

A KOLOZSVÁRI
KERESKEDELMI ÉS IPARKAMARA
JELENTÉSE

KERÜLETE KÖZGAZDASÁGI VISZONYAIRÓL

AZ 1901-K ÉVBEN
BCU Cluj / Central University Library Cluj

KIADJA :

A KERESKEDELMI ÉS IPARKAMARA.

1902.

A KOLOZSVÁRI
KERESKEDELMI ÉS IPARKAMARA

J E L E N T É S E

KERÜLETE KÖZGAZDASÁGI VISZONYAIRÓL

AZ 1901-IK ÉVBEN.

KIADJA :

A KERESKEDELMI ÉS IPARKAMARA.

1902.

104507

BCU Cluj / Central University of Cluj

Budapest. Az Athenaeum r.-t. könyvnyomdája.

HÓRAI
HORÁNSZKY NÁNDOR

V. B. T. T.

KERESKEDELEMÜGYI M. KIR. MINISTER ÚR

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Ó NAGYMELTÓSÁGAHOZ.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Nagyméltóságú Minister Úr!

A kereskedelmi és iparkamarákról szóló 1868 : VI. t.-cz. 3. §-ban kötelességükké lőn téve a kamaráknak kerületük kereskedelmi, közlekedési és iparviszonyairól évenként jelentést tenni.

E törvény rendelkezése és a fennforgó ministeri rendeletek utasításai értelmében kerületünk mult 1901. évi közgazdasági viszonyairól szerkesztett jelentésünket van szerencsénk Nagyméltóságodhoz tiszteletteljesen felterjeszteni azzal az alázatos kéréssel, hogy az abban foglaltakat kegyeskedjék jóakarató figyelmére méltatni.

Kolozsvár, 1902. április hó 12-én.

A kereskedelmi és iparkamara:

Veiss József s. k.,

alelnök.

Benigni Samu s. k.,

alelnök.

Gámán Zsigmond s. k.,

titkár.

A XX. SZÁZAD első éve nem sok örvendetest és a jövő *Általános rész.* tekintetében kevés biztatót hozott. Midőn a mult év gazdasági mérlegét felállítjuk, nem menekülhetünk bizonyos csüggedéstől, látva azt, hogy a lehanyatlott esztendő nemcsak folytatását képezte a gazdasági pangásban kiváló utóbbi évek sorozatának, de e pangást még fokozta is, úgy hogy sok tekintetben tényleges visszaesésről beszélhetünk, a melylyel szemben a mérleg másik serpenyőjébe nem sok ellensúlyt helyezhetünk.

Nem lehet feladatunk Európa gazdasági viszonyaiból huzni le a vonatkozásokat kerületünk szerény viszonyaira, elég lesz egyszerűen csak hivatkoznunk arra a körülményre, hogy a világforgalom hullámai manapság a legelzártabb vidékeket sem hagyják érintetlen, s a búr háború, a németországi ipari és hitelkrízis épen úgy, mint a budapesti és vidéki néhány nagyobb pénzügyi válsága kerületünkre is kiterjesztette hatását; a bizalmat, a vállalkozást, a munkakedvet megsibbasztotta, s ez úgy a mezőgazdasági termékek, mint az ipar termékeinek értékesítésében kézzel fogható kifejezésre jutott.

Nem is említve a több év óta fennálló építési pangás következtében keresethiányban szenvedő számos iparágat, kerületünk mult évi forgalmi viszonyainak jellemzésére, azok előtt, a kik a helyzetet ismerik, elég rámutatnunk arra a körülményre, hogy az erdélyi részekben a tengeritermés oly silányul ütött ki, hogy a szükségletet Romániából kellett fedezni és csak így juthatott rendes táplálékához a lakosságnak az a nagy része, a melynek a tengeri képezi mindennapi

kenyerét. De nem volt sokkal kedvezőbb a gabonatermés sem. Műmalmaink a királyhágón tul eső piacokra szorultak. A mezőgazdaság más ágainak, mint állatok és állati termények kivitele, fűrészárú-, bor- és gyümölcskereskedés csak pótolgatta, de nem fedezte a mezőgazdaság főbb ágainál beállott deficitet. A szeszgyártás az év elején kedvezően fejlődött, miglen később ezt is fojtogatni kezdette a galicziai szeszbehozatal.

Az erdélyi részek, s ezek közt kamaránk területének zsemge ipara is annyira függ a mezőgazdasági termelés sikerétől, hogy egyetlen év meghiusult termése mélyen megrázza, hát még azon esetben, — mint most — a mikor a kedvezőtlen évek egész sorozata apasztotta a nemzeti vagyont.

Gazdasági viszonyaink abnormitását tanusítja az is, hogy pénzügyeinknél összetorlódott a *tőke*, s a csökkenő kamatláb mellett is a spekuláció nem vette igénybe, úgy, hogy a hitelintézeteknek nagy gondot adott a reájuk bizott tőkék haszonhajtó biztos elhelyezése.

A vállalkozási kedvet zsibbasztotta ezen kívül a politikai helyzet bizonytalansága is. A kiegyezés, valamint a terményeink piacát képező államokkal való szerződések ügye nemcsak hogy előbbre nem haladt, de sőt bonyolultabbá vált az által, hogy Németországban az agrárius párt elvein kívánják szabályozni az autonóm vámtarifát, s ezzel nemcsak kivitelünk van fenyegetve, de tekintettel Ausztriára s az ott felszínre verekedő irányzatra, mind nehezebbé válik olyan közös autonóm tarifa szerkesztése, a mely megvédje mezőgazdasági érdekeinket is, de a mellett ne szolgáltatassa ki gyenge iparunkat sem az egyenlőtlen versenynek.

Bátrak voltunk már mult évi jelentésünkben rámutatni, minő veszélyeket rejt magában a kiegyezés halogatása, a mely végre is kényszerhelyzetbe hoz és országunk kárára belemegyünk újból oly szerződésbe, a melynek csak terheit hordjuk, de hasznát nem élvezzük, és a melyen tágitani azután megint hosszú ideig nem bírunk. Pedig nekünk tiszta, világos szerződésre lenne szükségünk, a mely biztosítsa gazdasági érdekeink védelmében a mozgási szabadságot és ne legyünk megkötve, például még olyan ügyben is, mint a *házas*, az önálló

rendelkezésben, a melyet a közös vámterület 35-ik évében sem tudtunk érdekeinknek megfelelően szabályozni.

És itt nem mellőzhetjük, hogy fel ne említsük a múlt évben felmerült, de azóta szakadatlan tartó *szesz-inváziót*, a melyet szerződő felünk szeszgyárainkra zudít, vagy legalább is meg nem akadályoz, és a mely ellen védekezni nem bírunk. Azt hittük, hogy a kontingens pontos és lelkiismeretes megállapítása után ez a verseny ki van zárva, azt hittük, hogy a fogyasztásra rászabott termelés mellett egyik fél sem lehet abban a helyzetben, hogy saját területén kívüli szeszt hozhasson forgalomba, és ha ez mégis lehetséges, — a mint a mindennapi példa mutatja, — ez azért szomorú, mert a tévedés, a kiszámítás alapossága iránt a bona-fidest ingatja meg, e nélkül pedig semmiféle szerződés sem köthető és tartunk tőle, hogy ez az ominosus jelenség a közös vámterület híveinek különben is napról napra apadó számát még lejjebb szállítja, mert ha már fogyasztási adóink tárgyai sem biztosíthatók saját területünk számára sorompók felállításával, akkor csak egy lépés választ el attól, hogy a sorompókra bizzuk szerződéseink érvényesülését az egész vonalón.

A helyzet visszasságai és bizonytalansága közepette jól-eső örömmel tapasztaltuk, hogy a kormányi intézkedéseken veres fonálként huzódik végig a kereskedelemügyi kormányzat iparpolitikája, a mely a kereskedés, a forgalom és az ipar intenzivebb fejlesztéséből indult ki és a kitűzött célt erősen szem előtt tartva, határozott következetességgel felkarolt minden ide vágó régibb és újabb kérdést, s azoknak nagy részét meg is oldotta, a többit pedig felszínen tartotta. A közgazdasági kormányzat e tevékenysége reményt és bizalmat keltett a jövő iránt, a melyet élesztett még a kisipar közvetlen támogatása és ennek sok esetben konstatalható sikere.

Hogy mennyire szíven hordozta a kereskedelemügyi kormányzat az erélyesen felkarolt gazdasági érdekek támogatását, azt az évről évre emelkedő költségelőirányzat is tanúsítja. Így látjuk, hogy a jövő évi költségelőirányzat e célokra közel fél millió koronával többet tartalmaz, mint az előző évi, a mely 3,775.495 koronát tett az idei 4,230.540 koro-

nával szemben. Ebből a szakoktatás egymaga 26 milliót vett igénybe.

Könnyen érthető és menthető is az a türelmetlenség, a melylyel az ország a közgazdasági kérdések s ezek közt az iparfejlesztés ügyének megoldását sürgeti. Százados mulasztásokat kellene helyre hoznunk, hogy utólérjük azokat az országokat, a melyeket jobb sorsuk előnkbe helyezett, de mindig megfeledezünk arról, hogy a gazdasági fejlődésnek is meg vannak természetadta fokozatai, a melyeken át kell magát küzdenie, és ha nem akarunk iparunkból virágházi növényt teremteni, hanem olyan organizmust, a mely a verseny viharaival is megbirkózhasson: a kormányzattól jogosan nem kívánhatunk többet mint azt, hogy a talajt elkészítse, a fejlődés akadályait elhárítsa, a viszonyokat és körülményeket, a melyekre hatni tud, a fejlődés feltételei szerint idomítsa és az áldást várja az időtől és az égtől. Csodák nem történnek. A mely miniszter a helyesnek ismert uton és eszközökkel következetesen halad, megtette mindazt, a mi lehető és jogosan tőle nem kívánható, hogy az alig elültetett fának érett gyümölcseivel számoljon be. Iparpolitikánknak irányvonalai csak alig egy fél évtized óta vannak kitűzve, ezeken a nyomokon haladunk és a türelmetlenségre még nem lehet okunk.

Nagy figyelmetlenség volna részünkről, ha nem emlékeznénk meg a földművelésügyi kormány fokozott tevékenységéről is, a melynek minden lépten-nyomon jeleivel találkozunk s látjuk, hogy az érdekeltséget a mezőgazdaság sok elhanyagolt ágának felkarolására buzdítja, segíti s az egész vonalon mozgásra, tevékenységre serkenti a kis- és nagyzdákat egyaránt.

Az önbizalom és munkásság serkentése volt az is, midőn a kereskedelemügyi kormányzat a hazai ipar pártolására és így a fejlesztés fokozására a *társadalmat* felhívta. A mily jól esett látnunk, hogy e felhívás kezdetben lelkes visszhangra talált, annál inkább kell sajnálkoznunk, hogy a lelkesedés lassanként, szokásszerűleg, ellankadt. Abban reménykedtünk, hogy e mozgalomba sikerül bizonyos rendszert vinni s központilag vezetni. Kár, hogy ez még nem sikerült, de ismerve

a közönség jobbainál már élő hangulatot, nem kételkedünk, hogy e hazafias buzgalom mindinkább terjeszthető s hazai iparunk támogatására hatékonyan kihasználható lesz. Nagy hálával vagyunk a kereskedelemügyi miniszter úr azon gondoskodásáért, a melynek köszönhetjük, hogy már birtokába jutott a közönség a *hazai gyárak részletes leírásának*, s e nagy gonddal összeállított 20 kötetes munkának iparpártolási szempontból jó hasznát veheti.

A hazai ipar fejlesztésének legilletékesebb tényezői lehetnének főuraink, ha követnék a néhányuk által nyújtott példát, hogy t. i. gyárakat alapítanak. Az osztrák gyárak nagy része az arisztokráciának köszöni lételét. Az angol arisztokrácia pedig egyenesen az ipar és kereskedés hőseiből tellett ki.

↳ Ipari és kereskedelmi életünk fejlődésének és ipari készítményeink versenyképességének egyik nagy akadály a nemcsak a *hitel hiánya*, de ott, a hol ez megvan, a *hitel drágasága*; ehhez járul az a sok állami adó, pótdadó, hozzájárulási illeték, a melyeket a községi és városi adminisztráció rendszerint még megdupláz. Tény az, hogy a városok évről évre szaporodó kiadásai kényszerítik a városokat arra, hogy jövedelmeiket minden lehető módon emeljék. Ennek következtében annyi és oly sokféle terhet rónak, az államtól is már tulságosan megadóztatott, kereskedőre és iparosra, hogy az mármár elviselhetetlenné lesz. Ezek közt nem utolsó helyet foglalják el a vásárvámok, kövezetvámok, a melyek megdrágítják az élelmi szereket és a nyers anyagokat, és beszedésük vexatorius módjával még nyomasztóbbak mint a közvetlen adók. Ehhez járulnak még újabb időben a kórházi díjak is. Mindezek pedig az adóreform sürgősségét és szükségességét indokolják.↳

Az iparos körök nagy érdeklődéssel vettek tudomást a *katonai szolgálatnak 2 évre való leszállítása* iránti indítványról, a mely a delegációk elé lőn — kitünő indokolással — terjesztve. Kérjük a kereskedelemügyi kormányzatot, terjeszse ki érdeklődését továbbra is e kérdésre, a mely a maga nemében, iparfejlesztés tekintetében, sőt nemzetgazdasági szempontból is, nagy horderejű tényező, valamint a már régóta

felhangzó óhajtás, hogy a *jobb készültességű iparos ifjaknak* is mód nyujtassék *egy éves önkéntességgel* róni le katonai kötelezettségüket és azután szakpályájukra visszatérni. A három éves katonai szolgálat már sok iparos-tehetségnek vágta ketté jövőjét és egyik akadálya annak, hogy a módosabb iparos nem szívesen adja fiát iparosnak. Ez a kérdés azonban leg-egyszerűbben úgy volna megoldható, ha a két éves szolgálati idő behozatnék és az arra minősített iparos-ifjak *második szolgálati évükre szabadságoltatnának*.

Külkereskedésünk emelése érdekében, a melyet az osztrák-magyar konzulátusok a magyar érdekek szempontjából kellőleg nem képviselnek és jól ismert okokból nem is képviselhetnek; örömmel üdvözljük a *szaktudósítói intézmény* kiterjesztését mindazon piacokra, a hol a magyar kivitel érdekei fontossággal bírnak, s hálásan veszünk tudomást arról, hogy a múlt év végeig ilyen szaktudósítók lettek kiküldve Brüsszelbe, Berlinbe, Bukarestbe, Konstantinápolyba, Münchenbe, Londonba, New-Yorkba, és Odessába, a kiknek jelentéseivel már rendszeresen találkozunk. Ez is egyike azon intézkedéseknek, a melyek a dualismus hiányainak pótlására szolgálnak és hivatva vannak az önálló berendezkedés útját egyengetni, ha nem sikerülne a kiegyezés felett kárunk nélkül megállapodásra jutni. E szaktudósítók jól beválnának magyar kereskedelmi ügynököknek is.

Politikát üzni nem hivatásunk, nem is ezen célból szólalunk fel, de az általunk is képviselt közzgazdasági érdekek szempontjából nem tehetjük, hogy sajnálkozásunkat elhallgassuk a felett, hogy az utóbbi országgyűlési képviselőválasztásoknál a kereskedelmi és ipari körök jelöltjeinek nem mind sikerült a parlamentbe jutni. Az érdekelt körök kevés összetartására mutat, hogy midőn csupán tőlük függött, a választás sikerét nem biztosították hivatásos jelöltjeiknek; ellenben folyvást panaszkodnak, hogy érdekeik az országgyűlésben nincsenek eléggé képviselve. A panasz ugyan nem egészen alapos, mert a képviselők jelentékeny része érti, tudja, ismeri panaszait s óhajtásait; s épen ez okból nagyon kell azon is sajnálkoznunk, hogy az összeférhetlenségi törvény

következtében a közgazdasági érdekek több kimagasló képviselője kilépett a parlamentből.

Ez általánosságok után ideje rátérnünk jelentésünk részleteire.

A tárgyalásunk alapját képező 1901. év mezőgazdasági viszonyairól a következőket jelenthetjük. Az év kezdetén beállott és hosszan tartó tél az üzleti forgalomban érzékeny károkat okozott, minthogy a rossz utak következtében a hetivásárokra terményt szállítani alig lehetett, s így azok forgalma majdnem merőben szünetelt. Az őszi vetések jól teleltek ki s a tavasz kezdetével kielégítő jó állapotban voltak. A tavaszi vetés kellő időben volt eszközölhető, s minthogy az időjárás tovább is kedvezett, a legjobb kilátás nyílt a bő termésre. Sajnos azonban, hogy június második felében és júliusban, az aratás előtt, sőt az aratás folyamán is nagy esőzések, felhőszakadások, árvizek, szelek és viharok voltak, a melyek a szép reményeket teljesen megsemmisítették, s így az aratás eredménye az erdélyi részeken minden czikkből úgy mennyiségeleg, mint minőségileg silányul ütött ki.

Az egyes terményekről a következőket jelenthetjük:

A földművelésügyi miniszter úr által gyűjtött hivatalos adatok szerint a múlt évi termés eredménye a következő volt:

termett:	a kamara-kerület 7 megyéjében	az erdélyi összes vármegyékben
búza	1,956.700 q	3,230.400 q
rozs	403.200 »	973.200 »
árpa	152.800 »	435.900 »
zab	655.400 »	1,417.500 »

Összehasonlítva ez adatokat az előző év eredményével, úgy találjuk, hogy a négy termelési ág mindegyikében rendkívül messze elmaradtunk, vagyis hogy a búzából 600.000 métermázsával, a rozsban 58.000, az árpában 68.000, a zabban 18.000 métermázsával kevesebbet termeltek az erdélyi részek, mint az előző évben, a mi annál súlyosabb hiányt képez, mert a minőség is gyengébb volt.

Meg kell azonban itt is jegyeznünk, hogy a hivatalos sta-

*Különös rész.
Kereskedelem növény- és állatországai czikkokkal.
Mezőgazdasági terményekkel való kereskedés.
Gabonanemek.*

tisztika adatai ez alkalommal is a gazdasági tudósítók vérmes becslésén alapultak, s ennek a csalódásnak megint a gazdák vallották kárát, mert a jó közepesnek jellemzett termés mellett sem az árak, sem az üzlet egészségesen nem fejlődhetett. Nem fölösleges ez okból ama javaslatunk megismérlése, hogy az aratási eredmények összeszámításánál működő bizottságba okvetlen a terménykereskedőkből is szakértőket kell behívni, hogy az adatok sikeresebben legyenek mérlegelhetők.

Búza. *Búzában* az év elején még nagy készletek voltak. A forgalom és az üzlet ezen cikkben vontatott volt. Nyomott árak mellett egyrészt Budapestre, Bécsbe, Cseh- és Stájerországba szállítottott. Májusban a kivitel megszűnt s ennél fogva ezen cikket csakis a belföldi malmoknál lehetett elhelyezni. Búza az év elején az erdélyi állomásokon 6·35 kor., márcziusban 7 korona és júliusban a rossz aratás miatt 7·50 koronára emelkedett 50 kg.-ként; s minthogy ezen ár a kivitelnek nem konveniált, malmaink a helyzetet kihasználták, és daczára azon tudatnak, hogy termésünk saját szükségletünk fedezésére sem lesz elég, magasabb árakat fizetni nem akartak. Mivel pedig ez által a kínálat mindig kisebb lett, a malmok, üzemük fentartása érdekében, kényszerülve voltak ezen cikket részben Magyarországból, részben pedig Romániából importálni; különösen a brassói malmok — melyek az államvasutak vonalain búzaszállításoknál 30 %-os díjkedvezményt élveznek — jelentékeny mennyiséget Arad, Csaba és Nagyvárad, továbbá nagy részben Romániából hoztak, míg ellenben a kolozsvári malmok, szükségletük kielégítésére, Nagyvárad és Nagyszalonta vidékéről. A malmok szívesen fentartották volna tovább is a nyomott árakat, de a kereskedők — végre-valahára belátva azt, hogy a kormánynak a búzával bevetett területről szóló statisztikai kimutatása s ugyancsak termésbecslése is tévedésen alapult, továbbá, hogy a készletek folyton kisebbek és kisebbek lettek — hozzáfogtak a vásárláshoz, és az árak egészséges alapon emelkedtek. Deczember végével a búza ára minőség szerint 8·50 korona volt 50 kg.-ként.

Rozs. *Rozs* az év első felében Ausztriába, Cseh- és Morvaországba, Sziléziába és Galicziába importáltatott. Az árak

erdélyi állomásokon 6:30—6:80 korona között váltakoztak 50 kg.-ként. Aratás után — mivel a minőség a kivitelnek nem felelt meg — az megszűnt és a kevés előforduló jobb minőségű rozs kis részben Budapesten, míg a többi a katonai kincstári szállítóknál értékesített; ellenben a gyengébb minőségű csakis helyi fogyasztásban használtatott fel. Aratás után az árak minőség szerint 5:80—6:30 koronáig, az év végén pedig 6:25—6:70 koronáig 50 kg.-ként — erdélyi állomásokon — voltak érvényben.

Árpában az egész évben vontatott volt a forgalom. *Árpa.* Az értékesítés csakis belföldi sörfőzdek, szesz- és gyöngykasagyárosok, úgyszintén hizlaldáknál történt. Az új termés szintén nem hozott kivitelképes árút, ennél fogva az árakban egész éven át sem történt változás, s minőség szerint 4:80—6 koronáig voltak érvényben 50 kg.-ként. Árpánk jobb értékesítése czéljából már régóta emlegetik egy malátagyár felállítását, s az is egyik jele az időnek, hogy ily kétségtelenül hasznos vállalat sem bír keletkezni! *sity Library Cluj*

Zab az év első felében Magyarországon, Ausztriában, *Zab.* Sziléziában és Galicziában talált piacot. Az árfejlődés igen jó volt. Az év elején a zab értéke közönséges árúban 4:80 korona és első minőségűben 5:30 korona volt, és emelkedett az év közepéig előbbi 6:50 koronára és utóbbi 7 koronára 50 kg.-ként. Az új termés ezen czikkben mindenütt rossz eredményű volt, minél fogva az év második felében is magas árak voltak érvényben. Kifelé aránylag igen kevés értékesített, s a zab többnyire katonai szállításokra és a belföldi fogyasztásban lett felhasználva. Deczember végével a zab ára 6:50 korona volt 50 kg.-ként.

Tengeriből Erdélyben rendkívül rossz eredményű volt *Tengeri.* a termés. Daczára ennek, nyomban a tengeritörés után a gazdák, a kiknek pénzre volt szükségük, a nyers tengeri eladását 4 koronával 50 kg.-ként megkezdték, s a czikknek ára az év végéig 5 koronára emelkedett. Tekintettel azon körülményre, hogy az erdélyi részekben lakó román paraszt nép legnagyobb része táplálkozásul tengerilisztet használ, saját termésünk ennél fogva a szükséglet fedezésére elegendő nem lévén, már az év elején több száz kocsirakomány ten-

geri jött Romániából részint Predeálon át, részint az új Caincui—vöröstoronyi vasutvonalon; a későbbi hónapokban már ezerkocsiszámra jött a tengeri hazánkba, úgy, hogy az év végéig határainkon 56.338 tonna tengeri lépett be, kétszerannyi mint 1900-ban. A romániai tengeri sokkal szebb és szárazabb, tehát a belföldinél jobb minőségű, s így a Székelyföldön, továbbá Szeben, Alsó-Fehér, Kis- és Nagy-Küküllő-megyékben táplálkozás céljaira élénk kereslete volt, s azt 5-20 koronával 50 kg.-ként ab Brassó vagy Nagy-Szeben szívesen vásárolták.

Bab. *Babtermésünk* is gyenge volt, minélfogva Fiumén át csak csekély kivitel történt. Aratás után 6-50 korona, s miután a kivitel megszűnt, később csak 5-88 koronát lehetett érte 50 kg.-ként elérni.

Kendermag. *Kendermagért* 9-50 koronát fizettek 50 kg.-ként erdélyi állomásokon, s többnyire Budapestre és Bécsbe adatott el.

Heremag. *Veres heremag* az év elején 50—55 koronáig volt jegyezve 50 kg.-ként, de az akkor levő nagy készletek folytán az árak 35 koronára lementek. Később, az új aratás után, mely nálunk szintén silányul ütött ki, az árak újból 50 koronáig emelkedtek. A kivitel Cseh- és Németországba irányult.

Luczernamag. *A luczernamag* termése meghiusulván, forgalom tárgyát sem képezhette.

Az Erdélyi Gazdasági Egylet heremag-tisztító raktárában tisztítva és olmozva lett 47.292 kg. lóhere- és luczernamag.

Árúraktár. *A kolozsvári árúraktárba* az előző évről be volt tárolva 431 kocsirakomány különböző termény, jött hozzá az év folyamán 756 kocsirakomány; kitároltak ebből 767 kocsirakományt, és így az év végén készletnek 420 kocsirakomány maradt.

Hálás elismeréssel vettünk tudomást arról, hogy a kereskedelemügyi miniszter úr kamaránk többrendbeli kérésére a múlt év őszétől kezdődőleg kegyes volt intézkedni az iránt, hogy az Erdélyből Budapest felé irányított teljes kocsirakomány terményszállításnál rovatolás útján a Máv. területén 10% szállítási díjengedmény nyujtassék. Ezen intézkedés úgy kereskedelmi körökben, mint a mezőgazdáknál örömmel lön

fogadva, azonban sajnálattal konstatálható, hogy ezen kedvezményből a mostoha közgazdasági esztendő miatt reánk nézve csak igen csekély rész jutott, a mennyiben a nagyon gyenge termés következtében Budapestre vagy azon túl igen kevés mennyiségben volt szállítható, minthogy termésünk alig lesz képes jövő aratásig saját szükségletünk fedezésére szolgálni.

Feltéve azonban aratásunk normális lefolyását, mely esetben gabonafeleslegünkkel felkereshetjük Budapestet vagy az azon túli fogyasztó piacokat is; nem jogtalan az a kérdés, hogy miért engedélyeztetik rovatolás útján csupán 10% szállítási engedmény, holott előző években az erdélyi állomásokban teljes kocsirakományokon feladott terményárúk után a »Transport Bureau für den Orient-Verkehr« című szállító cégeknek vissztérítési uton 20% kedvezmény nyújtott, a melyből könnyű volt e cégeknek a terménykereskedőknek reájuk forgatott fuvarleveleik után 8%-ot és többet is juttatni. Nem méltányosabb-e a gabonakereskedelmet és ezzel összhangban mezőgazdaságunkat felkarolva, legalább is azon kedvezményben részesíteni, mint a minő kedvezményben a fent említett szállító cégek részesültek? Mert hiszen feltétlenül tekintetbe kell vennünk Erdélynek igen kedvezőtlen földrajzi fekvését, ugyancsak a központhoz levő nagy távolságát, mert ezen körülmény egymagában véve is jelentékenyen drágává teszi a vasuti szállítási fuvardíjat.

Az erdélyi gabonakereskedelem érdekében kérnünk kell tehát, hogy minden egyes kocsirakomány, a mely Erdély határát elhagyja, legyen az bárhova is feladva, a jelenlegi tarifa megváltoztatása nélkül a m. kir. államvasutak vonalain 20% díjkedvezményben részesüljön. Ha ez az előny Erdély részére nem adatik meg, akkor terménykereskedelmünk fejlődésében gátolva van és e tekintetben élénk lendületet kilátásba helyoznunk, ahhoz legcsekélyebb reményt is fűznünk nem lehet!

Utóbbi évi jelentésünk 477. és következő lapjain bátrak voltunk terménykereskedőink többi panaszait részletezve előadni. *Azok többé-kevésbé most is fennállanak, azokra ismételtten rá kell mutatnunk.*

*Kereskedelmi
növények.
Komló.*

Kerületünknek csak 4 megyéjében 41 kat. holdon 14 termelő foglalkozik *komlótermeléssel*; tekintettel azonban arra, hogy e gazdasági ág még rossz viszonyok közt is mily előnyöket biztosít a termelőknek, kívánatos lenne, hogy minél többen foglalkozzanak vele. Melyik termelési ág képes egy katasztrális holdon átlag 2—300 koronát biztosítani? — Hazarészünkben már 216 termelő 313 holdon foglalkozik komlótermeléssel. Az idei hozam 1.500—1.600 mmázsát tett ki, a melynek alig tizedrésze maradt még fenn, a többit megvették az osztrák komlókereskedők ügynökei és a hazai sörgyárok. Sajnos, hogy ez utóbbiak a termésnek alig 10—12%-át vették át. Az idei termés a minőséghez képest 100 kilogrammonként 40—70 és 210—220 koronán volt értékesíthető. — E kiváló kereskedelmi növény érdekében nagy tevékenységet fejt ki a földművelésügyi miniszter úrtól kiküldött szaktanár: *Cséser Lajos*, a kinek intervencziójára lőn megtartva az erdélyi gazdasági egyletben az idei komlókongresszus, a mely a következő javaslatokban állapodott meg: 1. A túlmagas söradópótlék leszállítandó, hogy a sörfőzők munkássórt állíthassanak elő s így a magyar komlót jobban fogyaszthassák. 2. A vidéki sörfőzők egyletével szövetkezzenek a komlótermelők érdekeinek egyesült erővel való kivivására. 3. A fehéregyházi állami birtokon komlómintatelep és mesterséges szárító állíttassék föl. 4. Állami támogatással itthon, vagy a külföldön magyar emberekből magyar sörfőző-mesterek képeztesse ki. 5. A komlótermelők értékesítő szövetkezetet létesítsenek olyformán, hogy a mögött egy tekintélyes pénzintézet álljon, mely által képesek lennének a sörfőzőknek ugyanolyan kedvezményeket adni, mint a külföldi kereskedők.

A komlókereskedés fejlesztése érdekében az illetékes körök további óhajításait még a következőkben összegezzük: a termelők tartózkodjanak termelésüket házalóknál értékesíteni, a kik csak az árak nyomására törekednek; a segesvári vásár fentartandó és fejlesztendő; állítson a kormány oda egy megbízható komlóbecslői intézményt, a mely a konjunkturákról a termelőket tájékoztassa; a magyar államvasutak vonalain adassék tarifakedvezmény a termelőtől Segesvárra

és Segesvárról a magyar sörfőzdébe utazó komlónak; ez állandósítaná a vásárt; be kell édesgetni a komlóvásárra a román sörfőzőket is; a Királyhágón túli termelők számára Budapesten nagy komló-aukciót kell szervezni; rá kell hatni a termelőkre hogy jó komlót termeljenek, kezeljék azt szedésben, szárításban és zsákolásban szabályszerűen; térjenek át a fűtött szárításra; rendezzenek komlóversenyeket, s az egy vidéki termelők álljanak össze alkalmi értékesítő szövetkezetté.

A kereskedelmi növények közt kiváló fontosságot tulajdonítunk még a *czirok-termelésnek*, a mely után holdanként 200 korona tiszta hasznot lehet elérni, s ennek daczára nálunk alig számbavehető arányban termelik.

Az előző év silány *gyümölcskereskedésével* szemben az idei bő termés a kereskedésnek lendületet adott, és azok a termelők, a kik nem sajnálták a fáradságot a gyümölcs okszerű kezelésére és csomagolására, tisztességes haszonra is tehettek szert, mert a szép gyümölcsöt jól fizették és egész Bécsig lőn szállítva; azonban még a hanyagul kezelt ártú is vevőre talált abban a sok idegen utazóban, a kik a termés hírére az érdekelt vidékeket beutazták és a termést többnyire a fáján megalkudták, leszedték és elszállították. A forgalom arányait jelzi az, hogy míg 1900-ban a m. államvasutaknak kerületünkön áthuzódó vonalain alig lőn 55 kocsirakomány elszállítva, a mult évben ugyanitt 210 kocsival szállítottak el, az erdélyrészi állomásokról 385, s ez a mennyiség bizonynyal megkétszereződött a szamosvölgyi és szilágysági vasutak szállítmányaival, a melyek kerületünk gyümölcsökben leg gazdagabb vidékeit érintik.

A *gyümölcsküldemények* kiméletes *postai kezelése* tárgyában kiadott keresk. miniszteri rendeletet örömmel is fogadták a kereskedők és nagy hasznát is látnák, ha szigorúan megtartanák az utasítást, a mi eddig nem igen történt.

Érdemes megemlékeznünk arról is, hogy a gyümölcs-termelés előmozdítása érdekében a földművelésügyi miniszter úr a monostori gazdasági tanintézetben a néptanítók számára külön tanfolyamokat rendezett be. A mult évben e tanfolya-

mot, a mely kizárólag csakis a kertészet és gyümölcsészet tárgyaival foglalkozik 24 néptanító látogatta.

Mezőgazdasági iskola.

Ide tartozik és szakoktatás számba vehető a kultusz-miniszter úr azon terve, hogy az országban 16 új *gazdasági iskolát* nyit, a melyekben a 13—15 éves iskolakötelesek e célra felszerelt husz holdas birtokokon ingyenes oktatásban részesülnének. Az erdélyi részekre is esnék 2 iskola.

Borkereskedés.

A múlt év a *szőlőre* rázuditott minden csapást; a filloxera, peronospora, moly és ragya temérdek kárt okozott, de ezt túlszárnyalta a jégverés, a mely soha ily nagy kiterjedésben nem pusztított mint ebben az évben. Egész határokat vert el és megsemmisítette a legszebb és legjobb szürettel kecsegtető szőlőtermést, ennek következtében a szüret úgy mennyiség, mint minőség tekintetében messze alul maradt a közép-termésen.

A peronospora-mentes vagy kevésbé megtámadott területek mennyiségileg elég jó termést adtak ugyan, a hol a jégverés megkímélte, de miután igen nagyok már azok a területek, különösen a legnagyobb tömeget termő Kis-Küküllő megyében, a melyek már végleg elpusztultak, a termés mennyiségi átlaga nagyon középen aluli. A minőség pedig épen silány. A mustméretek Bábó-féle mérő szerint 12 és 16 fok között váltakoztak, a minek következtében a mustok, legnagyobb része eladatlan maradt, 12—16 korona ár mellett sem értékesíthetők. Külföldi vevők egyáltalán nem mutatkoztak, a minek fő oka az, hogy a Királyhágón inneni részekben, kedvező időjárás mellett, jó minőségű és kielégítő volt a termés. Országrésünkben a szüret ideje alatt a szokottnál többet vásároltak galicziai zsidók ünnepi bornak, azonban csakis felpénzt adtak, de még keveset vettek át, így azt a szokatlan kevés mennyiséget kivéve, melyet helyi korcsmárosok vásároltak, a termés legnagyobb része, az üzlet teljes pangása miatt, a tulajdonosoknál eladásra vár.

A forgalmi statisztika szerint a m. államvasut erdélyrészi vonalain 1901-ben feladásra került 51.000 hliternyi bor és must.

Állatkereskedés.

Állatkereskedésünk sokat szenvedett az osztrák hatóságok irányzatos intézkedései következtében, állategészség-

ügyünk alaptalan meggyanusítása által. Ennek nem csak tenyésztőink vallották kárát, de osztrák szomszédaink részéről is elhibázott taktikának, hogy ne mondjuk, öngyilkosság-nak jelezhető az ilyen eljárás, a midőn Németországgal oly nehéz föltételek mellett kell kereskedelmi szerződésünket megújítani, s akkor egyik legfontosabb kiviteli cikkünk, állataink meggyanusítása által a szerződő félnek ellenünkben a legélesebb fegyvert szolgáltatják.

A hizott marhákkal való kereskedés az év első hónap-Szarvasmarha. jaiban kedvezően fejlődött; a budapesti és bécsi piacon elért árakkal a hizlalók meg voltak elégedve, de ez árak az év vége felé tetemesen hanyatlottak. E nagy jelentőségű cikk forgalmáról némi tájékozásul szolgál, ha fölemlítjük, hogy a m. államvasut kerületünkben eső állomásairól elszállítottak 1900-ban 21.000, 1901-ben 13.000 darabot. Az országos marhavásárok forgalma 1900. évben 800.000 felhajtott és 254.000 eladott szarvasmarhát tett ki, míg 1901-ben a darabszám 767.000 felhajtott és 229.000 eladott darabra terjedt ki.

1901. évben a sertésenyésztés és sertéskereskedés réme, *Sertés.* a »sertésvész« sokkal enyhébb lefolyású volt mint a mult években és az által, hogy a közegészségügy szabályai nagyobb szigorral tartattak be és ellenőriztettek, a vész behurczolása egyik községből a másikba korlátolt és ritka volt. Ennek következtében remélhetjük, hogy a sertésvész nálunk már a közeli években teljesen megszűnik.

A *sertések* az év elején olcsók voltak, a kereslet pangott, csakis ősz felé emelkedtek kissé az árak, a kereslet megjavult részint azért, mert ritka bő bükkmakktermés mutatkozván, a kereskedők ennek hasznosítása céljából több sertést vásároltak össze, másrészt és főképen azért, mert Németországban sertéshús-hiány állt be és Magyarország több részéből élénk export keletkezett sertéshúsban, ennek következtében a bécsi mészárosok szintén kénytelenítve voltak a vásárookra felhajtott hizott sertésekért nagyobb árakat adni; hozzájárult ehez azon körülmény is, hogy Amerikában a zsirák emelkedtek, eddig azonban külföldre

csakis levágott sertéseket lehetett szállítani; természetes, hogy óriási előny lenne, ha a német határ — mint évekkel ezelőtt — élő sertések szállítására is megnyitnánk.

Tekintettel a nehéz versenyviszonyokra, kereskedőink véleménye szerint okszerű lenne, ha a vasuti fuvardíjak eme czikkre leszállítatnának és ha nevezetesen a sertéshús szállíthatására hatósági felügyelet alatt álló állomások rendeztenének be.

Nagyobb berendezett hizlaldák voltak kerületünkben Kendilónán Tischler Mór és Radnóthon a róm. kath státus uradalmában, ugyszintén Szamosujvárt is.

A vasuti forgalom kerületünk állomásairól 1900-ban 15.000, 1901-ben 18.000 körül állt. Az országos vásárokra felhajtottak 1900-ban 98.000, 1901-ben 129.000 darabot, eladtak 40.000, illetve 50.000 darabot.

Juh. *Juhkereskedésünk* a nehéz kiviteli konjunkturák mellett és jobb minőségű anyag hiányában ma már csak a helyi piacok korlátozott fogyasztására szorítkozik. Ily körülmények között anyagunk számbeli mennyisége folyton apad. Tenyésztőink az itt honos *raczka* anyag nemesítésére nem törekednek s csupán Szilágy megye egy pár uradalmában lett a legújabb időben, merino juh-tenyésztés és az azzal történő nemesítés bevezetve. Ezen állapotok mellett *gyapjú* kereskedésünk nagyon alárendelt szerepre van kárhoztatva, a termelt gyapjú az erdélyi piacok határain túl nem megy s így az országos gyapjú-árverések árai alig éreztetik hatásukat. Az országos vásárokra felhajtottak az utóbbi két évben 180—215 ezer darabot.

Juhtenyésztésünk érdekében nagyon kívánatosnak tartanók, hogy létesüljön a borgói havasokon az a mintagazdaság, a melynek felállítására a besztercei m. kir. erdőigazgatóság javaslatot tett és a melynek feladata lenne a legelőterületek czélszerű beosztásával arányosan azon vidéket a juhtenyésztésnek visszahódítani.

Ló. A *lókereskedés*. Az angol kormány, — a transváli háború által szükségelt lóállományon kívül, — valamint több angol czég hadi és magán czélokra kísérleteket tettek lova-

inknak Indiában történő alkalmazásával is, a mi jól beválván, Indiába irányuló kivitelünk emelkedésére lehet kilátásunk. A transváli és indiai szükséglet kielégítése mellett, a török és szerb kormányok is hadi célokra sok lovat szereztek be hazánkban, a mely lóvásárlások közvetve kamarakerületünket is érdekelték és így a már a múlt évben jelzett állomány-apadás és az árak emelkedése folytonos maradt. Az állomány apadását tünteti fel az a körülmény, hogy az 1901. évi 70 ezeret meghaladó felhajtással szemben, a 1901. évben alig 65 ezer ló lett vásárainkra felhajtva, a melyből 18, illetve 17 ezernél több — 30% — el is adatott.

Baromfikereskedésünk még csak csecsemőkorát éli, *Állati termékekkel* pedig ennek főképp a kispasztókra nézve nagy jövője lehet. *való kereskedés.*

Örömmel jegyezzük fel, hogy a *baromfitenyésztés* előmozdítása érdekében a földművelésügyi miniszter úr Kolozsvárnak is szánt egy olyan *mintatelepet*, a milyen Gödöllőn szervezve van. *Baromfi.*

Meg kell még említenünk azt, hogy székhelyünkön a tárgyalt évben a baromfi-tenyésztés emelése, javítása, a baromfi termékeknek jó értékesítése és a helyi piacnak jó minőségű baromfihússal való ellátása céljából »*Baromfitenyésztő szövetkezet*« alakult. Miután pedig e szövetkezet az Országos Központi Szövetkezet kötelékében álló kolozsmegyei hitelszövetkezetek együttesen alakították, ezen alakulás a hitelszövetkezetek egy osztályát képezi s a megérdemelt hitel a kitűzött célok érdekében biztosítva van. Az év nagy része a berendezkedés és kezdet nehézségeivel telvén el, eredményekről nem szólhatunk.

Tojáskereskedésünkről az előző évben nagy részletesség-*Tojás.* gel emlékeztünk meg. Az akkor előadott óhajítások egy része teljesült, nagyobb része teljesülésre vár. Azóta újabb mozzanat nem merült fel. Kerületünk főbb vasuti állomásairól a múlt évben 145 kocsirakomány ment ki, legnagyobb részben külföldre, ennek több mint fele Kolozsvárról. Ez a mennyiség 2 millió korona értéket képvisel. E czikkre nézve igazán kívánatos lenne, ha a budapesti piac átvenné a bécsi piactól a közvetítést a külfölddel, de a mennyiben a buda-

pesti kereskedelem még a főváros élmezésére nézve is nagyon hiányosnak bizonyult be, nem sok reményünk van arra, hogy a tojáskereskedelem központosítása érdekében megindított törekvés egyhamar célját érje. A múlt évben dult baromfivész az állományt nagyon megtizedelte; egyes vidékek egész baromfi népe elpusztult. Hogy a tojáskivitelben ez nem okozott hiányt, arra mutat, hogy e cikkben a termelés már széles alapon van rendszeresítve.

Ez alkalmat felhasználjuk azon már többször hangoztatott óhajtás tolmácsolására, hogy a vasuti szállításhoz a nagyobb mennyiséghez kötött dijkedvezmény terjesztéséki az egyes kocsirakományokra, hogy élvezhesse azt a nagy koczkázatot viselő, de éppen azért az arra érdemes kiskereskedő is, ne csak egy-két nagyobb szállítási vállalat, a melynek úgy sincs több érdeme, mint az, hogy magára forgatja a vidéki kereskedők fuvarleveleit s az így megszerzett dijkedvezményből egy kis százalékot juttat azoknak, a kiknek szorgalma és fáradsága nélkül a központi cég a kivített soha sem eszközölhetne volna.

Méskereskedelem.

A tárgyalt évben kerületünk *mézsürete* kivétel nélkül mindenütt jó közepes, sok helyen bő, néhol oly gazdag is volt, a minőre méhészeink alig emlékeznek. Méhtörzsenként átlag 20—30 kgr. mézfőlöslég termeltetett, a mely Romániában és Bécsben lőn értékesítve. A pörgetett méz 90—120, a lépesméz 140—200 fillérért kelt el kgrként. A szamosujvári méskereskedők ellen múlt évi jelentésünkben felhozott panaszunk, hogy t. i. a szabadban történő mézsűrítés alkalmával a méhek milliói öletnek a méz közé, ma is fennáll s mi köszönettel veszszük a kereskedelemügyi miniszter úr jó szándékát, a melylyel nekünk alkalmat nyujtott ez ügyben javaslatunk megtételére, de sajnálattal ismételjük, hogy a baj orvoslásának módjára az általunk megkérdezett szakemberek sem tudtak tanácsot adni.

Selyemtermelés.

A múlt évben kamaránknak egy régi óhajtása kezdett teljedni. Az országos bizottság kísérletet tett Szilágy megyében a *selyemtermelés* meghonosítására s miután jó eredmény éretett el s a nép között az érdeklődés fölébredt,

remélhető, hogy az intenzivebb termelés a jövőben fokozódni fog. Az országos selyemtenyésztési felügyelőség e körülményre figyelemmel Zsibón 5 hold, Zilahon $\frac{1}{2}$ hold szederfaiskolát létesített, a honnét a felnevelt szederfa a vármegye utjainak befásítására lesz felhasználva. A jövő évre a törvényhatósági utak mellé leendő ültetés czéljából a vármegye alispánjának 2.000 drb, Nagy-Derzsida községnek pedig közterekre leendő ültetés végett 400 drb szederfát ajánlt fel a selyemtermelési orsz. felügyelőség. A tárgyalt évben Zsibón a br. Wesselényi Béla-féle uradalomban található szederfák után 1484 kgr. selyemgubó termeltetett 2.929 korona értékben, Nagy-Derzsidán pedig a község közterein levő szederfák után 420 kgr. gubó 824 korona értékben.

A vadászat, illetőleg a vadállomány fentartása tekintetében történt intézkedések közül meg kell emlékeznünk arról a szerződésről, a melyet a beszterczei erdőigazgatóság két uri vadász-társasággal kötött azon föltétellel, hogy tartoznak megtelepíteni a fővadat a naszódi erdőterületekben, és pedig oly módon, hogy az elkülönített vadaskertből évenként megfelelő számú vadat szabadba bocsátanak. Az egyik vadaskertben múlt évben 6 szarvasbika és 30 darab szarvas-*tehén* el is lőn helyezve, a melyek hivatva vannak megfelelő szaporodás útján az onnan kipusztult vadállományt visszaállítani.

A haltenyésztés előmozdítása érdekében a beszterczei erdőigazgatóság sok buzgósággal, de fájdalom kevés sikerrel folytatta ez évben is kísérleteit. Két helyen is rendezett be pisztrángtelepeket, de részint az ellenőrzés lehetetlensége, részint a fausztatással járó intézkedések a sikert nagyban gátolták. Most már a halastavak rendszerével akarnak kísérletet tenni, remélhetőleg az eredmény is jobb lesz. E tekintetben a monostori gazdasági tanintézetnek kellene jó példával elől járni. Több évvel ezelőtt a halastavat be is rendezték.

A csont- és rongy gyűjtésének, általában a hulladékok értékesítésének góczpontja Kolozsvár, a hol az erdélyi részekből összeszedett ily árúk kiválogatva piaczképessé

tétetnek. A múlt évben a csont- és rongyból tisztességes árakban 134 kocsirakományt vittek ki innen.

*Erdői termékekkel
való kereskedés.
Fakereskedés.*

Fakereskedésünk arányait a következő adatok tüntetik fel: kamarakerületünkben feladásra került az 1900. évben 8.565 kocsi *tűzifa*, 1901-ben (csak a máv. vonalain) 6.100; *épület- és haszonfából* a naszódi erdőségekből 1900-ban 9.274 kocsi, a Kiszamos és Körös völgyeiből 1900-ban 6.000; 1901-ben 4.600 kocsirakomány. A múlt évben észlelhető apadásnak nem a kereslethiány volt az oka, hanem a bélesi fűrészfűrész kényszer-szünetelése, minthogy a fűrészgyár leégett volt.

Tölgyerdeink apadását tanusítják a kivitel egyre kisebb értékű adatai. Így a múlt években a vasuti *talpfából* alig 24—27 kocsirakomány került feladásra. A *dongafából* már többet szállítottak ki; ez a mennyiség 226 kocsi tett ki, míg a *cserhéből* a kivitel egyre szaporodik. Ez az előző évben 950 kocsirakományt tett ki. Míg *tölgyerdeink* termékeit egyre jobb árakban tudjuk eladni, *bükkerdőinknek* hozzáférhetetlenebb részeit csak úgy tudják értékesíteni, hogy *faszenné* dolgozzák fel. A múlt évben az erdélyi részekből így kivitt mennyiség 485 kocsirakományt tett ki, ebből 41 kocsi kerületünkben.

Tölgyfaerdőink okszerű kiméltése és *bükkfaerdőink* jobb kihasználása érdekében mindinkább közkeletűvé válik az az óhajítás, hogy a *vasuti talpfák telített bükkfából* készíttessenek, a mihez első sorban a telítőtelepek szaporítása lenne szükséges. *Tölgyerdeink* rohamosan apadnak, míg *bükkerdőink* a legpusztítóbb gazdálkodás mellett sem értékesíthetők kellően. A *talpfa-készítés* az erdőségek jobb értékesítését is előidézné.

A besztercei m. kir. erdőigazgatóság által *mintaszerűen kezelt* naszódvidéki községi erdők múlt évi üzeméről a következőkben számolhatunk be. A különböző vállalkozókkal fennálló szerződések alapján kijelöltetett számukra 6 vágásterületen 2.054 kat. hold erdő s ezekről kitermeltetett 280.950 m³. rönk és szálf.

A tartós hideg tél és hó a vontatást és szállítást annyira elősegítette, hogy a faanyagoknak kiszállítása nagyobb nehéz-

ségek nélkül eszközölhető volt. E tekintetben tehát az 1900—1901. évi termelési feltételek kedvezők voltak.

Annál kedvezőtlenebb viszonyok közt történt azonban az értékesítés.

Az 1901. évi *fakereskedés* különösen a fenyő-árúk tekintetében egyike volt a leggyöngébbeknek. A németországi piacokra, a hol a magyar árú eddig annyira keresett volt, — alig vittek valamit. A fakereskedők észlelése szerint az építkezésekre nézve egész Európában szünetelés állott be. A kereskedelem- és iparban is annyira érezhető pangás, a mely a kontinens közgazdaságát nyomja, talán a fakereskedésben nyilvánul legjobban. Ennek az általános pangásnak okai közé tartozik nagy valószínűséggel a délafrikai búr háború is, a mely milliárdokat von el a kereskedelemtől és ipartól és megbénított minden vállalkozási kedvet. Mig Németország felé a fakivitel hatalmasan csökkent, a keleti piacokra irányuló fakereskedésnek nagy akadályokkal kell megküzdenie azért, mert a Románián keresztül való szállítást egyrészt az elvámolás, másrészt igen megnehezíti a romániai kormány azon rendelkezése, hogy kikötő helyeknek csak román területen szabad lenni, a melyek pedig csak nagy nehézségekkel és többnyire csak oly helyeken tartanak fenn, a melyek erre a célra nem alkalmasak. Ehhez járul még az a sok kellemetlenség is, a mely a magyar és osztrák tutajoknak a román határon való átvételével az utlevélkezelésből származik.

Ezek a bajok igen közelről érintik azon vállalkozóinkat, a kik a naszói erdőségeknél Bukovina és Románia felé kihajló részét termelik, miután az itt termelt árúkat Galacson át juttatják a keleti piacokra.

A Bukovina felé hajló erdőknél a legnagyobb vállalat az »Actiengesellschaft für Holzgewinnung und Dampfsägenbetrieb (vormals P. & C. Goetz & Cie). Ennek a vállalatnak kereskedelme a keleti piacok felé irányul és pedig gőcpontja a romániai Galacz kikötőváros, hol nagy kiterjedésű gőzfürésze is van. A vágásokban termelt faanyagok legnagyobb része Galaczig vizen, mint tutaj, szállítatik és ott

részint mint hajóépítésekre szolgáló árbocznak való gömbölyű fa, részint az ottani fűrészeken feldolgozva, — mint fűrészárú értékesítettik.

Ez a czég a mult évben még újabb 1.279 kat. hold, tiz év alatt kihasználható erdőterületre kötött szerződést.

A mi a naszódi erdőségeknek a Szamosvölgyre lejtő részeit illeti, itt is egy sereg panaszszal és óhajtással állunk szemben. Ezek egyike, hogy a szamosvölgyi vasutnak bethlen-óradnai szárnya még mindig ki nem épült, sőt az érdekelt-ség magatartásánál fogva megvalósulására nagyon kedvezőtlen a kilátás.

Az erdők fatermelésének értékesítése a vasuti szállítás hiányában nagyon kedvezőtlen. Ehhez járul még az a panasz, hogy Máramaros megye határától a Szálva völgyén Bethlenig vezető törvényhatósági közut annyira rossz karban van tartva, hogy egyes évszakokban a faanyag fuvarozása majdnem lehetetlen.

Fakereskedésünk a rossz konjunkturán kívül általában sokat szenved a vasuti kocsik hiánya következtében, a mely a mult évben is éreztette káros hatását és pedig kiválóképen a szamosvölgyi vasut vonalain. Megismételhetnök a mult évi jelentésünk 484—485. lapjain elmondottakat, mert azóta semmi javulást sem tapasztaltunk, mindazonáltal ismételen fel kell kérnünk a kereskedelemügyi miniszter úr figyelmét a tavaly elmondottakra.

A naszódvidéki erdőgazdaság fejlődését és ezzel kapcsolatban a faipar fellendülését azonban a legnagyobb mértékben befolyásolja ama körülmény, hogy a vármegye kedvezőtlen földrajzi fekvésénél fogva összes faterményeinek kiszállításánál a szamosvölgyi vasutra van utalva. Ezen vasutnak magas szállítási díjtételei az államvasutak vonalai mentén fekvő hasonló üzletekkel a versenyt kizárják, s ez okozza azt is, hogy nem említve a bécsi piacot, de a belforgalomban sem képesek kitünő minőségű árúink a Gácsországból olcsó tarifa mellett az államvasutakon beözönlő silányabb árúval a versenyt megállani. Ennek megvilágosítására szolgáljanak a következő adatok: A vámkülföldre

szóló küldeményeinknél Borgó-Besztercze-Apahida 120 klm. távolságra a szamosvölgyi vasut díjtétele kocsinként 64 korona, ezzel szemben 640 kilométeres távolságra Apahida-Bécs díjtétele 133 korona. Kocsinként 45 koronát tesz átlag azon szállítási díjtöbblet, a mit az államvasutak legtávolabbi pontján feladott és ugyanazon viszonylatra szóló árúkkal szemben fizetnünk kell. Ez nemcsak a faüzletre vonatkozik, de más termények szállítása is hasonló nehézségekkel küzd. Ezért nemcsak kívánatos, de forgalmunkra életkérdés, hogy ezen aránytalanságok megszüntetése iránt illetékes helyen a már annyiszor kérelmezett intézkedés végre megtéssék.

A *Besztercze-naszódi faipar részvénytársaság* előző évi zárszámadása szerint az 1,200.000 K. alaptőke 8²/₁₀ tiszta hasznot adott, míg a *Kalotaszegi erdőipar r. t.* 2,900.000 korona tőkéje után csak 1⁰/₁₀-ot kamatozott.

Kerületünk egy élelmes vállalkozójának sikerült a tárgyalat évben a *bükkműfa* egy egészen különös nemének, a *subiennek* termelését meghonosítani s a fumei, trieszti, zenggi, novii exporteuróknél piáczot teremteni. Ma már a Királyhágón 42 ezer köbméter anyag kitermelésével foglalkoznak és a szép pénzforgalomtól eltekintve, mintegy 20 község népe fuvar útján kenyérhez jut. A termelési hely kerületünk határszélén Tusza és Báród környékén van s a spanyol, dalmát és olasz kikötőkbe 900 kocsirakomány szállítására kötése van a vállalatnak.

Az 1901. évi *fűszer- és gyarmatárú* kereskedelmi forgalom *Fűszer-, gyarmatárú- és déligyümölcs-kereskedés.* ügy városunkban, mint a kamara egész területén alig mutat haladást és egy-két cikknél beállott konjunktura által előidézett mozgalom kivételével, kedvezőt nem regisztrálhatunk.

A vidéki *nagyban való kereskedelem* évről évre szűkebb körre szorul és azt a kis forgalmat, amit ez a kereskedelem áldozatok árán fentartani képes lenne, rontják a lokális kereskedelmi ügynökök, az úgynevezett proper-üzletekkel. Furcsa ága ez a kereskedelemnek. Ma már a mezővárosban is van kereskedelmi ügynök s különösen a gyarmatárú terén hangyaszámra szaporodnak. Raktáron tartanak ezek az ügynökök mindent, a mit a sáfrányig csak kívánnak, forgal-

maznak 10 és 100 ezreket, bér, adó és regie nélkül. Az engrossista hordozza az ügynökök regie-költségeit és még jutalékhoz juttatja azon árúk után, melyeket üzletében árusít. Kap tehát az ügynök jutalékot a kereskedőnek eladott cukor után mondjuk 1°/_o-ot, kap az után a cukor után, a mit strohmannel a maga részére hozat 1°/_o-ot és eladja egy-két koronával olcsóbban mint az engrossista, lévén neki 2°/_o előnyára, tehát ép annyi, a mennyit ennél a cikknél a kereskedő elérni képes. Ebből önként következik, hogy bonitás tekintetében előbbre álló detail kereskedőkkel az ügynök dolgozik, képes lévén kedvezményt nyújtani, a cégekrossza és kétese a vidéki engrossnak jut. Innen van az a sok veszteség, a mi ezt az engrosst éri és innen van az, hogy olyan számottevő engross-üzlet, mint hajdanában volt, gyökeret verni nem tud.

Ezen a visszásságon az az intézkedés segíthetne, hogy az ügynök ne lehessen az általa képviselt árúk kereskedője is; a mi a fennálló törvények szerint el nem rendelhető, vagy ha már két üzletet folytat, hordozza mindazon adóterheket, a melyeket a más kereskedők is hordanak.

A *kiskereskedelem* túltengésbe esett és e körülmény okozza a jók romlását és gyengébbek bukását.

Magáról a kolozsvári detail fűszerkereskedőkről szólva, bonitás tekintetében jónak és megbízhatónak minősíthető. Minden kereskedő, a ki szakértelemmel és tudással ment vállalatába, boldogult.

Kartellek ma is léteznek, azonban a gyufa- és petroleum-kartell szünetel. Érdekes megemlíteni, hogy a kartell megbontását kereskedőink fájlják, mert e nélkül elveszítik a biztos beszerezhetési alapot és soha sem tudják, hogy egy-egy áruvételnél nem fog-e redukció beállani.

Emelkedő irányú volt a főcikkék közül egész évben a liszt, gyufa, szappan. Ezen árúknál úgy a közvetítő, valamint a kiskereskedő szép eredményt ért el.

Majdnem állandósított áron került forgalomba cukor, déligyümölcs, petroleum, gyertya és váltakozóan hullámzott a kávé, bors.

Mielőtt az egyes szakcsoportokra mennénk, kötelességünknek tartjuk főlemlíteni azon ügyeket, a melyek az *ipar* általános érdekeit érintik és annak fejlődésére kedvezően, vagy károsan hatnak. *Bevezetés.*

Nem tehetjük ezt jobban, mint ha első sorban főlemlítjük az ipari forgalom statisztikáját, a mennyiben t. i. annak főbb adatai rendelkezésünkre állanak.

A tárgyalt évben kamaránk területén 768 kereskedelmi és 1.125 ipari, vagyis összesen 1.893 új vállalat keletkezett, mely számadat az 1900 évben keletkezett, összesen 1.720 vállalattal szemben 173 emelkedést mutat. Jellemző azonban, hogy az újonnan keletkezett vállalatok számából 507 a szatócs-, 137 pedig kávéházi üzletre esik. Ezek a vállalatok nagyobb részben az italmérési engedélyek alapján keletkeznek s oly gyorsan váltakozó elemet képviselnek, hogy, ha a keletkezett és elhanyaglott üzleteket összehasonlíthatnók, az évi szaporodás nagyon kis különbséget tenne. Keletkezett még 13 pénzügyintézet és 248 nagyobb kereskedelmi vállalat.

Az újonnan keletkezett tulajdonképpen való műves ipari vállalatok közül továbbá 54 az asztalos, 32 az ács, 19 a bádogos, 61 a csizmadia, 82 a cipész, 58 a férfi szabó, 26 a fodrász, 33 a kerekes, 65 a kovács, 34 a kőműves, 14 a lakatos, 121 a mészáros és hentes, 10 az órás, 17 a sütő és pék, 137 a kávéház, vendéglő és szálloda, 23 a szűcs, 12 a timár iparra esik, 46-ot pedig a nagyobb új ipartelepek száma tesz ki és a felsorolt számadatokon felül még jelentkező 281-et kitevő különbözet a jelentéktlenebb többi iparágakra vonatkozik.

Ezzel szemben összesen 530 ipari és kereskedelmi üzlet szűnt meg, a miből 12 az asztalos, 3 az ács, 11 a bádogos, 8 a csizmadia, 21 a cipész, 23 a férfiszabó, 17 a fodrász, 6 a kerekes, 32 a mészáros és hentes, 7 az órás, 9 a pék és sütő, 23 a kávéház és vendéglő, 5 a szűcs, 7 a timár, 12 a gyári ipartelepek, 120 pedig a jelentéktlenebb iparágakra és végül 214 a kereskedelmi üzletekre és pedig 169 a szatócsüzletekre esik, míg ellenben 45 eset a nagyobb kereskedelmi üzletek feloszlásából keletkezett.

A felhozott ezen adatok szomorú világot vetnek iparviszonyaink helyzetére. Az év folyamán keletkezett vállalatok egy harmadát a korcsmáros és kávéházi ipar teszi s az ily vállalkozónak több mint fele valószínűleg a tulajdonképeni mesterségéből megélni nem tudó iparosokból telik ki. Ez pedig a *kézműiparnak* visszafejlődésére mutat.

Szerencsére, ha a produktív üzletek számában visszaeséssel találkozunk is, ellensúlyozza ezt egyes iparvállalataink belterjességének fejlődése, a mint azokra a szakcsoportoknál ráfogunk mutatni. Azonban e helyen is örömmel említhetjük fel, hogy daczára a nyomasztó gazdasági helyzetnek, kamarakerületünkben a *gyáralakulás* a tárgyalt évben sem szünetelt, sőt ez alakulások úgy a vállalatok számát, mint a befektetett tőkét és az alkalmazottak számát tekintve sokkal jobb eredményt mutatnak fel, mint az előző évben. Keletkezett ugyanis 26 új *gyári vállalat*, a melyekbe 1,375.000 korona tőke lett befektetve és a hol 331 munkás nyer alkalmazást. Nem hagyhatjuk azonban megjegyzés nélkül, hogy ezen alakulásokból 15 a *malomvállalatokra* esett. Ez a körülmény ugyan sokat von le az ipari alakulások értékéből és inkább a *mezőgazdasági*, mint az ipari fejlődés rovatára írható, miután e malmok jobbára a helyi érdeket vannak hivatva kielégíteni és egyes nagyobb birtoknak kiegészítő részei. De azért nem kevésbé kell keletkezésüknek örülnünk, sőt egészen természetes és hasznos fejlődésnek tekintjük.

A következő oldalon levő táblázatos kimutatásban közöljük az 1901. évben kamarakerületünkben keletkezett új vállalatok jegyzékét.

*Iparfejlesztési
akció.*

Hálás köszönetünk és elismerésünk mellett kell megemlékeznünk arról az erélyről, a melylyel a kereskedelemügyi kormányzat az *iparnak állami támogatás útján való fejlesztését* a mult évben is folytatta. Ebből az akcióból kamarakerületünknek, főleg székhelyünk iparának, bőven kijutott, mert a tárgyalt évben nem kevesebb mint 56 vállalat kérte az állam anyagi támogatását, és pedig 35-en székhelyünkről, 21-en pedig kamarakerületünk más helyeiről. A kérelmezett munkagépek és anyagi támogatás értéke 765.000 koronára rug.

A gyáros neve	Iparág	Befektetett tőke korona	Munkások száma
Kelen Jakab	mechanikai szövőgyár	66.000	12
Adler és Kauntz	gőzmosóda	90.000	30
»Gallia Szent Antal r. t.«	fém- és érczkohászat	250.000	40
Kovács és Coroián	aranybánya és zúzómű	100.000	30
Frühm Tamás	villamvilágítási telep	18.000	5
Bikfalvy Ernő	acetylengáz fejlesztés	13.000	3
»Magyar kereskedelmi r. t.«	sóórló gőzmalom	150.000	12
»Közműhelytelep r. t.«	motorikus asztalos áru gyár	25.000	15
Kemény és Nuszbaum	harisnyakötő gyár	50.000	50
Ascher Izsák	czipőgyár	20.000	30
Kopf Ede	gőzfűrész és faárúgyár	400.000	50
Ifj. Reithoffer Alajos és tsa	gőzmalom	25.000	6
Gr. Teleki Arvéd	»	50.000	6
Lovag Bakó Károly	»	10.000	4
Moisch István és tsai	»	18.000	4
Hamlett Adolf	»	10.000	3
Pataki Mihály	»	7.000	3
Stern Hermann	»	10.000	3
Braisch és Stefáni	»	8.000	3
Róm. kath. Status	»	8.000	3
Szebényi József	»	8.000	3
Horváth Béla	»	8.000	3
Rodeán Dumitru	»	8.000	3
Braun Lajos	»	7.500	3
Szabó Sándor	»	7.500	3
Nasch Ábrahám	olajmalom	8.000	4
	Összesen	1,375.000	331

Az év végeig ezen kérelmekből 51-et intéztetett el, és pedig ezek közül 28-nak kérelme egészben vagy részben teljesített, míg 23 alap hiányából, vagy más okból elutasított. Nevezetesen a székhelyünkről pályázó 5 asztalos-vállalatnak a gépsegély csak az esetre helyeztetett kilátásba, ha az összes szaktársak szükségletének fedezésére közös műhely beállítására egyesülnek, a mi azonban, sajnos, minden

buzdításunk daczára sem volt keresztülvihető. Az engedélyezett anyagi és munkagépben történt támogatás pénzértékben 198.766 koronát tesz ki.

Nem érdektelen szemléletileg feltüntetni, hogy ezen támogatásból az egyes iparcsoportok milyen arányban részesültek.

A fémipari csoportból támogatást nyert 12 vállalat 90.747 korona értékben; a ruházati csoportból 6 vállalat 12.164 korona értékben; a bőrparból 6 vállalat 56.185 korona értékben, a fonóiparból 1 vállalat 100 korona értékben; a sörte- és csontiparból 2 vállalat 6.970 korona értékben; a vegyészeti iparból 2 vállalat 28.600 korona értékben és más iparnemekből 2 vállalat 4.000 korona értékben.

Azon 72 gyártelep közül, a melyek a mult évben *állami kedvezményben* részesültek, kamaránk kerületére egy sem esik, és tudomásunk szerint csak egy telep kérelmezte a kedvezményt, a mely azonban még nem indult meg. Ez a körülmény is tanúsítja, mily kedvezőtlenek voltak a viszonyok újabb alakulásokra kerületünkben is.

Iparfelügyelet. Ipari közigazgatásunknak az 1893: XXVIII. t.-cz. alapján szervezett ezen fontos szerve a lefolyt évben ismét lényeges változásokon ment át.

Iparpolitikánk megteremtésével és ténfoglalásával az ipari munkásvédelem ügye is mindinkább előtérbe lépven, az *iparfelügyelet* szervezése és fejlesztése is szükségessé vált. A kezdetben központilag szervezett szolgálatot kereskedelemügyi kormányunk 1898-ban decentralizálta s a decentralizáció azóta folytatódott, míg végre az elmúlt évben a kerületek számának növelése a kamarai kerületeknek megfelelő beosztással nyert befejezést.

Ezen új beosztással egyidejűleg a szolgálat hatáskörében is lényeges változás történt, a mennyiben az eddig külön szervezettel birt gőzkazánügyi szolgálat is az iparfelügyelőik hatáskörébe vonatott.

Mig egyrészt a decentralizáció jelzett kiterjesztése a kerületek kisebbitésével a munkásvédelem és iparfejlesztés érdekeinek intenzivebb művelhetését tette lehetővé, másrészt a kazánügyek bevonása által a szolgálat ezen ága az ipar

érdekeinek megfelelőbb szervezetet nyert, nevezetesen egységes, céltudatos vezetés alá került, a mi bizonyára a vonatkozó törvényes intézkedések által követett célok és intencziók határozottabb és általánosabb érvényesülését eredményezendi.

Ez oknál fogva csak örömmel üdvözölhetjük az intézmény új szervezetét.

Az iparfelügyelői kerületeknek a kamarai kerületek beosztásával egyező szervezése az intézménynek a kamarákkal való szorosabb kapcsolatát is jelzi, jóllehet ezen kapcsolat az új szolgálati utasításban egyébként kellő nyomatékkal kifejezésre nem jutott.

Nevezetesen a kamarák részéről fontossággal bírna, hogy — különösen a kamarai székhelyen kívül gyökerező ügyekben, — az iparfelügyelői intézmény mozgékony szervezetét közvetlen hasznukra fordíthassák. Szükséges volna tehát módot teremteni arra, hogy ily külső ügyekben a kamarák megkeresésére az iparfelügyelők — szükség esetén még külön kiutazásokkal is — eljárhassanak.

Az ipar fejlődésének egyik kétségtelen bizonyítékát *Gőzkazánok* képezi a *gőzkazánok szaporodása*. E tekintetben a múlt évben is némi szerény haladással találkozunk, miután az iparfelügyelőség tudósításából látjuk, hogy a kerületünket alkotó 7 vármegyében 740 gőzgép működött, és pedig 331 ipari, 347 mezőgazdasági és 62 egyéb czélokra szolgált. Az emelkedés 1900-hoz képest 47 és ennek nagy része az iparra esik. Ez az eredmény elég kedvező, ha tekintetbe vesszük, hogy az utóbbi évek rossz viszonyai az ipari vállalkozásokra épen nem voltak kedvezők. De ezen kívül föl kell említenünk az örvendetes arányban szaporodó benzin- és gáz-motorokat is, a melyek kisebb munkákra a gőzgépeknél czélszerűbbek, de a nagyobb vállalatok is szívesen használják, főleg ott, a hol a közlekedési állapotok a kőszén és fa szállítását drágává teszik. Magában Kolozsvárott is szaporodik a benzin-motorok száma, kivált a kisipari gépek számára. Sajnos, hogy a villamvilágítás létesítése olyannyira késik. Ennek a hiánya sok hasznos ipari tevékenységet bénít meg, ami nemcsak az érdekeltekre, de általában a kolozsvári ipar versenyképességére is kihat.

A kazánok fölemlítésénél javaslatba hozzuk a kazánpróbákat és vizsgálatokat tárgyzó kérések bélyegmentessé tételét. A kazánpróbákat az Utasítás értelmében a fél az iparfelügyelőségnél rendes folyamodványban tartozik kérelmezni. Ezen folyamodványok a hivatalok által bélyegköteleseknek tekintetnek, a miből az e felől tájékozatlan felekre sok utólagos zaklatás, a hivatalra pedig nem kevesebb alkalmatlanság származik. — Tekintve, hogy a kazánpróbák közbiztonsági szempontból tartatnak, s hogy az azok megejtésére vonatkozó beadványok egyszerűen törvényben előírt köteleességszerű bejelentések, nemcsak kívánatos, de indokolt is volna kimondani, hogy a feleknek a kazánpróbák megtartása iránti beadványai, — a mennyiben azokban különös kedvezmények iránti kérés nem foglaltatik, — bélyegmentes bejelentések gyanánt tekintendők, annál is inkább, minthogy a felek az államnak a próbánál felmerülő eljárási költségeken felül még a tekintélyes kincstári illetékeket is már előre lefizetik.

A szakoktatás rovatában meg fogunk emlékezni a székhelyünkön rendezett *szabászati tanfolyamokról*, mint az iparfejlesztés egyik valóban sikeres és szükséges módjáról. A kereskedelemügyi miniszter úr által nyújtott bőkezű segítség nélkül az intézkedés nem lett volna megvalósítható.

Nagy hasznát látta kamarai kerületünk *bőrpara* is a kereskedelemügyi miniszter úr által szerződötett bőripari vándortanítónak, az ő gyakorlati eljárásának köszönhetjük a besztercei bőrgyár újjászervezését és a tömegesebb timártelepek meglátogatását és hasznos utasításokkal való ellátását.

A szakirodalomnak pályamunkák útján való fejlesztésére a kamarák egyrésze társaságba lépett és tekintettel az elért eredményre, e kezdeményezés szép sikerrel járt.

A *kisipar* viszonyainak tanulmányozására és felderítésére hasznos és szerfelett tanulságos szolgálatot tettek azok a pályamunkák, a melyek a kamarák által kitűzött pályadíjra versenyeztek; a Gerster Miklós »Kézművesség jövő alakulása« című, a Sugár Ignác »A kisipar sorsa« című munkája, valamint az Edvi Illés László »A kisipar jövője« című pályamunkája egyenként és összesen hivatva vannak a kisipar

érdekében fennálló nézetek tisztázására és sok téves felfogás elenyésztetésére. Kívánatos, hogy minél szélesebb körben terjedjenek el, de legfőképen a kisiparosok közt, a kiknél jobbra még mindig az a nézet uralkodik, hogy az ipartörvény revíziója minden bajt képes lenne meggyógyítani.

↳ A kolozsvári ipartestület kamaránk erkölcsi és anyagi támogatásával a tárgyalt évben — a Németországban és hazánk egy-két városában, mint Debreczen és Szeged, jól bevált példa alapján, — először rendezett a helyi ipartermékekből »karácsonyi vásár«-t. A vásár 1901. évi deczember 15-től 24-ig tartott, s azon 84 kiállító 19 ezer koronát meghaladó értékű különféle ipari készítménynyel vett részt. Az eladott cikkek értéke meghaladta a 3.000 koronát, vagyis a kiállított cikkek $\frac{1}{6}$ rész értéke lőn elárúsítva. A kiállítás számba menő vásár ezen első kísérlete jó hatással volt ipari termelésünk megismertetése szempontjából, mert nem csak a nagy közönség, de a kereskedő körök érdeklődését is felköltötte, s bizonyos cikkek helyi beszerzési forrásai felé irányította. Ezen vállalkozást a kereskedelemügyi miniszter úr 500 koronával, kamaránk pedig 200 korona segélylyel támogatta. >

Az iparos segédmunkások képzésére szervezett *vasárnapi iparos- ismeretterjesztő felolvasásokat* az iparos segédek és mesterek *felolvasások.* is a tárgyalt évben eddig ily nagy mértékben még nem tapasztalt érdeklődéssel látogatták. A kamaránk részéről erkölcsi és anyagi támogatásban részesülő bizottság által a tárgyalt évben 17 előadás tartatott a hasznos tudományok minden ágából. Előadókképen jobbra az egyetemi és gymnasiumi tanár urak szerepeltek, a kiknek kamaránk e helyen is köszönetet mond a nemes és hazafias buzgalomért. A hallgatók száma meghaladta az 1.800-at.

Élénk lendületet vett a lefolyt évben kamaránk területén *Iparsó.* is a tetemesen leszállított árú *iparsó* használata, különösen a mióta annak kezelése a »Magyar Kereskedelmi Részvénytársaság«-ra, mint a m. kir. sójövédék vezérügynökségére lett bízva. Az 1900. évben kerületünkben csak 10 iparos használta az *iparsót*, míg ellenben a mult évben már az említett vezér-

ügynökség közbenjárására: 2 bőrgyáros, 3 cukrász, 1 közuti vasút, 2 szállodás, 2 bőrkereskedő, 5 kávé, 2 lovarda, 6 szappanos, 1 szeszgyáros, 3 szücs, 8 timár és 1 vágóhid, tehát összesen 36 iparos nyert díjmentesen iparsó-használati engedélyt. Lényegesen hozzájárult a fogyasztás emelkedéséhez az a körülmény is, hogy a vezérügynökség székhelyünkön iparsó-raktárt létesített, a melyet 17 iparos 25 esetben vett igénybe.

Örvendetes esemény gyanánt említhetjük fel, hogy az iparsó olcsósága egy régi óhajtatást valósított meg, s annak ilyen jutányos árban való árusítása *államsegély számba* vehető.

*Munka-
közvetítés.*

A kamarakerületenként szervezendő *munkaközvetítő inté-*
zet létesítése érdekében megkérdeztük kerületünk érdekelt hatóságait és azok az intézet létesítését szükségesnek és üdvösnek jelezték ugyan, de a fentartáshoz anyagi erő hiányában csak egynehány és az is elenyészően csekély hozzájárulást helyezhetett kilátásba. Az intézet vezetését a helybeli ipartestület, — a mely ma is foglalkozik munkaközvetítéssel — kész magára vállalni és így tevékenységét az egész kamarakerületre kiterjeszteni. Sajnáljuk, hogy e munkáspolitikai kérdés megoldása oly kevéssé haladt előre, és pedig, — a mint erről külön felterjesztésünkben megemlékeztünk, — legkivált pénzügyi okok miatt. Anyagi támogatás nélkül álgigha lesz rendezhető.

*Munka-
kiállítás.*

Az iparfejlesztés érdekében gondoskodni kívánt a kereskedelemügyi miniszter úr az *iparos tanonczok és segédek országos munkakiállításának rendezéséről*, egyelőre azonban arra utasította a kamarákat, hogy a folyó évben csak székhelyeiken rendezzenek kerületi kiállítást a tanoncziskolákban kitüntetett készítményekből. Ez utasítás következtében kamaránk is megtette a szükséges lépéseket és a tanonczokra nézve hiszszük, hogy nem is lesz komolyabb akadály, míg a segédek közreműködése már nagyobb nehézségekkel fog járni. Részünkről igyekezni fogunk azokat leküzdeni. A vidéki városi hatóságok és ipartestületek a segédkezést kilátásba helyezték. E versenytől, ha berendezése sikerül, részünkről is sok jót várunk, ha már csak azon értelemben is, hogy a

munkás és munkaadó közt meglazult összetartozást istápolni van hivatva.

Kamaránk »*Tudósító irodá*«-ja, — a mely egyuttal az *Tudósító iroda.* államvasutak városi szállító hivatala, — a tárgyalt évben is élénk forgalmat ért el. Ez évben *vámügynökséggel is* kibővült a terjedelme, mi által szolgálatképessége is lényegesen emelkedett. 798 esetben teljesített vámkezelést; információiért pedig 700-nál is több esetben, — főleg külföldről, — vették igénybe a hivatalt. A fuvardíjtöbbletek reclamálása és a határ-idők mulasztása körüli eljárása igen mérsékelt volt.

A gyárkémények tisztogatásának ügye sok panaszra ad alkalmat és kívánatossá teszi, hogy országszerte egyöntetű szabályozást nyerjen. A kéményseprői kerületek ugyanis a kéményekkel bíró gyártelepekre is kiterjedvén, ennek alapján a kéményseprők azok feleslegesen gyakori tisztogatására formálnak jogot, s hivatkozva ezen magas kémények seprésével járó nehézségekre, s kihasználva az erre vonatkozó szabályzatok hiányosságát, az illető iparvállalatokat nem ritkán valósággal zsarolják. A kérdés ezért okvetlen sürgős rendezést és egyöntetű szabályozást igényel.

A kamarakerületünkben létező 8 *ipartestület* taglétszáma *Ipartestületek.* az 1901. évben 2.551 volt az 1900. évi 2.421 létszámmal szemben. Belajstromozva volt 1901. évben 5.438 segéd és 2.036 tanoncz. 1901. évi bevételük volt 88.654 korona, melylyel szemben 86.292 korona kiadás állott, s így a felesleg meghaladta a 2.000 koronát. A bevételi és kiadási tételeknél a mult évvel szemben tapasztalható rendkívüli emelkedés onnan ered, hogy a kolozsvári ipartestület házvásárlására felvett 45 ezer korona és a felosztaltott magyar szabó ipartársulattól átörökölt 14 ezer korona bevételként szerepelnek, míg a kiadási tételt a házvásárlásra kiadott 65 ezer korona emelte annyira fel. Vagyonuk 75.066 korona volt, melyet mintegy 55 ezer korona adósság terhel, az így fenmaradó tiszta vagyon is azonban csak névleges, mert ez összegben a nagyon kétséges értékű, mintegy 16 ezer koronányi tagdíjhátralék is bennfoglaltatik. Az 1901. évben elintézett ügydarabok száma 4.975 volt. A békéltető bizottság által elintézett panaszok 388-at tettek ki, me-

lyekből egyezség útján 126, határozattal 231 és peres utra terelve 31 ügy intéztetett el.

Kamara kerületünkben ma sincs több 8 ipartestületnél, és pedig: Abrudbányán, Bánffy-Hunyadon, Dicső-Szent-Mártonban, Erzsébetvároson, Gyulafehérvárt, Kolozsvárt, Nagy-Ényeden és Szilágy-Somlyón. Kerületünk több nagyobb iparűző városa, mint pl. Deés, Besztercze, Torda és Zilah még mindig nélkülözik ez intézményt és Tordát kivéve, még kísérléttel sem találkozunk a létesítésre nézve. Ez utóbbi helyen egy tekintélyes csoport megkísérelte a testület megalakítását, de főleg a több tagot számláló csizmadia társaság közönye, sőt ellenállása következtében, kisebbségben maradtak a kezdeményezők, mert semmi áron sem volt lehetséges őket meggyőzni arról, hogy a testület mellett is megmaradhatnak a szűkebb társulati viszonyban, s hogy társulati vagyonuk beolvastásától sincs mit tartaniok. E felfogás téves ugyan, de általában nagyon népszerű az iparos körökben. Megerősítette ezt a felfogást a kolozsvári ipartestület szabó tagjainál legújában, azon kérelmük elutasítása, hogy az idők folyamában szétmállott magyar szabó-czéh 7.000 frtra menő hagyatékának kamatja felett ne az ipartestület összes tagjai, hanem csak a szabók szakosztálya, mint a megsemmisült magyar szabó társulat utódjai, rendelkezhessenek, még pedig a szakosztály sajátlagos czéljaira. Ezen általunk is sokban méltányosnak tartott kérés elutasítása a mily mértékben lehangoló volt a közvetlen érdekelt kolozsvári szabókra, tartunk tőle, hogy ép oly kevéssé alkalmas arra, hogy az ipartestületi intézmény iránt a bizalmat és kedvet emelje.

Testületeink működése, a szűkebb önkormányzat keretén kívül, olvasókör, segédszálló, munkaközvetítő intézmény, betegsegélyző pénztár és hitelszövetkezetek létesítésére és fentartására terjed ki. E tekintetben a kolozsvári ipartestület vezet, mint a mely tagjai nagy számanál és értelmiségénél fogva a vezérszerepre hivatva is van. A kolozsvári ipartestület működési köre a fent jelzett minden intézményre kiterjed, s a tárgyalt évben ezen kívül kielégítő eredménnyel »karácsonyi vásár«-t is rendezett és kebelében az *asztalosokból iparszö-*

Kimutatás az ipartestületek viszonyairól és tevékenységéről az 1901. évben.

Az ipartestület székhelye	Betrátsai díj		Évi tagsági díj		A tagok száma	A testület 1901. évi összes bevételei kiadásai		Belajstromozva volt		Elintéztett ügydarabok száma		A békéltető-bizottság által elintézt panaszok száma			A testület vagyona 1901. év végén					
	K	fill.	K	fill.		kor.	fill.	kor.	fill.	segéd	tanoncz	Az elintézt ügydarabok száma	egyesség után	határozattal		peres utra tereelve	Összesen			
Abrudbánya	4	—	4	—	161	1.342	76	1.301	18	79	16	11	124	9	5	3	17	1.617	54	
Bánffy-Hunyad	4	—	4	—	145	1.275	85	1.228	84	68	60	27	13	252	17	6	2	25	3.550	67
Dicső-Szent-Márton	4	—	4	—	106	1.001	—	941	—	87	61	20	10	145	16	9	4	29	1.714	29
Erzsébetváros	2	—	2	—	134	800	—	800	—	95	67	25	18	375	6	18	1	25	2.800	—
Gy.-Fehérvár	10	—	3	—	296	2.334	64	1.052	38	213	179	85	54	285	20	10	5	35	1.282	26
Kolozsvár	20	—	4	—	1.236	79.558	19	79.113	36	4.576	1.342	439	241	3.438	56	170	16	242	61.111	39
N.-Enyed	4	—	4	—	235	1.431	32	1.005	90	194	165	60	31	275	2	13	—	15	2.929	28
Szilágy-Somlyó	4	—	2	—	238	910	84	849	89	71	83	34	29	81	—	—	—	—	60	95
Összesen	—	—	—	—	2.551	88.654	60	86.292	55	5.438	2.036	706	407	4.975	126	231	31	388	75.066	38

vetkezetet létesített. Hitelszövetkezettel a b.-hunyadi, kolozsvári, nagyenyedi és dicső-szent-mártoni testületek rendelkeznek, s ez utóbbi a faiparosok részére »nyersanyag raktár«-t is tart fenn. Gyulafehérvárt is biztató törekvést látunk egy *hitelszövetkezet* alakítására s az előzetes munkálatok már annyira haladtak, hogy az a folyó évben meg is lesz alakítható.

Betegsegélyző pénztár az abrudbányai és a kolozsvári ipartestületek mellett áll fenn, míg a nagyenyedi testület mellett fennállott pénztár a múlt évben, — az ott felmerült szabálytalanságok miatt, — a kereskedelemügyi miniszter úr által be lön szüntetve, a mi annyira megrendítette a testület fennállását, hogy az ottani iparosok most a testület fentartását attól teszik függővé, hogy kegyes lesz-e a kereskedelemügyi miniszter úr a pénztár újabb felállítása iránti kérésüket teljesíteni?

Gyulafehérvárt az 1901. év folyamán *katholikus legényegylet* is alakult, a melyről azonban, minthogy az alakulás az év végére esett, — bővebbet még nem jelenthetünk.

Szakoktatás.
Kereskedelmi
akadémia.

Múlt évi jelentésünkben behatóan foglalkoztunk azon nagyfontosságú rendelettel, melyet a kereskedelemügyi miniszter úr hozzájárulásával a m. kir. közoktatásügyi kormány 1900. évi márczius 9-ről 13.315. sz. alatt adott ki, mely míg egyfelől a kereskedelmi iskolák szervezetének azon intézkedését, hogy a négy középosztály fölé állított három évfolyamos kereskedelmi iskolák egyformán »felső kereskedelmi iskola« czímet viselnek, szigorúan végrehajtja; másfelől módot ad oly kereskedelmi főiskolák, kereskedelmi akadémiák szervezésére, melyeknek hallgatói érettségi vizsgálatott tett ifjak lehetnek, s hol megfelelő tudományos színvonalon álló előadások tartatnak a magasabb fokú kereskedelmi, forgalmi és közgazdasági ismeretekből. E rendelet intenczióit legelsőbbben a budapesti kereskedelmi akadémia vezérlő bizottsága valósította meg, megnyitván az első magyar kereskedelmi főiskolát; de mindjárt a rendelet megjelenése után megtette a szükséges lépéseket a kolozsvári felső kereskedelmi iskola felügyelő bizottsága is, — a mint azt már említettük, — hogy a kiváló hírnek és virágzásnak örvendő iskolát akadémiává fejleszti.

Az országos ipari és kereskedelmi oktatási tanácsnak éppen ez időre esett újrászervezése némi késedelmet idézett a második magyar kereskedelmi főiskola sorsa elé, de azt nem akadályozta meg. A tanács egyhangúlag hozott javaslata alapján a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr, egyetértően a kereskedelemügyi miniszter úrral, 1901. május 2-ról 29.483. sz. alatt kelt leiratával megadta az engedélyt a *kolozsvári kereskedelmi akadémia felállítására*. A kolozsvári kereskedelmi szakiskola érdekelt tényezői az intézet életében egy új korszakot megnyitó e nagyfontosságú leiratot őszinte örömmel vették tudomásul, s midőn az ország 37 felső kereskedelmi iskolája közül a fővárosin kívül még csak a kolozsvári fejlesztetik főiskolai fokozatra, — talán nem tévedünk, ha ebben a legfelsőbb hatóságok elismerését is látjuk a mult sikeres tevékenységeért.

A megnyitandó kereskedelmi akadémia szervezeténél és működésénél az engedélyező leiratban kikötettek a kötelező irányelvek is. A felügyelő bizottság tekintetbe vévén azon magas követeléseket, melyek a megnyitandó kereskedelmi akadémiaival szemben úgy a magas kormány, mint a közvélemény részéről felállítottak, s ehhez arányítván azt a rövid időt, mely a rendelet vételétől az új tanév megnyitásáig rendelkezésére állott, abban állapodott meg, hogy a kolozsvári kereskedelmi akadémia megnyitását 1902. évi szeptemberre halasztja el.

Midőn e jelentésünket tesszük, már minden előkészület megtörtént az intézetnek a jelzett időben leendő megnyitására, s ezért, úgy véljük, nem tesszünk felesleges munkát, sőt a közérdeknek szolgálunk, midőn egy uttörő, magasabb feladatokra hivatott szakiskolának szervezetét itt főbb vonásaiban megismertetjük, mely annál méltóbb a közérdeklődésre, mert az akadémiaival kapcsolatban tervbe vett fakeskedelmi szaktanfolyam egy olyan kezdeményezés lesz, melylyel a kolozsvári kereskedelmi akadémia nemcsak hazánkban, hanem az egyetemes kereskedelmi szakoktatás terén is, mint első kísérletet.

A kolozsvári kereskedelmi akadémia célja: egyrésztől

a kereskedelmi (árüzlet, bank, biztosításügyi, stb.) pályára lépő ifjakat középiskolai fokon, az általános műveltség alapján a legtágabb értelemben vett kereskedelem szolgálatára lehetőleg alaposan előkészíteni, őket nem csak értelmi és szaktudományi tekintetben, hanem erkölcsi és nemzeti irányban is nevelni, s gyakorlati tekintetben is kiképezni.

Másrésről oly ifjakat, kik felső kereskedelmi iskolai, vagy középiskolai érettségi vizsgálatot tettek, avagy ennek megfelelő egyéb előképzettségűek, a kereskedelmi hivatásra alaposan kiképezni, ezeknek módot és alkalmat nyújtani, hogy ismereteiket az összes kereskedelmi tudományokra kiterjedő előadások hallgatása által kiegészítsék, a közgazdaság egész körében mélyebbre ható kiképzést, s a kereskedelem jelentőségének megfelelő szakbeli műveltséget szerezzenek.

Az intézett kettős céljának megfelelően tanulmányi szempontból két tagozatra oszlik, ú. m. felső kereskedelmi iskolára és kereskedelmi akadémiára.

A felső kereskedelmi iskolai tagozat 3 osztályból áll, tanulóit a közép- és polgári iskola negyedik osztályából veszi, s szervezete lényegében megegyezik a felső kereskedelmi iskolák országos szervezetével. E tagozattal kapcsolatban áll az internátus száz bennlakó tanuló befogadására.

Az akadémiai tagozat két évfolyamból áll, s rendes hallgatói csak olyanok lehetnek, kik felső kereskedelmi iskolai, gymnasiumi, vagy reáliskolai érettségi bizonyítványt, vagy ezzel egyenértékű mezőgazdasági, vagy ipariskolai vég bizonyítványt szereztek, vagy valamely katonai tisztképző intézetet sikerrel végeztek. Rendkívüli hallgatóul megszabott minősítés nélkül minden művelt egyén felvétetik.

A kereskedelmi akadémián évenként legalább 60 óra fordítatik előadásra és gyakorlatokra, ezen kívül, hogy hallgatóit minél alaposabban kiképezhesse, a saját előadásain kívül felhasználja a kolozsvári tudomány-egyetem előadásait is. A kötelees órák száma heti 26, úgy azonban, hogy ebből legalább 20 óra a rendes hallgatók részére általánosan kötelező, ezenfelül a heti 26 óráig eső órát az illető hallgató az

előírt nem kötelező tárgyakból hajlama és jövő pályájára való szükséglete szempontjából tetszés szerint maga választ-hatja. Tekintettel arra, hogy az akadémiára középiskolai és felső kereskedelmi iskolai abiturientsek iratkozhatnak be, az eltérő előképzettségre való tekintetből az első félévben az előadások kettős irányban tartatnak.

A tanterv a következő:

A) Kötelező tárgyak.

I-só félév.

a) Közös *collégiumok*.

1. Nemzetgazdaságtan. Egyetemi <i>collégium</i> ...	heti 5 óra
2. A magyar magánjog különös része	» 2 »
3. Folyószámlák tana, matematikai alapon ...	» 2 »
4. Vámtarifa és vámkezelés	» 2 »
5. Közlekedéstan. Az osztrák-magyar monarchia, a Balkán-államok, Német- és Franciaország tüzetes ismertetésével	» 2 »

b) Középiskolai abiturientsek részére.

1. Könyvvitel	heti 5 óra
2. Kereskedelmi és politikai számtan	» 6 »
3. Kereskedelem és keresk. intézmények ismerete	» 4 »
4. Magyar kereskedelmi levelezés	» 2 »

c) Felső kereskedelmi iskolai abiturientsek részére.

1. Mennyiségtan	heti 4 óra
2. Semináriumi gyakorlatok:	
a) Combinált feladatok a könyvvitel és kereskedelmi levelezés köréből ...	» 2 »
b) A kereskedelmi számtani ismeretek összefoglalása után különböző üzleti események az árú- és banküzlet köréből	» 2 »

II-ik félév.

1. Nemzetgazdaságtan. Egyetemi I. collégium ...	heti 5 óra
2. Bank- és tőzsdeisme	» 2 »
3. Keresk. és politikai számtan	» 4 »
4. Könyvviteltan	» 4 »
5. Magyar keresk. levelezés	» 1 »
* 6. Német keresk. nyelv és levelezés	» 4 »
7. Vámtarifa és vámkezelés	» 2 »
8. Közlekedéstan	» 2 »

* Azon hallgatók, kik a német nyelvet birják, s felső kereskedelmi iskolát végeztek, a német keresk. nyelv és levelezés helyett a francia vagy román. keresk. levelezést választhatják.

III-ik félév.

1. Kereskedelmi és váltójog, a megfelelő seminariumi gyakorlatokkal	heti 3 óra
2. Nemzetközi kereskedelem- és forgalomisme	» 3 »
** 3. Államszámviteltan. Egyetemi collégium	» 3 »
** 4. Árúismeret és technologia	» 3 »
5. Kereskedelmi és politikai számtan	» 3 »
6. Könyvviteltan	» 3 »
7. Német keresk. nyelv és levelezés	» 3 »
8. Nemzetközi jog, consularis és tengeri jog, a monarchia kereskedelmi szerződéseinek tekintetbe vételével	» 2 »
9. Kereskedelmi földrajz és statisztika	» 2 »
10. A kereskedelem történetének legújabb kora	» 1 »

IV-ik félév.

1. Kereskedelmi és váltójog, seminariumi gyakorlatokkal	heti 3 óra
2. Pénzügytan. Egyetemi collégium	» 4 »
** 3. Államszámviteltan. Egyetemi collégium	» 3 »
** 4. Árúisme és technologia	» 3 »

5. Kereskedelmi és politikai számtan ... .. »	3	»
6. Mérlegtan, mérlegelemzés és mérlegvizsgálat. A pénzügyi számvitel ellenőrzése ... .. »	2	»
7. Kereskedelmi földrajz és statisztika ... .. »	2	»
8. A kereskedelem történetének legújabb kora ... .. »	1	»
9. Seminariumi gyakorlat a kereskedelmi tudományok köréből (mintairoda) ... .. »	5	»

** Az államszámvitel tan és áruismeret kötelező.

B) Nem kötelező tárgyak szabad választásra.

a) Egyetemi collégiumok.

1. Bevezetés a jog- és államtudományokba, fél- éven át ... .. »	heti 2 óra	
2. Csődjog, féléven át ... .. »	2	»
3. Magyarország statisztikája, egész éven át ... .. »	4	»
4. Magyar polgári törvénykezési jog, egész éven át ... .. »	5	»
5. Magyar pénzügyi jog, féléven át ... .. »	4	»
6. Biztosítási és fuvarozási ügylet, egy féléven át ... .. »	2	»
7. Szövetkezetek ... .. »	1	»
8. Gazdasági válságok története, ... »	1	»
9. Nemzetgazdasági irodalom története, egy féléven át ... .. »	2	»
10. Általános kísérleti vegytan, egész éven át ... .. »	5	»
11. Tápszervizsgálati chemia, egy féléven át ... .. »	2	»
12. Legfontosabb tápszereink vegyt. vizsgálata, féléven át ... .. »	2	»
13. Közegészségtan, féléven át ... .. »	2	»
14. Magyarország szellemi és anyagi műveltsé- gének története, egész éven át ... .. »	4	»
15. A sociológiáról, egy féléven át ... .. »	2	»
16. A philosophiai tudományok encyclopae- diája, egy féléven át ... .. »	2	»
17. Művészettörténeti előadások, egy féléven át ... .. »	2	»

18.	Francia nyelv kezdők számára, egész éven át	heti 3 óra
19.	Angol » » » » » » » »	2 »
—	» » haladóknak ... .. » » » »	3 »
20.	Olasz nyelv kezdőknek ... .. » » » »	2 »
—	» » haladóknak ... .. » » » »	3 »

b) *Kereskedelmi akadémiai collégiumok és ügyességek.*

A fakeskedelmi tanfolyam specialis collégiumai:

21.	Francia keresk. nyelv és levelezés, egész éven át	heti 3 óra
22.	Román keresk. nyelv és levelezés, egész éven át	» 2 »
23.	Gyorsírás, egész éven át	» 2 »
24.	Gépirás, » » »	» 1 »
25.	Vívás, » » »	» 2 »

BCU Fák / Faculty of Trade and Business Administration Cluj Fakeskedelmi szaktanfolyam.

I-só félév.

1. Erdészeti ismeretek :

	Magyarország erdészeti viszonyai. Erdőhasználat. Erdőbecslés. Erdőérték-számítás	heti 3 óra
2.	Faárúisme és technológia	» 2 »
3.	Specialis irodai munkálatok s üzleti számtan	» 4 »
4.	Mechanika és leiró géptan	» 2 »
5.	Vámtarifa és vámkezelés	» 2 »
6.	Közlekedés	» 2 »

II-ik félév.

1.	Erdőrendezés. Erdőtörvények	heti 2 óra
2.	Faárúisme és technológia	» 2 »
3.	Specialis irodai munkálatok s üzleti számtan	» 4 »
4.	Faipari szerszám- és géptan	» 1 »
5.	Vámtarifa és vámkezelés	» 2 »
6.	Közlekedés	» 2 »

A szükséges nyelvismereteket (német, francia, angol, olasz, román), továbbá az általános kereskedelmi és közműveltségi tárgyakat a szaktanfolyam hallgatói, szükségletük szerint, az akadémiai rendes tagozatban választják ki és tanulják.

A kolozsvári kereskedelmi akadémia szervezetéből még a következő közérdekű intézkedéseket említjük meg:

Az akadémia szorosán vett tanulmányi és pädagógiai ügyeinek ellenőrzése, irányítása s az ide vonatkozó javaslatok megtétele a *tanulmányi tanács* feladata. A tanács 7 tagból áll, kik közül egyet a m. kir. vallás- és közoktatásügyi, egyet a m. kir. kereskedelemügyi miniszter úr nevez ki, a többi tagok a vezérlő bizottság, a kolozsvári tud. egyetem s az akadémiai tanári kar képviselői. A két miniszteri biztos az egész tanintézetben folyó tanítás állandó felügyelője. E hatáskörükben bármikor meglátogathatják az előadásokat, beletekinthetnek a tanári értekezletek jegyzőkönyveibe és tapasztalataikról az illető minisztereket, esetleg a vezérlő bizottságot értesíthetik. Közvetlen rendelkezése azonban az intézetben csak a vezérlő bizottságnak van.

A vezérlő bizottság szintén 7 tagból áll, kik közül a kamara elnöke, a város polgármestere s az akadémia igazgatója hivatalból tagjai a bizottságnak. E bizottságnak van közvetlen rendelkezési joga az akadémiát illető összes szellemi és anyagi ügyekben.

Az intézet közvetlen kormányzása az igazgató-tanár tiszte, ki azonban tetteiért a vezérlő bizottságnak felelős.

Az akadémiai rendes hallgatók tartoznak a kötelező tárgyakból colloquálni s annak eredménye leczkekönyvükbe bevezetetik; vizsgázhatnak is, s ez esetben »kereskedelmi akadémiai végbizonyítvány«-t kapnak. Tanpénzül félévenként 120 koronát fizetnek. A rendkívüli hallgatók sem vizsgázní, sem colloquálni nem kötelesek. Tanpénzül félévenként annyi hat koronát fizetnek, ahány heti órát hallgatnak.

A Nyugot művelt népei belátták már, hogy a kereskedelmi élet mai fejlettségével és sokoldalúságával szemben sokkal nagyobb képzést kell adni a kereskedelmi pályán

nagyobb szereplésre hivatott egyéneknek mint a mekkorát a középfokú — nálunk felső kereskedelmi iskolai — tanítás nyújthat, s ezért az ott felállított kereskedelmi főiskolák nagyon látogatottak. Hiszszük, hogy korunknak a közgazdasági ismeretek szélesebb körű művelésére intő szózata be fogja népesíteni a két magyar kereskedelmi akadémiát is.

Felső kereskedelmi iskola.

A kolozsvári felső kereskedelmi iskola 1901-ben már 23-ik évét töltötte be fennállásának, s ez esztendőről is csak ismételtelhetjük azokat az örvendetes adatokat, melyek ez intézetnek folytonos fejlődéséről és állandó virágzásáról tanuskodnak. A tanulók száma 255 volt, kik szülőik lakhelye szerint 42 törvényhatóság területéről valók s 2 külföldi volt. A tanulók 6 osztályban tanítottak, mindenik osztály párhuzamos volt; az internátusban 90 bennlakó tanuló nyert elhelyezést; a tanító-nevelőszemélyzet pedig 30 tagból állott, élükön Kiss Sándor igazgatóval. Érettségi vizsgálatot 73 tanuló tett.

Kereskedőtanonciskola.

A felső kereskedelmi iskolával kapcsolatban áll a kolozsvári kereskedő társulat által fentartott *kereskedő tanonciskola*.

Ez iskolát még 1839-ben alapította a nevezett társulat, 1881 óta pedig a felső kereskedelmi iskola helyiségeit, felszereléseit használja s annak tanárai tanítanak itt is. Az iskola szervezete a 25.314/1897. sz. miniszteri rendeletnek megfelelően van megállapítva. Az 1900/1. tanévben 90 tanuló látogatta, kik közül 38 az első, 32 a második s 20 a harmadik osztályba volt beírva.

A női kereskedelmi tanfolyam a múlt évben is szünetelt, de annyi utána a tudakozódás és jelentkező, hogy a következő évre magunk is szükségesnek tartanók egy újabb tanfolyam megnyitását. A gyakorlati életben e tanfolyamok növendékei jól beválnak s a túltermelés ellen a tanfolyam egy-két éven át tartó szünetelése elég védelem.

Ipari szakoktatás.

Kamarai kerületünkben a középfajta ipari szakoktatást a lefolyt évben is 3 intézet képviselte, úgymint a kolozsvári és a zalathnai ipari szakiskolák és a kolozsvári államilag segélyezett nőipariskola.

Már tavalyi jelentésünkben kifejezést adtunk abbeli meggyőződésünknek, hogy hazánk úgy általános ipari viszonyait, mint különösen kamarakerületünk ipari érdekeit tekintve, ezen intézeteket jelenleg számbelileg elegendőnek tartjuk és a jövőt fenn kell tartanunk a meglevő intézetek belső kifejlesztésére s azoknak minél gyakorlatiabbakká tételére.

Ennek egyik legfontosabb rugója, hogy ezen intézeteket minél inkább a hivatást érző ifjúság keresse fel, ennek támogatására pedig a közszellem átalakulásán kívül, míg egyrészt el kell háritani azon akadályokat, melyek a szegény, de hivatásképes tanulók útjában állanak, másfelől az e pályára igyekvő tanulóknak meg kell adni azon könnyítéseket, melyek által pályájukon szabadabban mozoghatnak.

E tekintetben tavaly két kívánalmat hangoztattunk, mivel azok egyike sem ment eddig teljesedésbe, időszerűnek tartjuk mindkét kívánságunk ismétlését.

Azon kérelmet intézzük kamarakerületünk törvényhatóságaihoz, testületeihez, hogy *ösztöndij-alapítványok* által nyújtssanak módot arra hivatott szegény tanulóknak ez intézetek látogatására.

Másik kívánságunk az ipari szakiskolát végzett tanulók három éves katonai kötelezettségét illeti. Előző jelentésünkben bővebben fejtegettük már e kérdést, azért annak ismételt taglalásától felmentve érezzük magunkat, csak konstatálni kívánjuk, hogy ezen a többi iskolákkal szemben arányban nem álló teher súlyosan nehezedik ezen intézetek tanulóira s azok jövő fejlődésére.

Részletezve már most az egyes iskolákat, azok működéséről a következőkben számolhatunk be:

1. *A kolozsvári m. kir. állami ipari szakiskola* a tavalyi *Kolozsvári m. kir. állami ipari szakiskola.* 1900/1. tanévvel működésének 17-ik évét zárta le. S örömmel tapasztaljuk, hogy e legrégebbi ilyfajta intézeten nemhogy visszaesésnek, de a folytonos fejlődésnek nyomait látjuk, nemcsak három szakosztályában, hanem időleges szaktanfolyamaiban is.

E tanévben az intézet népessége volt

a fa- és fémipari szakosztályban	53,
az építő-ipari téli tanfolyamon	33,
az iparos-tanonczok esti szakrajztanfolyamán	210,
az iparos-segédek továbbképző tanfolyamain	42,
a kazánfűtői tanfolyamon	27,
a lokomobil- és cséplőgépkézelői tanfolyamon	35,
a dinamogépkézelői tanfolyamon	36,
összesen	436

hallgató az előző tanévi 388 hallgatóval szemben. A három alapszakosztály kibocsátott — új rendszere szerint ez évben első ízben — 2 fa-, 7 fém- és 5 építőipari, összesen 14 tanulót.

Az iparos-tanonczok esti szakrajztanfolyama az elmúlt tanévben is 7 szakcsoportban működött. Ezen szakrajztanfolyamok a tanoncziskola II. és III. osztályába járó építő-, fa-, fém- és diszitő-ipar tanonczai számára lévén rendszerezítve, ennek következtében az összes tanonczoknak mintegy $\frac{1}{4}$ -e, s a III. és III. osztályú tanonczoknak körülbelül fele részesül szakrajzoktatásban.

Mint már tavalyi jelentésünkben is kiemeltük, kiváló súlyt helyezünk ezen intézet által felnőttek részére rendezett *időleges szaktanfolyamokra*, mert ez adja az iskola és a gyakorlati élet közötti legközvetlenebb kapcsolatot.

Örömmel jegyezzük fel, hogy a szaktanfolyamok, nem hogy visszafejlődtek volna, hanem, mint a fenti statisztika mutatja, a múlt évben számban és erőben gyarapodtak.

Különösen fontosnak tartjuk a szakiskola igazgatósága által 3 év óta újra életre hívott *iparossegéd-képző tanfolyamokat*, melyek gyakorlati oktatással kibővítve, az ügynek kiváló szolgálatot tesznek, s ezek fentartását a legnagyobb rokonszenvvel kísérik és támogatjuk.

Híven folyton hangoztatott felfogásunkhoz, azt is örömmel jegyezzük fel, hogy az intézet tanulói a lefolyt évben egy nagyobb tanulmányi kirándulást tettek, melynek hatása bizonyára nem fog elmaradni.

Az intézet kiterjedt munkássága nagyszámú oktató személynézetet foglalkoztatott, a mennyiben az elmúlt tanévben

19 tanár, 3 művezető és 2 előmunkás működött. Az intézet fentartása 65.330 koronába került, melyből 16.556 koronát a kolozsvári érdekeltség (közte kamaránk) térít meg.

Itt említjük fel, hogy az intézet fejlődése következtében kiszorította ugyan az ott elhelyezett *I. Ferencz József-iparmuzeumot*, azonban e sorok írásakor ezen intézet részére egy külön megfelelő új épület építése már elhatározottat, s így reményünk van, hogy a jövő évben ezen intézet is felveszi hosszabb idő óta nélkülözött munkásságát.

2. A *zalathnai m. kir. állami kőfaragó és kőcsiszoló szakiskola* fennállásának 4-ik évét töltötte be.

A tanulók száma csaknem állandó, mert évek óta 34—36 között mozog.

Az intézetben 2 rokon szak van képviselve, ú. m. a kőfaragó és kőcsiszoló szak, az első 31, a második 5 tanulóval; úgy látszik, hogy a kőcsiszoló szaktanítás nem bir mélyebb gyökeret verni, ennek pedig főokát az intézetnek ily irányban a gyakorlati eletről való elszigeteltsége képezi, s így csak ismételni bírjuk tavalyi jelentésünkben kifejezett nézetünket és legalább is a kőcsiszoló-osztálynak valamely nagyobb központba leendő áthelyezését, esetleg más szakkal való kombinálását javasoljuk.

A kőfaragó-szak aránylag elég népes és az Értesítő tanúsága szerint a tanulók jó készűltséggel kerülnek ki az iskolából és a végzett tanulókra vonatkozó adatokból örömmel látjuk, hogy túlnyomó részük elhelyezésre talál és ipari szakjánál megmarad.

Szaktanfolyamok ezen intézetnél egyáltalában nincsenek.

A tantestület 5 tanár és 4 művezetőből állott, s az intézet évi fentartási költsége 40.070 korona volt, mely összegnek jelentékeny részét ösztöndíjak képezik, melyekkel szegény és szorgalmas tanulók tekintélyes támogatást nyernek.

Az erdélyrészi nőipar-egylet által állami segélylyel fen-
tartott *kolozsvári nőipar-iskola* 1901. évi Értesítőjéből örömmel látjuk, hogy tanulóinak létszáma ismét emelkedőben van, mert az előző évi 83-mal szemben a lefolyt évben 103 növendék iratkozott be, kik 4 osztályban tanulják az

alapvető ismereteket, a kézi és gépvarrást, a himzést és ruhaszabászatot.

Az iskolában a növendékek által készített kézimunkák értéke a múlt évben 7.662 koronát tett ki, melyből a kereseti osztály növendékei 252 korona munkadíjat kaptak.

Helyes intézkedésnek tartjuk azon körülményt, hogy a tanulók nem kötelesek az összes szakokat és osztályokat végighallgatni, hanem a szakot tetszésük szerint választhatják.

Az intézeten 7 tanár és 2 hitoktató működött; az évi fentartási költség 11.000 korona volt.

A tanév végén az intézet a növendékek által készített kézi munkákból sikerült és látogatott kiállítást rendezett.

*Alsófokú
iparoktatás.*

Az *alsófokú iparoktatást* kamarakerületünkben 14 iparostanoncziskola képviseli, összesen 2440 beirva volt tanulóval, ezek közül felszabadult 222 az év folyamán, tehát mintegy 10%. Az osztályok száma 78. Az alkalmazott tanerők száma 106. Nyolcz tanoncziskolával kapcsolatban (Kolozsvár, N.-Enyed, Besztercze, Erzsébetváros, Sz.-Somlyó, Deés, Maros-Ludas és Tordán) tanonczmunka-kiállítások tartattak, melyeken 542 tanoncz vett részt 999 munkadarabbal, s a kiállító tanulók érdemesebbjei jutalomban részesültek. Az összes fentartási költségek 44.000 koronát tettek ki.

A tanoncziskolák közül legnagyobb a *kolozsvári iparostanoncziskola*, melynek lefolyt tanévéről a következő részleteket közöljük:

A lefolyt 1900/1-ik tanév az iskola fennállásának 27-ik éve volt és örömmel jegyezzük fel, hogy az intézet úgy népességében, mint belső fejlődésében ismét gyarapodott. Az előző évben működött 15 osztálylyal szemben két új osztály (egy I. és egy III.) állított fel; s így összesen 2 előkészítő, 8 első, 4 második és 2 harmadik osztály volt. Ezekon kívül mint szakosztályok működtek a *nyomdász-tanulók* szakirányú osztálya, a *festők szakrajzosztálya* és az állami ipari szakiskolába telepített *7 szakrajzosztály*.

Az igazolatlan óramulasztások terén örvendétes apadás állott be, mi részben a szigorú ellenőrzésnek, részben pedig a hatóság erélyének köszönhető. A tanulók magaviselete és

Kimutatás a kolozsvári kereskedelmi és iparkamara területén levő alsófokú kereskedelmi és ipariskolákról az 1900/901. tanévben.

Sorszám	Törvényhatóság	Az iskola neve és helye	Az iskola költség- gégei		Segély			Betra- kolt		tanulók száma	az év végéig maradt	Az összes osztályok tanóráinak száma tanórákban	A felállított osztá- lyok száma	A munká- laton- dal- ban részt- vevők		A tanórk száma		
			K.	f.	állami	K.	f.	K.	f.					K.	f.			
																	egyéb	
1	Kolozsvár város	Kolozsvár város által fentartott ipa- ros iskola	14.084	—	—	—	—	—	—	903	47	71	785	164	17	169	433	32
2	Alsó-Fehérmegye	Iparos- és kereskedő-tanonciskola, Abrudbánya	1.464	—	500	—	200	—	—	66	5	6	55	17	5	—	—	4
3	»	Iparos- és kereskedő-tanonciskola, Gyulafehérvár	2.914	28	600	—	2319	62	—	228	14	12	202	56	8	—	—	9
4	»	Iparos- és kereskedő-tanonciskola, N.-Enyed	2.350	—	600	—	140	—	—	173	19	18	136	53	7	76	106	9
5	B-Naszódmegye	Állami iparos-tanoncisk., Beszterce	3.780	—	2000	—	1780	—	—	164	9	20	135	30	4	46	60	6
6	Kis-Küküllőmegye	Államilag segélyezett iparos-tanonc- iskola, Dicső-Szirmarton	901	90	500	—	210	—	—	48	4	2	42	11	4	—	—	3
7	»	Államilag segélyezett iparos-tanonc- iskola, Erzsébetváros	1.546	—	1000	—	273	—	—	80	7	10	63	28	3	41	85	5
8	Kolozsmegye	Községi ip.-tanonciskola, B.-Hunyad	2.060	—	1200	—	860	—	—	70	3	13	54	32	4	—	—	6
9	Szilágymegye	Államilag segélyezett iparos-tanonc- iskola, Szilágy-Cseh	1.352	20	1000	—	352	20	—	56	3	7	46	32	4	—	—	3
10	»	Államilag segélyezett iparos-tanonc- iskola, Szilágy-Somlyó	1.343	76	1000	—	300	—	—	108	16	14	78	24	4	30	45	7
11	»	Államilag segélyezett iparos-tanonc- iskola, Zsibó	1.087	—	700	—	214	—	—	46	1	1	44	12	4	—	—	3
12	Szolnok-Dobokam.	Deési iparos-tanonciskola, Deés	4.345	—	1000	—	3345	—	—	211	22	9	180	43	4	68	128	7
13	Torda-Aranyosm.	Községi iparos-tanoncisk., M.-Ludas	1.007	96	300	—	500	—	—	43	11	3	29	21	3	18	24	3
14	»	Iparos- és kereskedő-tanonciskola, Torda	5.321	29	500	—	4821	29	—	244	13	36	195	56	7	94	118	9
		Összesen	43.557	39						2.440	174	222	2.044	78	542	999	106	

előhaladása megfelelő volt. A tantestület 38 tagból állott, — beleértve a 8 hitoktatót is, — kik a szokott buzgósággal fáradoztak.

Örömmel jegyezzük fel, hogy az iskola működéséről 3 évenként Értesítőt ad ki, s igen czélszerűnek találók, ha minden tanonciskola időnként 3—5 éves cyclusokban működését egy tömörre fogott Értesítőben közreadná.

*Szabászati
tanfolyamok.*

Az *iparfejlesztésnek*, de egyszersmind a *szakoktatásnak* eszközéül szolgáltak azok a *szabászati tanfolyamok*, a melyeket kamaránk a lefolyt évben a kereskedelemügyi miniszter úr hathatós támogatásával rendezett, és pedig a *czipész-segéddek* részére 1901. évi október hó 7-től november hó 17-ig, mely tanfolyamon 48 segéd vett részt. Ezt követte a *szabómesterek és segéddek* tanfolyama f. évi január 6-tól 26-ig, melyen 11 mester és 9 segéd, összesen 20 hallgató vett részt. A sorozatot a *czipész-mesterek* január 28-tól márczius 2-ig rendezett tanfolyama zárta be, a melyen 29 mester vett részt.

A tanfolyamok 3—6 heti időre terjedtek ki s azokon kizárólag Kolozsvárt lakó mesterek és segéddek vehettek részt. A czipész-tanfolyamok előadója *Lengyel Károly*, kolozsvári czipézmester, a szabó-tanfolyam előadója pedig *Csontos Imre*, budapesti szabómester volt. A tanfolyamok hallgatóit a befejezés után »Látogatási bizonyítvány«-okkal láttuk el. Mind a három tanfolyam — a hallgatók egyhangú nyilatkozatai szerint — nagy eredményeket ért el, miért is nem mulaszthatjuk el, kivánságukra, a kereskedelemügyi miniszter úrnak tapasztalt jóságáért e helyen is hálás köszönetünket tolmácsolni. Minthogy azonban ezen tanfolyamokon csupán a székhelyünkön lakó iparosok vehettek részt és azoknak is elenyészően csekély hányada, nem mulaszthatjuk el e tanfolyamok megismétlése és kerületünk más pontjaira történő kiterjesztése tárgyában tett javaslatunkat ez alkalommal is megújítani.

*Keztyüvarró
tanfolyam.*

Hogy az *ipari szakoktatás* lassanként mindinkább tért hódít, tanúsítja a Kolozsvárt megindított és kielégítő haladásban levő *keztyüvarró tanfolyam*, a mely hivatva van a házi

iparnak is lendületet adni. Részletesebben a megfelelő iparcsoportnál fogunk róla beszámolni.

A *czipész- és szabó-ipari szakoktatás* ügye az iparoktatói tanácsban is tárgyalva lőn és így reményünk lehet, hogy e tekintetben is alapos intézkedésekkel fogunk találkozni. Helyesen jegyezte meg ott az előadó, hogy az ügygyel kapcsolatos javaslatok az egész országban érezhető közszükségen épülnek fel. A mai műhelyek mindinkább távolodnak attól a céltől, hogy a segédeknek és tanoncoknak szakiskolául szolgálhassanak. Mindinkább előtérbe lép ennél fogva annak szükségessége, hogy legalább a nagyobb városokban nyújtassék alkalom a maguk teljes kiképzésére azoknak, a kik erre törekedni kívánnak.

A Késmárkra tervezett *állami szövőiskola* hathetes tanfolyamára kamaránk is segélyezett egy kereskedősegédet, de ez a tanfolyam kellő számú jelentkezők hiányában nem volt megtartható, a mi a hely félreeső voltánál fogva természetes is. A mint tudjuk, ez a tanfolyam Budapesten tartatott meg, de a hallgatók nagy pénzáldozatával. Igénytelen véleményünk szerint legczélszerűbb lenne a tanfolyamot a kamarák szék-helyein vándortanítás alakjában rendezni.

Néhány szóval meg kell emlékeznünk a mult évben *Tanoncz-otthon*. Kolozsvárt keletkezett *tanoncz-otthonról*, a melyben a tanonczok vasárnap délutánonként szórakoztató játékok, olvasás, szavalás és ének mellett hasznosan és épületesen töltik az időt. Az intézményt ugyan a felekezetiiség jellemzi, de nincs kizárva belőle a más felekezeti tanuló sem. Kívánatos lenne, hogy a többi felekezet is gondoskodnék a szegény tanonczok számára ily meleg otthonról, a melynek a tanonczok nagyobb része híjjával van. Ez az intézet nagyon szépen egészíti ki a vallásoktatást, a melyre az ipariskolákat a törvény is kötelezi.

A betegsegélyezés ügyében — a reform felett tartott *Betegsegélyző országos szakértekezlet* óta — semmi lényegesebb mozzanattal *pénztárak*.
ról sem tehetünk jelentést. A szakértekezlet alkalmával fölmerült észrevételek után okunk van hinni, hogy a reform sokáig már nem fog késni, és hogy annak lényege abban fog állani, hogy a munkásvédelem ezen ágára az állam köz-

vetlenebb vezetést gyakorol, a mi már csak abból a szempontból is szükségesnek mutatkozik, mert hiszen ezt az intézkedést minél előbb a balesetbiztosításnak és a nyugdíjügynek rendezése kell hogy kövesse, mert a kezdetnél meg nem állhatunk, s látjuk, hogy e kérdések egyöntetű és sikeres megoldását csupán az érdekeltek buzgóságára és felfogására csak akkor bizhatni, ha a közigazgatás minden lépten-nyomon gyakorolja ellenőrzési jogát, s ez már magában annyi, mintha a vezetést és kezelést maga venné át. Sokkal egyszerűbb ennél fogva, ha a szerepet megcseréljük és az érdekeltek végzik az ellenőrzést, a törvényt azonban állami közegek hajtják végre.

Kamarakerületünkben 16 betegsegélyző pénztár működött, és pedig 7 kerületi, 2 ipartestületi, 6 gyári és vállalati és 1 magán egyesületi pénztár. A taglétszám 17.416 volt. Ezen pénztárak *bevételei* 202.919 koronát és *kiadásai* 201.187 koronát tettek, a felesleg tehát 1.732 korona volt, a mely összeggel kerületünk betegsegélyző pénztárainak vagyona mintegy 76 ezer koronára rügött. A 201.187 korona kiadásból 168.252 korona *segélyezésre* és 32.935 korona *személyi kiadásokra* lőn fordítva, vagyis a kiadásoknak csak 16%-a. Ez a kedvező eredmény onnan származik, hogy a 6 gyári és vállalati pénztárt nem terheli semmiféle kezelési költség. A segélyezési és kezelési költségek arányszáma azonban határozott javulást mutat úgy a kerületi, mint az ipartestületi pénztáraknál, mert a kerületieknél az 1899. évi 35·6% a tárgyalt évben 32—34%-ra esett le, az ipartestületieknél pedig 28%-ról 21—22%-ra hanyatlott.

A tárgyalt évben a nagyenyedi ipartestületi betegsegélyző pénztár megszűnván, tagjai a gyulafehérvári kerületi pénztárba olvadtak be. A pénztárt — az előfordult szabálytalanságok miatt — a kereskedelemügyi miniszter úr oszlatta volt fel. A folyó évben azonban az ipartestület útján az ottani iparosok a pénztár újabbi engedélyezéseért folyamodtak, mert az ipartestületi tagok a pénztár visszaállításához kötötték az ipartestület további fennállását. Ez a körülmény is a mellett látszik bizonyítani, hogy ha az ipartestületeket fenn kívánjuk

tartani, okvetlenül tágitani kell hatáskörüket és ebből a munkásvédelem ügyére való befolyás ki nem hagyható, annál kevésbbé, mert a betegsegélyezési ügynek a munkások és munkaadók közt a viszonyokat szorosabbakká és bensőbbeké kellene tenni, nem pedig tágitani; a miként most sok esetben sajnos tapasztalható. A testületi érdek megóvása vezette az erzsébetvárosi ipartestületet is arra, hogy azt kérelmezze, hogy a Kis- és Nagy-Küküllő megyékre Segesvár központtal létesült kerületi betegsegélyző pénztár megosztassék és Kis-Küküllő megyére Erzsébetváros központtal külön pénztár létesüljön.

A deési kerületi pénztár helyzete, — mióta 3% járulék-al dolgozik — javulásnak indult, úgy hogy mult évi működésében semmi fennakadás sem történt, a segélyezések pontosan teljesítettek és az évet 200 korona felesleggel zárhatta.

Az abrudbányai ipartestületi betegsegélyző-pénztár a tárgyalt évben külön *kórházat* rendezett be. Ezen intézkedését az tette szükségessé, hogy a kórházi ápolásra jelentkező betegeknek a nagyenyedi közkórházba szállítása és az ellátási költségek túlnagy terhet róttak a pénztárra, és a távolság miatt az ellenőrzés szinte lehetetlen volt. A bérelt helyiségben felállított kórház, habár nagy befektetést igényelt, mégis a pénztár kiadása, a kórházi költségek apadása következtében, annyira hanyatlott, hogy az évet 60 korona felesleggel zárhatta, és így a befektetés néhány év alatt amortizálni fogja magát.

Meg kell még emlékeznünk egy több mint lokális jelentőséggel bíró úgrról, t. i. arról az összeütközésről, a mely az utóbbi időben az országos »Karolina«-kórház és a betegsegélyző pénztárak közt keletkezett és a mely abból áll, hogy daczára a törvény utasításának a »Karolina«-kórház a pénztárak kötelékébe tartozó tagokat rendszeresen felveszi, a nélkül hogy tőlük *előzetesen* bekivánná a pénztár felvételi igazolványát; a felvételtől utólagosan értesíti ugyan a pénztár igazgatóságát, de akár bejön az igazolvány, akár nem, az ápolási és gyógyköltségeket rajtuk követeli, nemfizetés esetén pedig az iparhatóságnál feljelenti. E rendszeresen követett eljárás

ellen pénztáraink lehetőleg védekeztek, sőt felebbezték is az ügyet a közigazgatási bírósághoz. Az orsz. kórház eljárását az országos betegápolás költségeinek fedezéséről szóló 1898. évi XXI. t.-cz. végrehajtását szabályozó 133.000. sz. belügyminiszteri körrendelet intézkedéseire alapítja, s azt az álláspontot foglalja el, hogy a pénztár nem illetékes megítélni, hogy a jelentkező beteg tényleg reászorul-e a kórházi ápolásra, a felvételi igazolvány tehát fölösleges, a pénztár köteles beleegyezni a kórházi ápolásba és köteles a költségeket tagjáiért hordozni. Viszont a pénztárak éppen a hivatolt 133.000. számú belügyminiszteri rendelet 48. §-ára támaszkodnak, a mely kimondja, hogy:

»1. Ha oly rendes beteg (nem bujakóros, trachomás vagy elmebeteg) jelentkezik felvételre, a ki magát betegsegélyző-pénztár vagy társláda tagjának vallja, vagy kire nézve ebbeli minősége a felvétel alkalmával kiderítettik, tőle felvétel *előtt* a pénztár vagy társláda-igazgatóság vagy orvos utalványának felmutatása követelendő. Ilyen nélkül a beteg nem veendő fel, hanem annak beszerzésére utasítandó.

2. Kivételnek csak abban az esetben van helye, midőn előre nem látott, vagy véletlen baleset, vagy rögtön beállott súlyos betegedés bekövetkezte miatt a beteg a pénztári vagy társláda-igazgatóság vagy orvos utalványát be nem szerezheti, a midőn a beteg a kórház utolsó díjosztályába felvehető: ily esetben azonban a fizetési kötelezettség elismerése céljából a kórházi gondnokság köteles a betegsegélyző-pénztárt vagy társládát *azonnal* értesíteni.« Betegsegélyző-pénztáraink az 1891: XIV. t.-cz. 7. §-a alapjain saját alapszabályaiba is felvett azon kötelezettséget tartják szem előtt, hogy segélyre szoruló betegeiket ugyan orvosi segélyben, gyógy- és köt-szerekben és 20 héten át táppénzben részesítik, de oly módon, hogy nagy áldozattal képesített orvosokat alkalmaznak, s ha e gyógykezelés nem elég, illetőleg a beteg kórházi ápolásra szorul, akkor készséggel vétetik fel önként az orsz. kórházba.

Van olyan betegsegélyző-pénztárunk is, — a kolozsvári kereskedő társulat vezetése alatt, — a mely tekintélyes va-

gyonnal saját kórházat tart fenn és tagjait itt gyógykezelheti; igen természetes tehát, ha e pénztár az orsz. kórházba való felvételre utalványt csak végső szükségben ad, hisz azért rendezte be és tartja fenn nagy áldozattal kórházát, a hol a betegeknek orvos, ápolószemélyzet és minden szükséges rendelkezésükre áll. Tudomásunk szerint ez ügyben a kerületi pénztárak orsz. kongresszusának végrehajtó bizottsága hasonló panaszszal járult a kereskedelemügyi miniszter úrhoz. Kérjük a vitás kérdésnek a belügyminiszter úrral egyetértőleg elvi kijelentéssel való mielőbbi megoldását.

A *rójahidai és toroczkói vasbányászat* ügye maradt a *Bányászat.* régi állapotban. Semmi jel sem mutatkozik, hogy sülyedéséből valamelyes kormányi intézkedés, vagy magánvállalkozás kiemelni szándékoznék. *Vasbányászat.*

Megnyugtatónkra szolgált a kereskedelemügyi miniszter úr azon kijelentése, a melyet felterjesztésünkre tenni méltóztatott, hogy az *ó-radnai fémkohó* beszüntetése egyáltalában nincs szándékban és az e miatt szárnya kelt aggodalom alaptalan. A bányavállalatok fentartása hazarészünkben többnyire szorosan összefügg az érdekelt vidék szociális és nemzeti kérdéseivel. A kincstárnak e kérdések megoldásáért némi áldozatokat is kell hoznia. Ezen a téren úgy sem igen ütközik össze a magánvállalatokkal.

↳ Kamarakerületünk egyetlen szénbánya-vállalata a »*Belga-Kőszénbányászat.* magyar kőszénbánya r.-t.« egeresi bányája elégtelen tőke és ennek következtében hiányos berendezése miatt a tárgyalt évben sem mutathatott fel nagyobb fejlődést. Munkáslétszáma és termelése is a mult év adatainak, illetőleg eredményének határai között maradt. A tárgyalt évben termelt 1.580 kocsi szén a legközvetlenebb környékben lelt elhelyezést, a mely Nagyvárad, Torda és Zilah határain túl nem terjedt. Ennek pedig az a főoka, hogy az egeresi szén csekélyebb minőségénél fogva nem képes a vasuti díjakat nagyobb távolságokra elbírní, a mi megint onnan ered, hogy a szállítási díjak megállapításánál teljesen figyelmen kívül lőn hagyva a szén minőségének osztályozása, úgy hogy a petrozsényi, vulkáni, lupényi stb. 6—7.000 caloriával bíró szenek ugyanazon alap-

díjtételek mellett szállíttatnak mint a viszonylag fél, vagy csak egy harmad értékű lignit és egyéb itteni szénfajok, a mi számokban kifejezve annyit tesz, hogy míg p. o. 100 mázsa petrosényi szénért 100 kilométerre 31 fillér szállítási díj számíttatik, a fűtési effektus tekintetében $\frac{1}{2}$, vagy $\frac{1}{3}$ részét érő szén, ugyanazon alapidj mellett számíttatván, tulajdonképen 2-szer és illetőleg 3-szor oly magas szállítási díjat fizet; a míg tehát a fent illusztrált és a kisebb értékű szenet produkáló bányákat sújtó díjtételek méltányos alapon nem rendeztetnek, — már pedig ugyanezen anomália érvényesül hazai szénbányáink terhére a külföldi, nevezetesen a porosz szénbányák termelvényével szemben, — addig a szénbányaipar egészséges fejlődéséről hazarészünkben szó sem lehet, a mit leginkább bizonyít ama körülmény, hogy szénbányáink még természetes piaczaikon sem képesek versenyezni a jóval távolabb fekvő bányák produktumaival.

Bánffy-Hunyad mellett az Almás völgyében egy vállalkozó által eszközölt kőszén utáni furások anyyi eredményt hoztak, hogy az egeresi kőszénnél jobb minőségű szénre akadtak ugyan, csak hogy a réteg átlag 20—30 cm. vastag lévén, a termelésre nem alkalmas. A kutatás tovább foly.

Vas- és fémipar.
Sodronyszövés.

Léber Gyula kolozsvári sodronyszövet-, fonat- és szitaárú teleptulajdonos üzlete folytonos fejlődéséről tesz jelentést. Fogyasztóköre ma már az erdélyi részek minden piacára kiterjed. Nagy hálával emlékezik meg az állam támogatásáról, mert a kért gépek engedélyezése termelése fokozásához nagyban hozzájárult, s hiszszük, hogy e törekvő iparosunk a közönség megérdemelt támogatása mellett egészséges üzletét a jövőben még sikeresebben fogja fejleszthetni.

Késes ipar.

⟨Késes iparunk jobbára csak a durva parasztárúk készítésére szorítkozik s így is nap nap után tért veszít a gyár-
ipar versenyével szemben. Ez iparág is kihalóban látszik lenni. Kivételt képez székhelyünkön a *Kun Mátyás* műhelye, mely nagyobb intelligencia, szakértelem és tőke segítségével régi hírnevét fentartani igyekszik s e tekintetben nagy segítségre talált az állam támogatásában, melylyel műhelyét modern alapokra fektethette. Durva és finomabb késárúkat,

ollókat és olcsóbb minőségű borotvákat állít elő s öt munkás alkalmazása mellett üzletét kielégítőnek jelezte.

Lakatos iparunk az építés pangása miatt nehéz viszonyokkal küzd. Tőke hiányában tömegtermelésre nem rendezkedhetnek be s meddő volt minden kísérletünk, hogy közöttük szövetkezést hozunk létre, pedig ez iparág üzöinek sok kiváló képzettségű és intelligens képviselői, ha erejüket egyesítenék valamely kereskedelmi czikk tömegtermelésére, megélhetésüket nagyban elősegíthetnék. Lakatosaink vázolt szármalmas helyzetére tekintettel kétszeresen sajnálatos, hogy a székhelyünkön felállítani tervezett *lakatosárú-gyár* — a nagyenyedi gyárral az átveendő értékek felett megegyezésre jutni nem tudván, — nem jöhetett létre.

Az alapítók a vállalat prosperálásához, lakatos és bádogos iparosaink pedig a vállalattól nyerendő munkákhoz nagy reményeket fűztek, már annál is inkább, mert úgy az állam mint városunk telhető támogatása a megalakulás esetére biztosítva volt.

A »Nagyenyedi lakatosárú-gyár« a tőke elégtelensége miatt nem birt teljes mértékben érvényesülni. A körülbelül 200 ezer korona értékben produkált árúk nagyobb részben Magyarországon, kisebb részben az erdélyi részekben nyertek elhelyezést.

Arany-, ezüstműves és ékszerész iparunk már is érzi az 1900. évi XXV. t.-cz. életbeléptetésének hatását; ez a jótékony hatás azonban csak fokozódhatnék, ha iparhatóságaink a megrendelések gyűjtésének korlátozása érdekében törvényadta jogaikkal a legszigorubban élnének és a törvény ellen vétőket üldöznék. Ez iparág különben a vidéken ma már nagyobbára csak javításokra szorítkozik, a forgalom zömét a budapesti, bécsi és külföldi ékszerárúk képezik, a melyek forgalomba hozásánál erős versenyre találnak az órásüzletekkel, miután kevés ily üzlet van, a mely ékszereket is ne árusítana. Mindamellet van még néhány ékszerészünk, a kik az ötvösség fénykorából fennmaradt tradicziókat megőrizték, főleg a ruhadisz előállítására körül. Megemlítésre méltó ezek közt a *Sárga János* kolozsvári *ékszerésztelepe*, a mely 12 mun-

kást foglalkoztat, s a régi erdélyi ötvösipar felvirágoztatása érdekében már is eredményesen munkálkodik. A modern ékszergyártás terén is szintoly hatékonyan működik, s egyes kereskedelmi szellemben vezetett üzlete már nemcsak székhelyünk fogyasztását öleli fel.

Bádogipar.

Bádogos iparunk — a helyzettel megalkudva, — az építőipar pangása daczára sem volt oly kedvezőtlen mint a lakatosipar helyzete. A székhelyünkön folyó vízvezetéki és fürdőszoba-berendezés bádogosaink egy részének még sokáig ad foglalkozást. A harmadik rész pedig a konyha és gazdasági eszközök készítésénél nyer foglalkozást. Termelő szövetkezet alakítása érdekében ez iparág képviselői között is hiába tettünk kísérletet.

Gépgyártás stb.

Gazdasági és más gépek gyártása.

(Kamarakerületünk *gépgyártása* a kisebb mezőgazdasági gépek, ekék stb. készítésére és javítására terjed ki. E tekintetben a legjobban felszerelt telep székhelyünkön a *Simonffy István* gépgyára, mely a tárgyalt évben kibővített telepén a keresk. miniszter úr hathatós támogatása mellett új felszerelést nyert.) A másik gépgyár, a szilágysomlyói *Pósner Ábrahám utóda* cég, sokkal kisebb terjedelmű, de azon vidéken fontos tényező, ennél fogva súlyt helyezünk ezen vállalat állami támogatására is. Ezen vállalatok az üzletet a tavalyinál is gyengébbnek és az árakat a külföldi verseny miatt nyomottaknak jelzik. Nagy akadályja ez iparág jobb boldogulásának, — eltekintve a nagy külföldi versenytől, — az is, hogy kiscgazdáink az egymás után következő kedvezőtlen terméseredmények miatt olyan szorult anyagi viszonyok közé kerültek, a melyek sokszor a legszükségesebb eszközök bevásárlását, vagy felújítását sem engedhetik meg. Ily helyzetben készpénzületről szó sem lehet, s kis tőkével rendelkező gyáraink kénytelenek árúikat 2 és 3 évre kihitelezni s a hitel tekintetében is a tőkeerős külfölddel megbirkózni, ha nem akarják a reájuk utalt közvetlen vevőköriüket is elveszíteni. Az erejüket túlhaladó kihitelezés mellett természetesnek tartjuk, hogy gyáraink nagyobb fejlődéséről nem tehetünk jelentést. Ezen vállalatok egyuttal gépjavitó műhelyek is lévén, érzékenyen panaszkodnak a nagyobb magán-

vállalatok mellett berendezett gépjavító műhelyek versenyé ellen, a melyek kívülről jövő megbízásokat is teljesítenek.

A székhelyünkön évtizedek óta fennállott, legutóbb a *Solymossy Olivér* tulajdonát képezett vasárú- és gépgyár a tárgyalt évben csőd alá került, nagy kárára ez iparágnak. A vállalat teljes beszüntetése azonban az elvállalt és már folyamatban volt munkák befejezéseig felfüggesztetett, s ez alatt új vállalkozók akadtak, kik az üzemet felszereléseivel együtt megvették s így városunk egy régi jőnevű gyárának fennállását megmentették, mi által újra munkát adtak 30—40 családnak, kik a vállalat feloszlása esetén kenyerüket veszítették volna. A *Junász és Szegedi* új betéti társas-czég a vállalatot kereskedelmi tömegárúk termelésére rendezi be, s a befektetett tőke, a vállalkozók intelligenciája, szaktudása és üzleti összeköttetése alapján hiszszük, hogy a vállalat most már jobb jövő felé fog haladni.

Kocsigyártó iparunk székhelyünkön több intelligens *Kocsigyártás.* szakerővel rendelkezik, s az üzlet általában, — noha jobbára csak javításokra szorítkozik, — kielégítő. Egyik czég kísérletet tett, a székhelyünkön rendezett »karácsonyi vásár« alkalmából, gyerek-kocsik és szánkák bevezetésére. Az elért eredmény alapján most már több gonddal igyekszik termelését e cikk felé fordítani, annál is inkább, mert a csinos és olcsó árúkat a helyi kereskedők is megkedvelték és hajlandók az idegen származású ilyen árúk helyébe e czég készítményeit hozni forgalomba.

Gyulafehérvár város közvilágításának ellátását a »*Rész-Villamrámvénytársaság villamos és közlekedési vállalatok számára*« czég *fejlesztés.* végzi, a mely ezenkívül ipari czélokra is szolgáltat erőt. A vállalat 300 lóerőre van berendezve, de ez ideig csak 120 lóerő vétetett igénybe. Ez okból — nézete szerint — nem adhatja oly olcsón, hogy az ipari czélokra is igénybevehető legyen.

Topánfalva közvilágítására 36 ezer korona befektetéssel egy társaság szintén bevezette a villamos erőszolgáltatást, a mely 750 tíz gyertyafényű lámpára tud fényt szolgáltatni. Eddig 150 lámpafény van igénybe véve.

Ezekon kívül a villamos erő világítási czélokra, sőt erőhajtásra kerületünk 20-nál több ipari és más vállalatánál van berendezve (legnagyobb kiterjedésben Kolozsvárt a »Karolina« orsz. kórházban).

Hangszeripar.

A hangszerek — kerületünkben — inkább kereskedés, mint ipar tárgyai. Jól berendezett hangszerüzletben nincs is hiány. Kiválik e téren *Csintalan Gyula* kolozsvári orgonakészítő műhelye, a mely a vidéki templomok rendeléseiből elég munkát kap, s a czég jó készítményei utján mind tágabb körben válik ismertté. Hasonlólag a székhelyünkön több év óta fennálló *Horváth Károly* czég pedálos czimbalmai jó hirnevet vívtak ki.

Géplakatoság.

Egyik legjobban vezetett kisipari telep a *Seemann József* kolozsvári géplakatos műhelye, a mely saját találmányú fűvóival, tizedes mérlegeivel és olcsó jégszekrényeivel az ország minden részében megjelenik és már jól ismertté tette nevét. E vállalatot az állam néhány megfelelő gép adományozásával támogatta s most 20 munkás foglalkoztatásával mintegy 60 ezer korona értékű árút készített és értékesített.

Óratokgyártás.

Óratok-gyártásra ezelőtt 3 évvel keletkezett volt egy vállalat, a melyet az állam is támogatott gépek adományozásával. Készítményei a kívánalmaknak meg is feleltek és megrendelésekben sem volt hiány, de hiányzott hozzá a forgó tőke, a melyet a vállalkozók gyenge hitele nem birt pótolni. Az üzlettársak sem értettek egyet, s ennek következménye a feloszlás lőn. A jól felszerelt s vizerőre berendezett telepet az év végén a keletkezőben levő asztalos termelő szövetkezet szerezte meg olcsó árban, a mely szövetkezetet, ha sikerülne szárnyra kelnie, sok tekintetben sikeresebb vállalkozásnak tekintenők, mint a pusztán óratokgyártásra indult társaságot.

*Kő-, föld-,
agyagipar.
Mész.*

Kamarakerületünk mészkőben gazdag ugyan, de annak bányaszerű művelésével csupán Galgón találkozunk, a mely a Szamosvölgyi vasut tulajdonát képezi s nagyobb befektetés mellett az egész megye és a szomszédos Szilágy megye szükségletét is ellátja.

A *gipszgyártás* az általános építőipari pangás követ-*Gypsz.* keztében még a tavalyinál is rosszabb viszonyok közt folyt, mit a gipszáruk 15%-nyi hanyatlása még jobban fokozott. Ezen okból pl. az egeresi *Kramer*-féle gipszgyár csak fél üzemet folytatott, s készítményeinek még így is a külföldön volt kénytelen alacsony árak mellett keresni elhelyezést. A kiviteli üzletet hátrányosan befolyásolja a magas fuvardíj, mely az *építkezési czélokra szolgáló égetett gipszet* a belföldi szállításnál terheli, kívánatos volna tehát e czikknél, a porosz és ausztriai versenynyel szemben, a *II. kivételes díjszabás* tételei szerinti elbánás.

Még rosszabb a *trágyagypsz* helyzete, mely csekély gyári áránál fogva a 300 kilométeren túl terjedő távolságnál a jelenlegi *II. kivételes díjszabás* tételét sem bírja el. A trágyagypsz ára pl. Egeres vasuti állomáson 80 fillér 100 kg.-ként. Nyitramegyébe való szállításnál a következő aránytalanság áll elő: ár ab Egeres 80 fillér, fuvardíj 570 kilométerre 108 fillér, míg a mödlingi gipszgyárból a fuvar Nyitrára 78 fillér. Ilyen körülmények mellett az erdélyi vállalatok fekvésük miatt az ország nyugati és északnyugati megyéiben az ausztriai és porosz-sziléziai gyárakkal nem versenyezhetnek, mivelhogy a trágyagypsznél minden krajczárnyi árkülönbség határoz. A trágyagypsz-üzlet fejlődését a viczinális vasutak díjszabásai már a legbelsőbb periferiákban is — még fokozottabb mérvben — akadályozzák. A fuvar ezen relativ drágaságának lehet tehát nagyobb részt felróni azt a szomorú tényt, hogy oly mezőgazdasági állam, mint hazánk, egy évben 9.000 q. trágyagypsznél alig fogyaszt el többet.

Az elmondottak alapján a gyárosok úgy a maguk, mint a gazdaközönség érdekei szempontjából kívánatosnak tartják, hogy a trágyagypsz küldemények után, 300 kilométert meghaladó távolságoknál, a Máv. vonalain fokozatosan növekedő refakczia lépjen életbe, míg a viczinális vasutak trágyagypsz-tarifáiknak általános tetemes leszállítására szorítottassanak.

Az egeresi gipszgyár a technika legújabb vívmányaival van berendezve, munkásai ellátására *munkáslakásokat* épít-

tetett, sőt hajlandó volna újabb 80 ezer korona befektetéssel a bányáit a gyárral összekötő sodronypályát is létesíteni, a mely által feleslegessé válnék a drága tengelyen történő fuvarozás. A gyár a tárgyalt évben 120 ezer q-t túlhaladó árút termelt és pedig 1.164 kocsi gypszet és 81 kocsi gypsztrágyát. Elhelyezési piacza hazánkban, Ausztriában és a Balkánon volt. Románia a 10.000 kg.-ként 150 arany frankra emelt vámmal szinte lehetetlenné tette a magyar bevittet.

A *Haraga S. és társa* bánffy-hunyadi gypszgyára 429 kocsi termelését a hazai és a bécsi piaczkon értékesítette. E vállalat lassú, de fokozatos fejlődésben van.

A tárgyalt év végén új gypszgyári vállalat alakult székhelyünkön és a torda-aranyosmegyei Koppánd, Mészkö, Sinfalva és Szind községek határain található gypsztelepek és cementanyag kiaknázására »*Tordai gypszgyár r.-t.*« czég alatt. Az alaptőke 200 ezer korona. A gyárépület Tordán lett felállítva, mely az ásványokat műtrágya, cement, gypsz-sodronyfalak és ipari termékekre fogja dolgozni. E vállalat fontos közgazdasági missiót fog azon az iparszegény vidéken teljesíteni, mert az eddig kihasználatlanul heverő természeti kincseket értékesíti, s mintegy 100 munkásnak keresetet biztosít.

Kőbánya. A »*Kissebesi gránitkőbánya r.-t.*« tárgyalt évi forgalma jóval mögötte maradt az előző évek forgalmának, különösen a burkolati kövekben oly csekély volt a kereslet, hogy az üzem ezen ágában kénytelen volt a termelést redukálni, nehogy a készletek túlságosan felszaporodjanak. Ilyen üzem-redukció mellett is 1,850.000 m³-t tett ki a termelt mennyiség, a melyből mintegy 10.000 kocsi lőn elszállítva. A társaság által a mult évben a Sebes-Kőrös vizi erejének felhasználásával Kissebesen berendezett új nagy *kőzúzó telep* kitűnően bevált és az eredmény a várakozást felülmultha. A vállalat, daczára az üzleti és ipari foglalkozás minden ágára ránehezedő pangásnak, elég megrendeléssel volt ellátva, úgy hogy a nagy leírások mellett is az üzleti év 66 ezer koronát meghaladó tiszta nyereséggel lőn lezárva, a mi a befektetett tőke 6-6% kamatozását jelenti. A pénzpiaczkon az utóbbi idők-

ben beállott kedvező helyzetből reményeket fűz a vállalat a jobb jövő alakulásához, a mi az állami, törvényhatósági és városi megrendelések, illetve tervbe vett munkálatok megvalósítása által fog a vállalatra bekövetkezni és arra, legújabb berendezkedése folytán, teljesen képesítve is van.

Sajnálattal jegyezzük fel székhelyünk *kőfaragó iparáról*, *Kőfaragók*. hogy a kereskedelemügyi miniszterium és kamaránk együttes törekvéseinek sem sikerült a vállalkozókat szövetkezésre bírni, a melyhez, mint előfeltételhez, volt kötve a kereskedelemügyi miniszter úrnak az az ígérete, hogy közös vállalkozásukat a megfelelő gépek adományozásával fogja támogatni. E gépek közt leglényegesebb a gőzerővel hajtott csiszológép lett volna, a melynek segítségével a most csak szerényebb arányban üzött sűrű-csiszolást nagyobb mérvben karolhatnák fel. Tekintettel arra a körülményre, hogy a csiszolt sűrűkövekből hazánkba évenként nagy értéket szállít Szilézia, és tekintettel arra a szállítási díjkülönbözetre, a mely a durván faragott és csiszolt márvány és más nemezebb fajta kövek közt van, kívánatos és hasznos dolog lenne, ha az ország több pontján keletkeznének olyan kőfaragó vállalatok, a melyek legalább is a munkabért az országnak megtakarítanák és a sok sűrűkőraktárt saját termelésű áruikkal látnák el, a melyek most mind külföldről látják el magukat.

Téglagyártás.
Téglagyártás.
 Téglagyártásaink számában apadás állt be, mert sok kisebb vállalat az idén beszüntette üzemét. A megmaradt vállalatok azonban, az építkezési kedv szünetelése miatt, még így sem tudtak kielégítő eredményt felmutatni.

Kályhagyártás.
Kályhagyártás.
 Kályhagyártó iparunk fejlődéséről sem tudunk nevezetesebb jelentést tenni. Ez iparág jelentősebb üzői székhelyünkön vannak s üzletterjedelmük és elhelyezési piacuk a múlt évvel azonos körben mozgott, azzal a különbséggel, hogy az év közepén székhelyünkön alakult új kályhagyárral is meg kellett piacukat osztaniok. Így hát az üzleti eredmény a megoszlás következtében alig lehetett kielégítő. A Frank-Kis-féle kályhagyár által előállított chamotte-tégla mind nagyobb keresletnek örvend, úgy hogy termelése nem volt képes a keresletet teljesen kielégíteni.

*Fa- és csontipar.
Fűrészárúk.*

Jelentésünknek az erdőterményekkel való kereskedésről szóló rovatában a *fűrészárúk* gyártásáról jobbra mindent elmondottunk, a mi jelentőséggel bír. Itt tehát csak néhány momentumra kívánunk rámutatni. Így a Romuliban létező *Hoffmann-féle* faipari vállalatról jelenthetjük, hogy, tekintettel a durvább fűrészárúk kelendőségének csökkenésére, üzemét speciális árúk termelésére is berendezte és az előállított hangszerfák, ablakredőny-léczek, folyadékos minták szétküldésére szükséges fadobozok, redőnydeszka gyártmányokat Német-, Franciaországban, Svájcban és Ausztriában értékesítette.

Úgy ez a vállalat, mint az ugyancsak Romuliban létező *Neuberger testvérek-féle* gőzfűrészgyár panaszkodik a Szálva völgyén Bethlenig vezető törvényhatósági ut rossz karban tartása miatt, mely az egyes évszakokban teljesen alkalmatlan a fuvarozásra s habár az illetékes megyei hatóságokat már többször megkeresték, mindez ideig az ut jókarba helyezése érdekében semmi sem történt, pedig a Romuliból a bethleni vasúti állomásig vezető 55 km. hosszú ut jókarba helyezése szinte létkérdést képez e vállalatokra nézve.

Majdnem egyenértékű e vállalatoknak a postai és távirtdai szolgálat ellen tett másik panasza. Nevezetesen az 1.000 lelket számláló, élénk kereskedelmi forgalommal bíró községnek sem posta-, sem táviró hivatala nincs, s így megtörténik, hogy a Budapestről érkező levelek a telcsi postahivatal által csak ötödnapon, a táviratok pedig a naszódai táviróhivatal által csak 2, sőt 3 nap mulva kézbesítetnek.

A *Kopf Emil* egerháti (Szilágy megye) faárú-gyára a tárgyalt év márciusában lett üzembe helyezve és az üzletet kielégítőnek jelzi. A vállalat csakis gőzölt bükkfát használ s abból deszkát, párkányokat és hajlitott bútort céllokra léczet készít és Ausztriába, Svájcba és Németországba szállítja.

A szamosvölgyi vasut és a kezelése alatt álló borgóbesztercei, valamint a szilágysági vasut mentén fekvő gőzfűrész vállalatok egyhangulag panasznak a túl magas vasúti díjtételek ellen, a mi az államvasutakat használó szerencsésebb versenytársaikkal szemben kocsirakományonként 43—45

korona fuvardíjtöbbletet tesz ki. Ehhez járul még az ezen vonalakon minduntalan tapasztalható kocsihány, mely körülmények mellett csak természetesnek tűnik fel, ha a rendszerint nehezen megközelíthető, a vasuttól távol fekvő fűrészek árúi, melyeket már a tengelyen történő fuvarozás is nagyon megdrágít, nem képesek még a belföldön sem — daczára kitűnőségüknek — a silányabb gácsországi árúkkal versenyezni, s hogy ezen vállalatok tehát csak igen kevés haszonra, vagy pláne deficizzel dolgoznak.

Mínthogy pedig igen fontos köz- és nemzetgazdasági szempontok és érdekek fűződnek ezen vállalatok fenmaradásához és prosperálásához, méltányosnak tartjuk ez okból a vállalkozók azon másik óhajtását is tolmácsolni, hogy a vámkülföldre, főleg Németországba irányuló erdélyrészi faárúk még továbbmenő vasuti kedvezményes szállításban részesüljenek.

Parkettagyártással kamarakerületünkben négy cég fog-*Parketta-*lalkozik, melyek az üzletet az építési kedv szünetelése követ-*gyártás.* kezében igen lanyhának mondják.

Hasonló körülményt jelenthetünk a fenti oknál fogva *Asztalosipar.* az *épületasztaloságról* is. *Asztalosaink* tehát komolyan foglalkoznak a szövetkezés eszméjével, melynek segítségével közös termelésre egyesülnének és főleg a bútórárúk tömegtermelésére törekednének.

A kereskedelemügyi miniszter úr kiküldöttjei kamaránk és a helyi ipartestület közreműködésével a tárgyalt év végén meg is próbálták székhelyünkön a szövetkezetet létrehozni, sőt ki is mondatott a szövetkezet megalakítása és pedig egyelőre közös géphasználat érdekében, de a tényleges megalkulásról még ez ideig pozitív jelentést nem tehetünk.

Mint társulás útján keletkezett sajátsterü alakulást említjük fel a dicső-szent-mártoni »*Közműhelytelep részvénytársaság*«-ot, a mely 1901. évi márczius havában 25 ezer korona alaptőkével indult meg. A vállalat tárgya közműhelytelep létesítése és üzemben tartása különböző iparágak számára, a műhelyben motoros hajtóerőnek szolgáltatása, munkagépeknek és egyéb gépberendezéseknek bérbeadása;

építések és azoknál szükséges munkálatok elvállalása és keresztülvitele; téglagyártás és faanyagraktár. Ez utóbbi pontból és a gépberendezésekből ítélve, főleg az *asztalos* ipar érdekében alakult e vállalat, a melynek üzleti eredményéről azonban jelentést még nem kaptunk.

Bútorgyártás.

A *bútorgyártó iparnak* kerületünkben több kiváló képviselője van, kik a lefolyt üzleti évet ha nem is mondják teljesen kielégítőnek, mégis a megrendelés-gyűjtési tilalom életbelépte folytán az egészségesebb üzleti élet jeleiről tettek jelentést. A megrendelés-gyűjtési tilalom következtében piacainkról kiszorult budapesti és bécsi gyári cégek úgy akarják régi megrendelő köreiket megtartani és szélesíteni, hogy jól berendezett raktárakat nyitnak. Így székhelyünkön is már több ilyen raktár nyitott meg. Természetes, hogy ezen új üzletek a régieknek versenyt okoznak, mert a vevő közönség még jobban megoszlik, de miután a letelepült új üzletek a terhek teljes viselése által legfeljebb a gyári előállításhoz eredő előnyöket élvezhetik, az általuk megindított konkurencia egészségesebb, sőt az árak akakulása javul, illetve egységesebbé válik. A fő nyertes azonban a nagy közönség, mert izlésének és szükségének kielégítésére több és több tere nyílik.

*Ablakredőny-
készítő ipar.*

A székhelyünkön mult év végén alakult »*Első ablakredőny, jalousia és faszövőgyár*« 8 munkással dolgozott és termelését az erdélyi piacokon jól értékesítette. A vállalat azon igyekezete, hogy a csehországi szakmunkások segítségével a helyi piacon munkásokat neveljen, szép sikerrel kecsegtet.

Esztergályos ipar.

Az *esztergályos iparnak* egész kamarakerületünkben alig van 30 képviselője és ezek is egy kettő kivételével alig számbavehetők. Csupán székhelyünkön van egy nagyobb műhely, mely 4 segédet és 6—8 tanoncot alkalmaz és önállóan dolgozik saját számlájára raktárra és egypár kárpitos- és bútorüzlet számára állandóan. Ez a műhely a tulajdonos nagy szakértelme, intelligenciája és élénk üzleti szelleme következtében még nagyobb fejlődésre nyújt kilátást.

*Nádfonadék-
gyártás.*

Az *Első erdélyi nádszövőgyár* mező-kapusi és radnóthi telepe a mult évben 13 kocsirakomány árút szállított az

ország különböző részeibe, de berendezése kétszer akkora termelésre is képessé tenné.

A székhelyünkön fennálló *Simon László*-féle fésűgyár *Fésüs ipar.* az üzletet kielégítő eredményűnek jelzi s rendelési köre az ország legtávolabbi részére is kiterjed.

Az *Első beszercei bőrgyár szövetkezet* vezetés hiánya *Bőr-, sörte- stb.* miatt ez évben feloszlott, de sikerült közbenjárásunkra állami *ipar.* támogatással a vállalatot megmenteni s most az új tulajdonosok: *Laurentzi és társai* a gyárat új alapokra fektetve, kielégítő eredménnyel tovább folytatják az üzemet és bizalommal néznek a jövőbe, kamaránk pedig úgy van meggyőződve, hogy a fenforgó esetben az állami támogatás egészen helyén volt, mert e vállalat kerületünknek nemcsak legnagyobb bőrgyára, de egyike általában legtekintélyesebb vállalatainknak, melynek fentartása valóban fontos közgazdasági érdeket képez.

A *kisiparként* üzött timárság folytonos hanyatlásban van. A gyáripar versenye, a tőke és a szakértelem hiánya a küzdelmet nehezzé teszi. A timárookra nézve ez országosnak jelezhető baj orvoslására, vagy legalább némi részben való enyhítésére szolgál a kereskedelemügyi miniszter úr azon intézkedése, a melynek köszönhetjük, hogy vándortanítót szerződtetett, ki kiszállván azon helyekre, a hol a timárságot nagyobb számban űzik, a hiányokat tanulmányozza, az érdekelt kisiparosokat buzdítsa, bátorítsa, utasítsa, lássa el jó tanácsokkal és lehetőleg hasson oda, hogy erejüket, munkáságukat, szaktudásukat egyesítsék és fokozzák szövetkezetek alakításával. Kamaránk a szaktanító úrnak köszönettel tartozik, hogy felkérésünkre szives volt meglátogatni a kerület azon városait, a melyekben a timáripart nagyobb arányokban űzik és mozgalmat indított köztük az egyesülésre és megfelelő gépek használatára, a melyekkel készítményeiket tökéletesebbé tehetik és a termelést fokozhatják.

Bőrdíszműárúk készítésére rendezkedett be a tárgyalt *Bőrdíszműipar* évben székhelyünk egyik jobb nevű szijgyártója *Klasszovitt György*, a kit ezen céljaiban a kereskedelemügyi miniszter úr is kegyes volt gépek adományozásával segíteni. Üzletét

kielégítőnek is jelzi, habár a nagyobb hitelnyújtás híján és kereskedőinknek a hazai eredetű árúktól való tartózkodása miatt nagy küzdelmébe kerül piacot hódítani. Ugyanezen czég az iskolás gyerek-táskák és bőröndárúkkal már is szép eredményt ért el és szijgyártó s nyerges üzlete eredményét is kielégítőnek jelezte.

Kefekötőipar.

Kefekötő iparosaink szívós kitartást tanusítanak a gyárak versenyével szemben és e küzdelmet az anyagilag erősebbek sikerrel is állják. Csodálatos, hogy a tömeges termelésre még sem egyesülnek, pedig ez iparág nagyon alkalmas a szövetkezeti együttműködésre.

Kamaránk székhelyén két, kerületünk nagyobb városai-ban is több czég foglalkozik *tollgyűjtéssel és kereskedéssel*. Nagyobb jelentőséggel a kolozsvári czégek bírnak, — miután székhelyünk gyűjtőállomás — és e tekintetben nagy segítségére van ez üzletágnak a *Dávid Ödön tolltisztító és fertőtlenítő üzlete*, a melyet kereskedőink munkával ellátnak és a tollat most már tisztított állapotban osztályozva szállítják Budapestre és Bécsbe.

*Fonó- és szövőipar.
Kötélgyártás.*

Kötélverő kisiparosaink helyzete mit sem javult, a heti vásárookra dolgoznak s erősen küzdenek a gyári árúk versenyével. Kivételt csupán a *beszterczei kötélverő szövetkezet* képez, a hól a termelés és értékesítés egyesítése a vállalkozóknak erőt ad a versenyt a gyári termeléssel is felvenni s az évet kielégítő eredménnyel is végezték, sőt Bukovinába is tekintélyes kivitelük volt.

Len-, kender- és gyapotszövőipar.

Bálint János nagyenyedi műszövőgyára a múlt évi üzletet jónak jelezte. A mintegy 50 ezer korona értékben termelt asztalnemű, ruhaszöttes és kötényárúk nagyrészt a hazai, kisebb mértékben az ausztriai piacokon talált elhelyezést. Az a panasza e czégnek, hogy hazánkban prima minőségű szövőfonalgyár nincs s ez okból az Ausztriából történő szállítás a termelést nagyon megdrágítja.

Ujabb alakulás a *Kelen Jakab* által tárgyalat évben üzembe helyezett gyulafehérvári *mechanikai szövőgyár*, mely modern berendezésével a tárgyalat csonka évben is már 50 ezer korona értékű vászonárút termelt és helyezett el piacainkon.

◁ Kamarakerületünkben a *takács*-ipar fokozatos hanyatlásban van, az a néhány mester, a ki még megrendelésre dolgozik, maholnap feladja a küzdelmet a gyárak legyőzhetetlen versenyével szemben. Kivételt képez azonban székhelyünk egy régi czége: a *Schmidt György* műhelye, a mely 6 székkal dolgozik és 6 munkást s 3 tanonczt foglalkoztat. Készít közönségesebb minőségű ágy- és asztalterítőket, kendőket és sima vásznat mintegy 16—20.000 korona értékben, a mi a hazai piacokon nyert könnyű elhelyezést. ▷

A Nagy-Enyeden évek óta fennállott *Munkácsi Zsigmond*-Kötött árúk. féle *harisnyakötőgyár* a tárgyalt évben »*Kemény és Nuszbaum*« társas cég tulajdonába ment át, a kik a vállalatot újabb gépek és nagyobb tőke befektetésével megszakítás nélkül folytatták. Az év termelésének értéke a 60.000 koronát is túlhaladta s a hazai és ausztriai piacokon talált elhelyezést. E vállalat eredetileg a fegyház munkaerejére támaszkodva alakult, az új vállalkozók azonban most kísérletet tesznek a vállalat fokozatos kitelepítésére s az e célból Toroczkó vidéki lakosok betanítására tett próbák kielégítő sikerrel jártak.

Hajdan virágzó *gombkötő és paszományos* iparunknak *Gombkötőipar.* ma alig egy pár képviselőjével találkozunk s azok is tőke hiányából alig tengődnek. Kivételt képez székhelyünkön a *Seiler Lajos* műhelye, a mely 1 lóerős benzinmotorral felszerelt telepén 8 segéd- és 4 leány-munkást foglalkoztat. Árúi a helyi és vidéki kárpitosok megrendeléseiben és a helyi piac magánfogyasztóinál nyernek elhelyezést.

A hazai ipar támogatására megindított mozgalom egyik *Ruházati ipar.* visszhangja a székhelyünk tanuló ifjusága által a magyar *Szabóipar.* ruhaviselet felujítása érdekében tett kísérlet, a melyet egy pár értelmesebb szabóiparosunk sietett előmozdítani és annak szélesebb körű propagandát csinálni. Alkalmi szövetkezet alakult közöttük egy *magyar divatlap* szerkesztése és kiadása érdekében, egy pár mintalap meg is jelent, de marandóbb jellege e mozgalomnak nincs, s a lap szerkesztése is az év végével be lőn szüntetve. *Szabó* iparunk fejlődésére kétségkívül üdvös hatása lesz a kereskedelemügyi miniszter

úr gondoskodásából és támogatásával rendezett *szabászati tanfolyamoknak*, a melyek iránt nagy volt az érdeklődés és a melyeken sok szaktudást sajátítottak el iparosaink. A készruha-raktárak versenye ellen rég óta hangoztatott panaszok még mindig fennállanak ugyan, de most székhelyünkön komoly megfontolást képez egy szövetkezeti ruha-raktárnak felállítása, — a marosvásárhelyi mintájára, — melylyel érdekeiket megvédhetnék. Ez ügyben a tárgyalások most folynak.

Szücsipar.

Szücs iparunk leginkább paraszt szücsárúk készítésére szorítkozik, melyek a heti és országos vásárokon találják elhelyezésüket. Kivételt képez székhelyünkön egy, és Bánffy-Hunyadon szintén egy szücsmester, a kik finomabb szücsárúk készítésével sikeresen foglalkoznak. Ez utóbbi állami gépségélyben is részesült, s most főleg a finomabb *sapkák* készítésére rendezkedett be; 4 segédet és 2 tanonczt alkalmaz.

Fehér- és ágy-nemű készítés.

Laskay Ferencz és fia kolozsvári paplan és ágy-nemű készítő vállalata a cég fiatal beltagjának vezetésével — a ki külföldön több évi gyakorlati alkalmazással egybekötött tanulmányi utat tett — a fejlődés útján van, 6 női alkalmazottat foglalkoztatott és árúit a helyi és vidéki piaczokon jó eredménnyel helyezte el. Panaszodik a bécsi gyárak versenye ellen, és hogy kereskedőink csekély pártfogásban részesültek.

Keztyügyártás.

Keztyüs iparunk több jó nevű vállalattal dicsekedhetik, melyek közül terjedelemre és szakszerű vezetésre nézve kiemelkedik a *Hubay Károly* kolozsvári telepe. Ez a cég a tárgyalt évben 15 munkást és a vezetésével álló *keztyüvarró tanfolyamon* 17 növendéket foglalkoztatott. Termelése 20% emelkedést mutat, s árúit az ország minden vidékein kívül a keleti piaczokon is értékesíti. Részt vett a közös hadsereg 1902. évi keztyűszállításában is, s abból 10 ezer pár altiszti keztyű szállítására nyert megbízást. A vállalkozó nagy szakértelme és kereskedelmi érzéke biztosítja a vállalat fokozatos fejlődését, a mi már azért is kívánatos, mert e gyár a *hazai iparnak* egy itt eddig nem ismert nemét, a *keztyüvarrást* is meg kívánja honosítani.

Kalaposaink folyton apadó száma, jobbra csak paraszt-*Kalaposipar*. árút készít és azt heti s országos vásárainkon hozzák forgalomba. Ezen vállalatok kevés tőkével, korlátolt határok közt mozognak, a »*Besztercei kalapgyár szövetkezet*« kivételével, a mely Galicziába és Bukovinába is dolgozik. Ezen vállalat még a közelmultban is kerületünknek egyik legjobban prosperáló telepe volt, ma már azonban a megfelelő szaktudás és berendezkedés hiányossága miatt a galicziai verseny hatása alatt sokat szenved, mely állításunkat az a körülmény is igazolja, hogy míg 1897. évben az elért nyereség még a 8.000 koronát túlhaladta, addig az 1901. évben már alig lépte túl a nyereség a 3.000 koronát. Ez az összeg is ugyan még 5% hozamot jelent, s így a vállalat helyzete túlságos aggodalomra még nem ad okot, mindazonáltal a folyton apadó nyereség-hozam és az a körülmény, hogy nemcsak a régi kiviteli piacokon, hanem a legnagyobb fogyasztó hazai piacokon, Máramarosban is alig-alig képes a gácsországi versenynyel a küzdelmet kiállani és folyton tért veszít: arra indította a gyár vezetőségét, hogy modernebb felszerelésük és szaktudásuk kiegészíthetése végett az állam támogatását kérjék ki. Miután pedig egy különben életképes vállalatnak nem csupán fentartásáról, de megerősítéséről van szó, kétszeres örömmel vettük tudomásul, hogy a kereskedelemügyi miniszter úr kamaránk ajánlatára kegyes volt kérésünk szerint egy szakembert küldeni le, a ki helyzetükkel megismerkedve, őket a szükséges utasításokkal ellássa és támogatásuk érdekében alkalmas javaslatokat tegyen.

Az öt tagból álló *tordai kalapos szövetkezet* kielégítő eredménynyel dolgozott. A 18 ezer koronát meghaladó termés a tordai és környéki piacokon jó elhelyezést talált.

Czipészeink nagy hála van kötelezve a kereskedelemügyi miniszter úr azon kegyességeért, hogy számukra *Czipész- és csizmadiaipar*. szabászati tanfolyamokat engedélyezett. A tanfolyamok hallgatására történt nagyarányú jelentkezés élénken illusztrálja iparosainknak a tudás iránti nemes vágyát. E tanfolyamok a szaktudás emelésén kívül serkentőleg hatottak a szövetkezeti eszme felkarolására is, a mennyiben komoly tanácskozás

folyik székhelyünk czipészei között egy *gyermekcipőgyár*-nak szövetkezés útján történő létrehozása érdekében.

A nagyenyedi fegyházra támaszkodó *Ascher Izsák*-féle *czipőgyár* az üzletet kielégítőnek jelezte. Forgalma 30 ezer koronát tett ki, s árúinak az erdélyi viszontárusoknál talált piacot.

Nem hagyhatjuk említetlenül czipész iparosaink azon felzúdulását, melyet a temesvári »*Turul*« *czipőgyár* üzelméi keltettek fel, mivel azonban a kereskedelemügyi miniszter úr figyelme és gondossága a kellő intézkedéseket gyorsan fogantatosította, minden további mozgalomnak éle vétetett, s azok teljes megnyugtatásul szolgáltak.

A tordai ipari és gazdasági hitelszövetkezet kebelében alakult *csizmaipari szakcsoport* üzemét csak a tárgyalt év október havában kezdte meg, s az év végéig 40 ezer korona forgalmat ért el. Tagjainak száma 59. A szövetkezet raktárt tart fenn, s a kész árúkat beváltva, azokat nyílt üzletben és a helyi s vidéki piacok vásárait saját számlájára árusítja. A raktár felszerelési költségeihez kegyes volt a kereskedelemügyi miniszter úr 500 korona segélylyel hozzájárulni, s ezen már élvezett támogatás folytán és főleg a hadseregszállítások egyöntetű végzése érdekében most már *közös műhely* létesítése is tervbe vétetett, mert remélik, hogy a műhely kegyes lesz a kormány a szükséges gépekkel felszereltetni. A szövetkezet az 1902. évi honvédségi és közös hadsereg szállításokban 1.300 párt meghaladó mennyiséggel részt vett. A szakcsoport tervbe vette továbbá, hogy a tordai czipészek bevonásával — a kik szintén árúraktárt akarnak létesíteni — egy *nyersanyagraktár-szövetkezetet* is felállítanak, a mi előnyösen kiegészítené előbbi és még tervezett alakulásait. Az intézők tevékenysége és életrevalósága biztat, hogy e tervek meg is valósulnak.

*Gőzmosóintézet,
pecsétisztítás.*

A városunkban több év óta fennálló *Dávid Ödön kelme-festő és vegytisztító telepe* az állam hathatós támogatásával a folyó évben gyári üzemre rendezkedett be. A tulajdonos nagy anyagi áldozatok mellett telepét *gőzmosó és tolltisztító* gépekkel is felszerelte és az év végével valamennyit üzembe

vette. Ugyancsak székhelyünkön keletkezett az év végével a »Kauntz és Adler« gőzmosodája, a mely 90 ezer korona befektetésével már is 20 munkást alkalmaz.

A »Tordai cellulose-gyár r.-t.« a tárgyalt év üzleti eredményét a cellulose utáni kereslet rendkívüli hanyatlása és az ennek következtében észlelt alacsony árak miatt gyengének mondja. Ez okból üzemprodukeziójának alig $\frac{3}{4}$ részét termelte, a miből csak 30%-ot tudott a hazai piacokon, a többi 70%-ot pedig a világ minden piacán sikerült értékesíteni. A hazai fogyasztásra — a vállalat állítása szerint — azért esik oly csekély hányad, mert a Magyarország délnyugati részén fekvő papirgyárak inkább az osztrák eredetű cellulosét vásárolják. A vállalat múlt évi termelése 380 kocsi-rakományt tett ki.

(Fokozatos fejlődést jelezhetünk azonban a Babos és Varga kolozsvári papirlemezgyáráról, a melynek jó hírnevet kiérdemelt készítményei az erdélyi részekeken túl is kersettek. A tulajdonosok törekvő üzletemberek, a kik a vállalatot tehetségükhöz képest folyton fejlesztik, s a tárgyalt évben termelésük már 18 kocsi-rakományt tett ki. Termelő-képességük, főleg pedig versenyképességük érdekében nagy szüksége lenne a vállalatnak egy hengergőzkazánnal felszerelt simító- és szárítógépre, a melyek segítségével a gyártás gyorsabban és tetszetősebb alakban volna eszközölhető.)

A Haltrich C. G.-féle borgóprundi papirgyár üzemében semmi változás sem észlelhető. Régi jó hírnevű áruiból nem képes valamennyi megrendelőit kielégíteni. Ez okból érthetetlen, hogy nem akad tőkeerős vállalkozó, a ki a vállalatot modern alapokra fektetné és a könnyű szerrel elérhető fejlődés útjára vezetné, a mikor a fejlődéshez szükséges csaknem minden föltétellel: vasuttal, olcsó vízerővel és munkásszállal rendelkezik.

Általában kedvező eredményűnek jelzi a tárgyalt év üzleti forgalmát a »Nagyenyedi könyvnyomda és papírárúgyár r.-t.«, habár a kellő tőke hiányából használt drága kölcsön a vállalat belterjesebb fejlődését akadályozta is. Az előállított gyógyszerári papirdobozok, papirtokok, czímkék és pénztári

tömbök értéke 100 ezer koronát tett ki, mely árúik $\frac{3}{4}$ részben a hazai és $\frac{1}{4}$ részben az osztrák piacokon nyertek elhelyezést, kizorítván innen a nagyrészben cseh származású árúkat.

Könyvkötészet.

Könyvkötőinknél elismerendő haladással találkozunk, hogy telepeiket modern alapokra fektetve, az igényeket kielégíthessék. Ugy a vidéki mint a székhelyünkbeli mesterek munkával meglehetősen el voltak látva.

Élelmezési és élvezeti cikkek gyártása. Malomipar.

A *malomipar* a lefolyt évben kielégítő eredményeket ért el, noha a termés, különösen hazarészünkben, nem volt kielégítőnek mondható, úgy hogy az őrlés alá kerülő búzamenyiség jelentékeny részét a királyhágón túli részekből kellett beszerezni, a mely körülmény rendszerint veszteséggel szokott járni a búzát idegen piacokról beszerezni kénytelen malmokra. Hogy a lefolyt üzemév, daczára a nyersanyag kedvezőtlen beszerzési viszonyainak, mégis kedvező eredményt mutat fel, egyedül azon körülményben leli magyarázatát, hogy a búza- és lisztárak majdnem folyton emelkedtek, úgy hogy malmaink készleteik áremelkedésén érték el ama hasznot, a melyet az őrlési üzleten különben elérniök nem lehetett volna. A lisztfogyasztás különben kielégítő lévén, a felőrölt készletek kész vevőre találtak.

Ezen tisztán konjunkturális eredmény újabb malmok létesítésére is adott impulsust, a mennyiben néhány kisebb új malomvállalat alapított, jóllehet a normális üzletmenet ilyen újabb vállalatokra sok biztatást nem szolgáltat, hacsak a kormány hasonló viszonyok között, midőn a malmok a búzát a királyhágón túli részekből kénytelenek beszerezni, méltányos fuvardíjkezdeményt nem engedélyezne, a mely irányban az idén tett kísérlet sikerre nem vezetett.

Kamarakerületünkben az iparilag nyilvántartott malmok száma 2.014, ebből gőz- és műmalom 112 és vizimalom 1.902. Ha tekintetbe vesszük, még az iparilag nyilván nem tartott 40—50 földesúri malmot is, nyilvánvaló, hogy e létszám teljesen kielégíti kerületünk malomipari szükségletét, s hogy tehát minden újabb alakulás a versenyt élesíti ki és a megélhetést, főképp a nagy tőkével berendezett tekintélyesebb műmalmokra nézve, megnehezíti.

Van ugyan néhány jó hírre vergődött *sajtgyárunk*, mint *Sajt-, turó-, vaj- a kendi-lónai, tötösi, kolozsmonostori*, de ezek is, valamint a *gyártás*. turó- és vajtermelés, mondhatni, csak a helyi fogyasztást fedezik, sőt még azt sem, mert ezen kívül sokat importálunk úgy a bel- mint a külföldről.

Mint kerületünk mintaserűen berendezett és vezetett, *Dohánygyártás*. de különben is legnagyobb ipari telepéről, meg kell emlékeznünk a *kolozsvári m. kir. dohánygyárról*. Ez állami vállalat a múlt évben ünnepelte 50 éves fennállását. A gyár az abszolút kormányzat idejében, az 1851. évben keletkezett s üzembe vételekor 24 női munkás nyert benne alkalmazást, a mely szám azon év végével 281-re emelkedett, s az első évben 1,100.000 drb. borszivar gyártatott. A gyár fokozatosan fejlődött, s ma már 1.320 az alkalmazott munkások száma, s előállított 24.000 q. pipadohányt, 20 millió drb szivart és 200 millió drb szivarkát. A gyártelep székhelyünkön valóságos közgazdasági missziót teljesít. A vállalat az alkalmazottaknak, szállítóknak évenként közel 1 millió koronát fizet ki. Van külön *betegségélyző pénztára*, hol a *tagsági díjak felét* a gyár hordozza, van 1.000 tagon felüli létszámmal bíró külön *hitel-szövetkezete* és van munkás *népkonyhája*, a hol a munkások 20 fillérért leves és sültből álló ebédet kapnak naponként és a melynek fentartási költségeit szintén a gyár hordozza.

Régi, de fájdalom, sokszor történt ismétlése mellett is *Sörgyártás*. állandónak mondható panasz, hogy *sörgyártásunk* fejlődését a magas sörfogyasztási és söradó-pótlék lehetetlenné teszi. A gyárosok kérése tehát oda irányul, hogy e terhek tetemesen szállíttassanak le, a miként azt a parlament is utasításul adta volt a pénzügyminiszter úrnak arra az esetre, ha az ebből eredő jövedelem nagyobb arányokat öltene. Ez az időpont bekövetkezett. Azt is kéri, hogy a söradó-pótlék csak a sörnek a gyárból való kiszállításánál szedessék be.

Sörgyártásunk nagyobb arányú fejlődése fontos köz- és nemzetgazdasági kérdést képez, a melylyel összefügg a komlótermelés és értékesítés, az alkalmazott munkások ügye és az a körülmény, hogy az egészségrontó pálinka fogyasztását az olcsó sör van hivatva korlátozni. De az adóleszállítás kérdése

ezen kívül pénzügyi szempontból is figyelmet érdemel, mert az olcsó sör fogyasztása megsokszorozódnék, s így az adóbevétel olcsóbb tétel mellett is növekednék.

Nem kevésbé fenyegetőnek tartják gyárosaink a söröspalaczkok egyszer már elrendelt, de a jövő évre elhalasztott hitelesítését. Hivatkoznak e tekintetben a hazai üvegyárok és sörkereskedők előterjesztésére, a melyben bőven indokolták ez intézkedés káros voltát; mi pedig hivatkozunk azon szakértekezlet helyes megállapodásaira, a melyet a kereskedelmi miniszter úr két év előtt összehívott és a melyekben ez intézkedés káros következményeire rámutattak, de rámutattak arra is, hogy a hazai üvegyárok ennek eleget tenni sem képesek.

A sörkereskedők panaszkodnak — és nem alaptalanul — azon magas vámok ellen, melyekkel Kolozsvár városa a sör behozatalát terheli.

Panaszkodnak végül a vasuti késedelmes eljárásról a sör feladásánál. A sör úgy a nagy hidegben, mint a nagy melegben hamar megromlik. Ennélfogva kívánatos, hogy az elszállítás minél gyorsabban történjék.

Kerületünkben négy cég foglalkozik sörgyártással, a melyek az 1901. évben összesen 21.375 hl. sört termeltek s azt a helyi és szomszédos piacokon értékesítették.

√ *Szeszgyártás.* *Szeszgyáraink a köztük kiosztott contingenst előállították s az év háromnegyedében kedvező áron értékesíthették. Volt pedig az 1900/1901. évi időszakban kerületünkben 38 szeszgyár, 5 ipari és 33 mezőgazdasági, a melyek 52.408 hl. szeszt termeltek, t. i. ennyi volt a részükre kijelölt contingens, a mely az itteni fogyasztást bőven fedezi, különös tekintettel a kedvezőtlen gazdasági viszonyok következtében előállott csökkenésre. Annál meglepőbb volt a gyárosokra nézve az a körülmény, hogy egyszerre szemben találták magukat a galicziai szesz versenyével, a mely a fogyasztási piacokat kezdte ellepni, még pedig — a szállítási költségek daczára — oly árban, a mely a helyi termelésnél hl.-ként 5—7 koronával olcsóbb volt. Panaszaik következtében előterjesztést tettünk a kereskedelem- és pénzügyminiszter urakhoz, orvoslást*

kérve és hivatkozva arra, hogy ez orvoslás egyelőre aligha lehet más, mint az, hogy a pénzügyminiszter úr éljen törvényadta jogával és az 1899 : XXV. t.-cz. 57. §-a értelmében utalja a szesz beszerzését meghatározott gyárakhoz. Természetes, hogy ezzel kapcsolatban a szesz árának szabályozása is szükségessé válnék. Nem kételkedünk, hogy a pénzügyi kormány a szesz behozataláról más forrásokból is értesült és birtokában van azon forgalmi adatoknak, a melyek kétségtelenül megállapítják, hogy honnan, hová mennyi idegen szesz érkezett, valamint arról sem kételkedünk, hogy megfontolás tárgyává tette: miként lehet és kell e verseny ellen védekezni, a mely szesziparunkat kellő correctivum nélkül erősen veszélyezteti. Természetesnek találjuk, hogy e verseny okai felderítendőek és az orvoslásnak is ahhoz mértén kell történni. A contingens kimérésében, a burgonyából olcsóbban termelhető galicziai szesz kedvezőbb áraban vagy a szeszgyáraink által igen felcsigázott szesz-árakban van-e a jelenség helyes magyarázata, részünkről nem birjuk eldönteni, de annyit látunk, hogy ez is egy jelenség, a mely a külön vámterület eszméjének propagálására szolgál. >

Szeszgyárosaink egy másik panasza a hordók kezelésére vonatkozik a vasutakon. Miután a szesz súly szerint kerül feladásra s miután a szesz árának $\frac{2}{3}$ részét a fogyasztási adók képezik, feltétlenül szükséges, hogy a telt hordók a feladásnál, valamint az üres hordók a visszaküldésnél a legpontosabban mérlegeltessenek. Már pedig azt tapasztalják, hogy egyes vasuti állomáson e tekintetben feltűnő felületességgel járnak el. Okvetlenül szükségesnek tartják ennél fogva a vasuti közegeket utasítani a figyelmesebb eljárásra, valamint arra, hogy a vasuti tizedes és százados mérlegek gyakrabban vétessenek beható vizsgálat alá. Ezenkívül arról is panaszkodnak, hogy az üres hordókkal úgy a fel- mint a leadásnál nagy kiméletlenséggel járnak el, úgy, hogy azok jelentékeny megrongálása gyakran fordul elő.

A külföld, s első sorban Franciaország, élénk figyelmet fordít a szesznek ipari czélokra való felhasználása (világítás, fűtés, erő kifejtés stb.) ügyére. Franciaország az erre szolgáló

gépeket kiállítani s egymással versenyre keltetni kívánja. Ismételve mult évi jelentésünk ezen tételét, azon meggyőződésünknek adunk kifejezést, hogy a magas kormány, tekintettel szesziparunk nagy fontosságára és fenyegetett állapotára, a fogyasztás ez új módja iránt hasonló érdeklődést fog tanusítani.

X *Élesztőgyártás.*

Wertheimer Józsefné kolozsvári szeszgyári cég az 1901. év folyamán tetemes befektetés mellett az *élesztőgyártásra* is berendezkedett s üzemét kielégítőnek jelezte, habár a nagyváradai verseny, mely piacunkra jól beférközött, sok akadályt gördít a vállalat térfglalása elé.

Eczetgyártás.

Eczetgyártásunk szomorú helyzetben van. A vegyi uton előállított ú. n. *faeczet-sav* versenyével nem birnak megküzdeni, s így csak székhelyünkön is 2 vállalat szüntette be a tárgyalt évben üzemét. A fennálló gyárak is csak a helyi fogyasztásra támaszkodhatnak, mert a közönséges eczet a vasuti szállítási díjtételeket — megint csak a faeczet-sav versenye miatt — még a belterületen sem bírja meg. A díjtételek igazságos megállapítása körül a közönséges eczet és az eczet-sav érték szerinti elbírálása volna keresztülviendő, mert a jelenlegi egyenlő elbánás mellett ki van zárva a háromszor értékesebb eczet-savval való verseny lehetősége.

A gyártást illetőleg, — különösen a kisebb gyárakra — bénítólag hat az a körülmény, hogy egyszerre csak a szeszadó-törvényben megállapított 500 hl-fok szeszt denaturálhatnak s hogy a pénzügyi hatóságok a denaturálást csak bizonyos megállapított napon engedik meg, a mitől ha a gyáros eltérni kívánna, csak hosszas kérelmezés alapján teheti, ha ugyan az egyáltalán megengedettik. Ilyen körülmények mellett természetes, hogy ez iparág haldoklik.

Likörgyártás.

Kerületünkben a *likörgyárak* száma a tizet meghaladja, de a melyek rendszerint csak a helyi szükséglet kielégítésére szorítkoznak. Kivételt csupán a székhelyünkön fennálló *Szilágyi Eleonóra-féle gyár* képez, a mely tágabb körben, sőt kivitelre is dolgozik.

*Pezsgőbor-
gyártás.*

△ A székhelyünkön fennállott *Meunier Lajos és társa pezsgőborgyár* két évi üzem után, tőke és kellő támogatás hiányából, megszűnt. Szébb jövőt jósolhatunk a tárgyalt év végén ugyan-

csak székhelyünkön alakult »Első erdélyi pezsgőgyár« közkereseti társaságnak, a mely mintegy 45.000 korona befektetésével és 20 munkás alkalmazásával indult meg. }

Szikvízgyártó iparunk szépen fejlődik s ma már alig van *Szikvízgyártás.* nagyobb községünk, a hol ez iparág meg ne honosodott volna. Székhelyünkön egy *czég oxigén-víz és pezsgőital-víz* gyártásával is foglalkozik. Kolozsvár városa e gyártmányra 2 filléres városi fogyasztási adót léptetvén életbe, a termelők állítása szerint ez a fogyasztást egyharmadára szállította le.

A *jéggyártás* törvényhatósági vállalat, a melyet Kolozs-*Jéggyártás.* vár városa a közbégőhid érdekében létesített, de a mely a közönség számára is termel, és pedig igen kedvező eredménnyel. A közönség e községi vállalat létesítéséért hálás lehet.

A székhelyünkön létesített *vízvezetéki és csatornázási váll-* *Vízművek.* *lalat* is községi alkotás. Örömmel látjuk, hogy kerületünk más városai is kezdenek érdeklődni ez ügy iránt, a többi közt Torda város már ez évben készül az előmunkálatokhoz hozzá fogni. Úgy közgazdasági, mint közegészségügyi szempontból nagyon kívánatos, hogy az érdeklődésnek gyakorlati eredménye is legyen.

A székhelyünkön fennálló *közbégőhid* 1901. évi forgalma *Közbégőhid.* a következő volt: leöletett 5.198 db nagy marha, 11.579 db borjú, 20.458 db juh, kecske, bárány és gida, valamint 17.154 db sertés, vagyis az 1901. évben 54.389 db állat került levágás alá, 1.697 darabbal több, mint az előző évben. A törvényhatóság a közbégőhidat *sertésvágó* osztálylyal is készül kibővíteni, és pedig a bécsújhelyi vágóhid mintájára. A vágóhiddal kapcsolatos *jéggyár* múlt évi termelése az 500 q-t túlhaladta 7.605 korona értékben, mely a helyi piacon nyert elhelyezést.

A »*Kolozsvári villamos-világítási és erőátviteli r.-t.*«, mely *Vegyészeti ipar* a városi közvilágítást *gázzal látja el*, a tárgyalt évben 57 *Világító-gáz-* *gyártás.* munkást foglalkoztatott, s az üzlet eredményével meg van elégedve. A részvénytársasággal kötött szerződés néhány föltétele képezi az akadályát annak, hogy a villamvilágítás kérésének megoldása már évek óta húzódik, nagy kárára a közönségnek, de leginkább azon ipari üzemeknek, a melyek a motórikus erőt sikeresen használhatnák versenyképességük

emelésére; és ennek az állapotnak egy oly városban kell pangásban lennie, a mely közelében van a villamosság fejlesztésére legolcsóbb vizerőnek és több pályázónak, a kik képesek és készek is azonnal hozzáfogni a villamossági erő berendezéséhez. Ez a túlon-túl hosszúra terjedő várakozási állapot az oka annak is, hogy a magánlakásokban még mindig jobbra a petróleumvilágítás járja; a gázt már nem akarják bevezetni, a villamosságra pedig hasztalan várnak. >

A mult év folyamán Zilah város közvilágításának ellátására *Bikfalvy Ernő* czég alatt *acetylgáz-gyár* alakult 26.000 korona tőkével. A munkaév eredményét kielégítőnek vallja.

Az acetylen-világítás különben kamarakerületünkben mind nagyobb tért hódít. A középületekbe és magánházakba is kezdik bevezetni és nagyon meg vannak vele elégedve. Kolozsvárt két vállalat is keletkezett, a melyek e világítás bevezetésére szolgáló eszközök gyártására vannak berendezve. Az egyik a Geng Ákos, a másik a Klemm és Novák telepe.

Gyufagyártás.

A *Reitter József* kolozsvári *gyufagyára* a tárgyalt évben 240 munkást foglalkoztatott s termelésének értéke 300.000 korona körül mozgott, habár berendezése a 800.000 korona termelést is kibírja. Az üzleti forgalom általában gyenge volt, a minek főoka a szálka-termeléshez szükséges faanyag nehéz és meg nem felelő minőségű beszerezhetésében keresendő. Az erdőkincstár a vállalkozásba adott kitermelés mellett nem képes a különben szerződészerű faanyaggal ellátni a vállalatot, s miután az ez ügyben sürgetett orvoslás nem volt ki-
eszközölhető, a vállalat a fahiányt úgy igyekszik pótolni, hogy Nagy-Szeben-vidéki fűrészgyárakkal lépett összeköttetésbe, a honnan fenyőfa-hulladékot szerez be a szálka-termelésre. A távolról jövő ezen beszerzési forrás ellátja ugyan szükségletét, de a szállítási díjak miatt nagyon meg is drágítja a termelést; kénytelen azonban az üzemet ilyen áldozatok árán is folytatni, hacsak nem akarja, hogy a szálka-termelésre befektetett 300.000 koronát képviselő gépek használatlanul elveszzenek, megsemmisüljenek. E vállalat a kénes gyufák gyártásán kívül újabban mind nagyobb méretekben rendezkedik be a *svédgyufa-gyártásra*, de itt is a távolról történő

nyárfa-szállítás nehézségeivel kell küzdenie. E vállalat küzdelemteljes pályája érdekes tanuságot tesz azon nehézségekről és akadályokról, a melyekkel meg kell birkózni még az oly vállalatoknak is, a melyeknél sem a tőke, sem a szakértelem, sem a kereskedelmi szellem nem hiányzik! Ily módon érthetővé válik, hogy hazai gyáraink az osztrák gyárakkal versenyezni képtelenek!

Szappan- és gyertyagyáraink száma a tárgyalt évben öt Szappangyártás. X
volt, melyek közönséges mosószappant és fagygyertyát gyártottak és csak a helyi, vagy a legközvetlenebb vidéki szükségletre termeltek. Kivételt a *Heinrich-féle szappanfőzőtelep* képez, a mely pipere- és gyógyszappant készít, kitűnő minőségben, de tőke hiányából csak nagyon korlátolt mennyiségben.

Az Ebergényi és Dregán topánfalvi azotin-gyára 36 munkást foglalkoztatott s termelése túlhaladta az 1.000 q-t. Üzletét kielégítő eredményűnek vallja. *Robbanószer.*

A *Glück Ignác-féle gyulafehérvári vegyészeti gyár* a tárgyalt évben is tőkehiány miatt alig volt képes a múlt évinél nagyobb eredményt felmutatni, pedig megrendelések hiányáról nem panaszkodhatott. Az előállított fénymáz, kocsis- és bőrkenőcs, viaszgyertya stb. elég kelendő volt. Az üzleteredménnyel általában meg van elégedve, de az üzlet fejlődését a tőke hiánya és a hitél drágasága gátolja.

A *»Zalathnai kénkovand-gyár r.-t.«* a lefolyt évet is nyereséggel zárta. Úgy látszik, e vállalat az alapítási és kezdetbeli nehézségeken túlesve, ma már a fejlődés ösvényére lépett, s kedvező konjunkturák mellett a haladás most már fokozódni fog. Alkalmazottainak száma a 60-at meghaladta, s termelvényeinek értéke 150.000 koronát képvisel, a mely a hazai piacokon nyert elhelyezést.

A *zalathnai kincstári szénkéneg-gyár* a tárgyalt évben is fokozatosan több termelésről adott jelentést. Az előállított szénkéneg, kénsav, vasgálicz és kén úgy a hazai piacokon, mint a Balkán-államokban jó elhelyezést talált.

A marosujvári *ammoniak-szódagyár* a folytonos fejlődés útján van. Termelése az 1.600 kocsi túlhaladta, 300 munkást

alkalmazott, a kik egy részének 50 házból álló munkástelepet létesített és ez intézményét is évről évre fejleszti. Az előállított készítmények a közös vámterületen, de nagyrészt a Balkán-államokban lettek értékesítve. Az üzleti eredmény jó.

Építő-ipar.

Az építésnél érdekelt egyes szakcsoportok nevében kötelességünk ismételni azt a kérést, hogy a középületekre történő pályázatoknál feltétlenül juttassék érvényre az általános szabályok 10. §-a, a mely szerint az egyes iparcsoportok munkáira külön-külön irassék ki a pályázat, mert most nagyon elkeseríti kisebb iparosainkat az a tapasztalat, hogy az összes munkákra vállalkozott építőmester rendszeren a pályázattól elesett kisiparosok rovására, t. i. az árak kiméretlen lenyomásával, egyenlíti ki azt a különbséget, a mely ajánlatai megtételénél az egységárakkal szemben irányadó volt, s a melynél fogva az egyes szakcsoportokat kényszerhelyzetbe hozhatja.

Nem hagyhatjuk említetlen azt a jelenséget sem, hogy a kolozsvári munkanélküli kőművesek a múlt év augusztus havában tömegesen jelentkeztek a város polgármesterénél munkáért, a melytől állításuk szerint azért estek el, mert egyes vállalkozók idegen munkásokat szerződtettek s őket mellőzték. A hatóság tapintatos eljárása a mozgalmat visszatartotta békés medrébe, összehozván a munkaadókat a munkásokkal.

Építészeti viszonyaink vigasztalan állapotát talán semmi sem jellemzi jobban, mint az, ha elmondjuk, hogy Torda-Aranyos megye közelebről egy épület tervezetere pályázatot hirdetett, a mely épület költségelőirányzata 80.000 korona körül áll, s erre a nagyon szerény munkára is az ország minden részéből 47 pályázó jelentkezett.

Ez a körülmény azonban arra is enged még következtetni, hogy az építész-mérnöki pályán is túltermelés van; épen ez okból figyelmet érdemel a vidéki építészeknek az a panasza is, hogy a középületek tervezésére a szakminiszteriumoknak többé-kevésbé hivatalos mérnökeik vannak a központban és ennek következtében a vidéki építészeknek, de sőt általában más fővárosi építészeknek is, tehetségük érvé-

nyesítésére nem nyilik alkalom, úgy hogy kivételes eredmény számba megy, ha egy-egy nagyobb épület tervezésével helybeli szakember bizatik meg.

A fővárosi verseny az ott uralkodó építési pangás következtében még máskép is érezhető. Munka hiányában a vidék felé irányul versenyük, a hol pedig a munka is gyér, az árak is oly nyomottak, hogy a helybeli vállalkozók is nagy kockázattal dolgoznak. Ennek a nyomott árak azonban más oka is van. Nevezetesen az az örült verseny, a melyet a vállalkozók egymás ellen üznek és a mely romlásukra vezet. Aztán a rossz árakban teljesített munkák bérét is rendesen csak hosszú időn, néha éveken túl kapják meg, még állami épületeknél is. Azt lehet mondani, hogy ez a verseny, tekintettel az ajánlati árkülönbségekre, valósággal tisztességtelen versenynek nevezhető és a legtöbbszor az épület minőségének rovására történik.

Nagy hálával tartoznak az érdekelt körök a kereskedelmiügyi miniszter úrnak a közszállítások ügyében tett intézkedéseier, a melyekkel az ilyen szállításokról fennálló miniszteri szabályzatot alkalomszerűen annyi jóakarattal igyekszik kiegészíteni és épen e jóakaratra támaszkodva, magunkévá teszszük és figyelmébe ajánljuk a külföld nyújtotta azt a javaslatot, hogy a középületekre kiirt pályázatoknál az olyan ajánlat, a mely az egységáraknál 20%-kal nagyobb vagy kisebb, a versenynél egyszerűen mellőztessék.

↳ A mult évi építkezések értékviszonyai kerületünk nagyobb városaiban a következőleg alakultak: Kolozsvár 2,000.000, Torda 620.000, Gyulafehérvár 370.000, Nagyenyed 280.000, Dicső-Szent-Márton 220.000, Zilah 219.000, Deés 170.000, Szilágy-Somlyó 120.000, Bánffy-Hunyad 80.000, Szamos-Ujvár 72.000, Naszód 69.000, Erzsébetváros 60.000 és Abrudbánya 57.000 korona. Így tehát az itt felsorolt 13 községben a mult évben építkezésekbe fektetett, illetőleg forgalomba hozott összes tőke 4,337.000 koronát tett ki.

A *könyvnyomdászat* bajairól és óhajtásairól az előző *Sokszorosító és műipar. Könyvnyomdászat* évről szóló jelentésünkben jobbára mindent elmondottunk, a mit figyelemre méltónak találtunk. Miután pedig a *könyvnyomdászat*.

nyomdászat helyzete azóta nem változott, csak az ott elmondottakra hivatkozunk.

A területünkön levő *könyvnyomdák* száma a tárgyalt évben hárommal szaporodott és tesz 29-et. Ebből székelyeinkre esik 10.

*Szállodás-,
vendéglős-
és kávéipar.*

Kerületünk a *szállodák, vendéglők és kávéházak* berendezése tekintetében a kor színvonalán áll, a kiválóbb vállalkozók a fejlődéssel is lépést tartanak és épen nem mondható jogosulatlannak az az óhajtásuk, hogy e foglalkozás a képesítéshez kötött iparokhoz soroztassék. Ez a szabad versenyt nem gátolná ugyan, de a vállalkozók egymás közötti, valamint a segédszemélyzet s a vállalkozók közt levő viszony tisztázására, rendezésére jótékony befolyással lenne.

Konstatáljuk ez alkalommal, hogy ez iparcsoport, a mi a korcsmákat, italméréseket stb. illeti, túltengésben van, úgy hogy gondot ad annak a meghatározása is, hogy az illető vállalat a szatócok vagy italmérők közé számítandó-e?

*Házi- és népi-
ipar.*

A *házi ipari* foglalkozások terjesztése és fejlesztése körül mindig csak tapogatózunk. A mult időkben tett kísérleteknek nagyon kevés a nyoma. A mi kerületünket illeti, a mult évben valami kimagaslóbb mozzanattal nem találkoztunk, de meg kell említenünk a kereskedelemügyi miniszter úrnak a hírlapokból tudomásunkra jutott azt a tervét, a mely szerint az agyagipart reorganizálni s mint házi ipart, központi vezetés alatt fejleszteni kívánná. Igénytelen véleményünk szerint ez az iparág maga, de legkivált még ma is számosak mondható képviselői megérdemelnék az utbaigazítást, a melynek alapján megélhetésük jobban lenne biztosítva mint jelenleg, és a kisiparosok ez osztálya az elzülléstől megmentetnék. Ha értesülésünk a valóságnak megfelel, ez az állami akció egy *központi agyagipari műhely* felállításán alapulna, a melynek feladatai közé tartoznék, hogy az egyes vidékek agyagminőségét piaczképes tárgyak készítésével kipróbálja és ezekből rendszeres gyűjteményt létesítsen, az egyes vidékek kipróbált agyagaiból mintatárgyakat készítsen és bocsásson az iparosoknak rendelkezésre; továbbá, hogy ezeket ingyenes utbaigazítással, szaktanácsal és oktatással lássa el. Ez akciónak

talán az is sikerülne, a mit eddig hiába kíséreltünk meg, t. i. hogy az érdekelt kisiparosok szövetkezetbe lépjenek.

E helyen számolhatunk be talán azon silánynak nevezhető eredményről, a melyet kamarakerületünkben a szövészetnek, mint házi iparnak fejlesztése ügyében tapasztalunk. Tekintettel arra, hogy a szövészet, habár primitív alakjában, de a falusi nép közt legelterjedtebb házi ipar, azt kellett feltételeznünk, hogy csak alkalmat kell nyújtani a népnek arra, hogy a javított szövőszékekkel megismerkedjék, s ezek használata aztán rohamosan terjedni fog. Ebből a nem egészen jogosulatlan felfogásból kiindulva, az alkalmas pontokon már évtizedek előtt ideiglenes szövészeti tanfolyamok lettek berendezve és a végzett növendékek jobbainak ilyen javított szövőszékek ingyen adományozva azon föltétel mellett, hogy az új gép használatát az adományozott továbbterjeszse. Ily czélból régebben a kereskedelmügyi miniszterium az illetők kérelmére 3 javított szövőszéket adományozott, a melyek sorsáról a következőket jelenthetjük: *Márk Ida*, vizaknai lakos 1895. évben nyert szövőszéket, azt folytonosan üzemben tartja, az üzletet kisebb terjedelemben műveli és 2 növendéket alkalmaz, a kiket maga oktatótt ki. *Schneller Vilma*, zalathnai lakos az 1898. évben adományozott szövőszéket szintén üzemben tartja, de növendékek jelentkezésének hiányában még senkit sem oktathatótt. *Janky Krisztina*, volt verespataki lakos, 1899. évben kapta a szövőszéket, a melyet a tárgyalt év végeig Verespatakon folyton üzemben is tartott s 2 növendéket oktatótt, de most férjhez menvén, Brád községbe költözött, a hol azonban az üzletet tovább folytatni szándékozik s a hova egyik növendéke is követte.

Nem szabad említetlen hagynunk a földművelésügyi kormány intézkedéseit sem, melyeket a házi iparnak a kisgazdák közt való terjesztése és fejlesztése ügyében főleg a két utóbbi évben tett és pedig az által, hogy részint vándortanárok szervezése, részint a gazdasági egyletek segítségével megynként 4—5 ideiglenes tanfolyamot rendeztetett. E tanfolyamokon tanitották a *szalma- és gyékényfonást, kosárfonást fűzveszőből, a fafaragást és kerekes-munkát*. Ezen készítmé-

nyekből igen sikerült kiállításokat is rendeztek. A nyár folyamán Apahidán tartott járási termény- és állatkiállításon a házi ipari cikkekéből is állítottak ki és pedig meglepő jó eredménynyel. A 358 kiállítóból 216-an mutatták be saját házi ipari készítményeiket. A haladás — habár lassú is — feltétlenül konstatálható, de igénytelen nézetünk szerint csak úgy biztosítható, ha alkalmas módon gondoskodás történik arra nézve, hogy a készítmények megfelelő góczpontokon, bizonyos minimális árban, minden időben értékesíthetők legyenek.

A nyolczvanas években Bánffy-Hunyadon állami költségen fennállott *gyermekjáték-készítő* tanműhely hatásának maradványaképen megemlékezhetünk azon házi ipari készítményekről, a melyeket ezen iskola volt tanítványai közül néhány kőrösfői lakos állit elő. Ezek a magyar stilben készített *rovatkolt házi bútorok*, a melyeknek a kolozsvári és szomszédos piaczkon meglehetősen kelendőségük van. Készítenek még kalotaszegi *népies alakokat is*, és pedig oly pontos, élethű kivitelben, a mely már a művészet határát érinti.

Kézmű- és
rövidárú-
kereskedeés.

A *megrendelések gyűjtéséről* szóló törvény megalkotásával a kereskedelemügyi miniszter úr bebizonyította, hogy a helyhez kötött kiskereskedők és iparosok közgazdasági jelentősége iránt meleg érdekeltséget érez s nem kételkedünk, hogy meg fogja találni a módját annak is, hogy a *fogyasztási szövetkezetek versenye* ellen is megvédje e foglalkozási osztályt, nem ugyan azzal, hogy e szövetkezeti alakulások a maguk módján és ott, a hol a szükségből nőnek ki, létre ne jöhessenek, hanem akként, hogy az ily szövetkezetek sem adómentesség, sem más kedvezmények tekintetében a kiskereskedőkkel szemben előnyt ne élvezzenek, szóval az egyenjogosultság e téren is érvényre juthasson. A megrendelések gyűjtését korlátozó törvény ellen a gyárak és nagykereskedők részéről fölmerült panaszok és kérelmezések pedig egyszerűen érthetetlenek, mert hisz ezeknek a legjobb fogyasztói épen a kiskereskedőkből és az iparosokból telnek ki, tehát nekik áll első sorban érdekükben ennek az elemnek életképességét megóvni. A részletkereskedő és kisiparos romlása előidézné a gyáros és nagykereskedő pusztulását is. De ez a

kérdés állami szempontból is nagy fontossággal bír. A kereskedelem és ipar ezen képviselői, a kiknek állandó telepük van, az illető község kiváló elemeihez tartoznak, fizetik az állami és községi adókat és községi feladatokat teljesítenek, azonkívül hogy a közhasznú és kulturális mozgalmakban szóval-tettel résztvesznek. Állami érdek tehát, hogy a még létező független ezen polgári elemek gazdasági önállóságukban megtartassanak és megakadályoztassék az, hogy a proletariátust szaporítsák. Helyüket sem a nagykereskedők és gyárosok fürge és vándor utazói, sem a szövetkezetek képviselői semmiképp sem tudnák kellőleg betölteni. Így fogták fel e kérdést Ausztriában, sőt Németországban is.

Az igen gyakran igénybe vett és hatóságilag bőkezűen *Végeladások* osztogatott *végeladási engedélyek* jellemzésére felhozható, hogy például székhelyünkön a múlt évben 6 ilyen engedély lőn megadva és bár mindenik üzletfelhagyás céljából kérte, a határidő leteltével mindenik vállalat tovább folytatta az üzemet. Valóban nem csoda tehát, ha a kereskedők panaszkodnak az ilyen verseny ellen, a mely csak ámitáson alapszik. Miután ez ügyben külön felterjesztéssel éltünk, bővebb indokolástól ezuttal fölmentve érezzük magunkat, csak kérjük, hogy a végeladások hatékonyabb ellenőrzéséről az általunk ajánlott vagy más alkalmas módon kegyeskedjék intézkedni.

Szintén alapos kereskedőink azon panaszja is, hogy a *Megrendelések megrendelések gyűjtését* szabályozó törvény, daczára hogy *gyűjtése* annak szigorú végrehajtása a hatóságoknak szoros köteletségükké lőn téve, oly lanyhán kezeltetik, hogy az utazó kereskedők egész nyíltan házalnak a közönségnél, a mely őket pártfogásába is veszi. Különösen Kolozsvárt az utazó kereskedők Eldoradójának nevezik az utazók.

Kereskedőink a házi ipar céljaira az angol és osztrák *Csomagárúk* gyárakból tekintélyes mennyiségű *pamutfonalat* hozatnak. A nemzetközivé vált szokás alapján e fonalak egy-egy angol fontos csomagban kerülnek forgalomba, s a fonalszál vékonyabb és vastagabb voltához képest egy-egy csomag 8—10—14 stb. köteget tartalmaz; ez már annyira bevett és általában

ismert árúszokás, hogy a gyáros saját üzleti érdekében sem szegné meg e törvénynyé vált szokást, s viszont a fonással foglalkozó nép vásárláskor csak a kötegeket számlálja meg és soha sem méri utána súly szerint a csomagot, hogy vajjon a kért 10—12 köteg tényleg egy angol fontot nyom-e? E kölcsönös bizalomra és üzleti tisztességre épített békés állapotot újabb időben egyes *túlélélmes* kereskedők azzal zavarják meg és azzal szereznek maguknak illetéktelen hasznot, hogy pl. a 14-es csomagból 2 köteget ügyesen kivesszenek, eladják 12-ös gyanánt, a mit annál nyugodtabban megtehetnek, mert a fonalszálak vastagsága szabad szemmel alig különböztethető meg, utánamérni meg a nép nem szokta, — s ily módon az élelmes kereskedő minden 6 csomag után egy-egy ajándék-csomagot állít össze magának.

Meglevő törvényeink ugyan e fogás ellen védelmet nem nyújtanak, de ez egy adattal és indokkal több, hogy a *tisztességtelen üzletről és versenyről* szóló törvény meghozassék. *Addig is ajánlanók a csomagárúkról szóló törvény szellemében szabályozni ez ügyet is.*

Czégbejegyzés.

A *czégjegyzési kötelezettség* ellenőrzését kamaránk a tárgyalt évben, a törzskönyvi adatszolgáltatás még nem teljes rendszere következtében, nem tudhatta a szokott tárgyla-gossággal és szigorral végezni. Reméljük azonban, hogy a törzskönyvi adatoknak a népszámlálási eredmények kézhez vétele alapján való kiegészítése után megszűnnek majd a zavarok és akadályok, melyek az ellenőrzés pontosságát ez évben még gátolták. Ellenőrzési kötelezettségünk-ből folyó eljárásunk súlypontja tehát ez évben a megszűnt, de nyil-vántartásunkban létezőknek szerepelő vállalatok törlése iránti intézkedésre esik, s e tekintetben 420 esetben éltünk előter-jesztéssel. A czégbejegyzés ellenőrzése szempontjából 1.985 iparendélyt vettünk vizsgálat alá s ebből 192-t a czég-jegyzésre az illetékes törvényszékekhez elő is terjesztettünk, miután 201 vállalat önként jegyeztette magát. A czégjegyzésre előterjesztett vállalatok közül 79 lett bejegyezve, míg 86 vál-lalat fölmentést nyert.

Vámhivatal.

A székhelyünkön fennálló *vámhivatal* forgalma és bevé-

tele folytonos növekedést mutat. Az idei bevétel szinte 65 ezer koronát tett ki s majdnem 3 ezer koronával haladja túl az 1900. évi bevételt és 9 ezer koronával az 1899. évit. Minthogy azonban a fűszerárúk legtöbb esetben Triesztben elvámolva kerülnek a helyi vámhivatalhoz, ez okból a vám pontos forgalma mennyiségileg nem határozható meg és sokkal nagyobb lenne a vámbevétel is, ha az elvámolás a kolozsvári vámhivatalnál történnék. Vámbehozatalunk zöme Német-, Angol- és Olaszországra valamint Amerikára esik. *Kávét* Braziliából 46.605 q.-t hoztunk be, *borst* britt Nyugat-Indiából 3.764 q.-t, Olaszországból 32.000 q. *rizst* és 3.700 q. *mandulát* és Braziliából 40.000 q. *dohányt*.

A nagyobb mennyiségben behozott árúk közül még fel-
említjük a következőket:

Pamutárúk	1.448 q.
Lenárúk	297 »
Gyapjúárúk	3.888 »
Selyemárúk	423 »
Bőráruk	3.129 »
Papíráruk	8.206 »
Üvegárúk	1.600 »
Agyagárúk	754 »
Fémárúk	34.528 »
Gépek és műszerek	15.243 »
Vegyészeti anyagok	16.896 »
Könyvek	23.912 »

Kamarakerületünk hiteligényeit — az osztrák-magyar bank *Pénz- és fiók-intézetén* kívül — 239 *pénzintézet* bonyolítja le, a melyek *hitelügy.* közül 68 intézet *részvénytársasági*, 56 *független szövetkezési* és 116 az 1898. XX. t.-cz. alapján álló *szövetkezet*. A szaporodás az előző évhez képest 13 pénzintézet és pedig 3 részvénytársaság és 10 szövetkezet; nevezetesen mult évi keletkezésű a »*deési népbank*« 60 ezer korona, a »*Kápolnokmonostori takarékpénztár*« 50 ezer korona és a *naszói »Kereskedelmi bank*« 100 ezer korona alaptőkével.

A 239 intézet pénzereje törzsvagyomban és betétekben körülbelül 80 millió koronára tehető, a mihez járul még az

osztrák-magyar bank fiókjának 2—3 milliónyi hitel nyújtása. Ebből látjuk, hogy a hiteligények kielégítésére szolgáló tőkében nincs hiány, főképp ha hozzávesszük, hogy (őbb budapesti intézetnek is van nálunk fiókja, a melyek a hitel szolgálatára jelentékeny tőkékkel rendelkeznek.)

(Előző jelentésünkben részleteztük volt a székhelyünkön levő 9 nagyobb pénzintézetünk tőke-erejét, tekintettel a fejlődés arányaira. Ezt a kis kimutatást most is összeállítottuk s itt közöljük. Ebből látjuk, hogy a megnevezett intézetek tőkeállaga a múlt év végén 5 millió korona törzsvagyomból és 22.8 millió betétből állt; ennél fogva a múlt év óta a törzsvagyon 64.557, a betétek 237.507 koronával szaporodtak.)

A helyi kilencz nagyobb pénzintézet tőke- és betét-állományának kimutatását a következőkben részletezzük:

	Részvénytőke, részjegyek és törzsbetétek, tartalékalap	Takarékbetétek pénztári jegyek
Kolozsvári takarékpénztár és hitelbank	1,404.145 K.	8,683.404 K.
Erdélyi bank és takarékpénztár ...	1,070.000 »	5,184.630 »
Kereskedelmi bank	643.373 »	2,151.977 »
Erdélyrészi jelzáloghitelbank	974.620 »	116.952 »
Mezőgazdasági bank	260.000 »	2,026.405 »
Kolozsmegyei takarékpénztár	174.165 »	1,542.286 »
Kolozsvári iparosok hitelszövetkezete	131.576 »	1,661.400 »
Kolozsvári gazdák hitelszövetkezete	164.679 »	512.428 »
»Economul« takarékpénztár	313.407 »	968.345 »
Összesen	5,135.965 K.	22,847.827 K.
1900. évben volt	5,071.438 »	22,610.320 »
1901. évben emelkedés ...	64.527 K.	237.507 K.

Meglepő gyorsasággal és örvendetes módon szaporodik a központi hitelszövetkezet kötelékébe tartozó *hitelszövetkezetek* száma. A kerületünket képező 7 törvényhatóság 116 községében működik már ilyen hitelszövetkezet, a melyek tagszáma 24.842, a kik 39.827 korona üzletrészt jegyeztek 2

millió korona értékben s ebből már 881.150 koronát be is fizettek; ezenkívül betétekben bevettek 337.300 koronát és tartalékalapjuk már 112.400 koronát tett.

Kamarakerületünk 68 részvénytársasági alapon működő pénzügyintézeteinek zárszámadásaiból konstatálhatjuk, hogy az 1901. év végén ezen pénzügyintézetek *alaptőkéje* 11,430.000 korona volt. A *takarékba* helyezett tőke 58,371.924 korona. A *váltótárca* összege 61,037.680 koronát tett ki, míg a *jelzálog kölcsönökre* kihitelezett tőke 22,288.140 koronára rugott.

Ezen részvénytársasági pénzügyintézetek közül 18 foglalkozott *kézi zálogüzlettel* és pedig értékpapirokra és ingóságokra adott kölcsönzéssel. Ez üzletágra fordított összeg az 1901 évben 6,189.029 koronát tett ki.

Záloglevél-kibocsátással csupán a székhelyünkön fennálló »Erdélyrészi magyar jelzálog hitelbank r. t.« foglalkozott s a kibocsátott záloglevelek értéke az 1901. év végével 4,230.000 koronára rugott.

Feltűnő az a körülmény, hogy jelzálogkölcsönöknél, főleg városi házakra, a n.-szebeni takarékpénztár mind az ügyek gyors lebonyolításánál, mind a kölcsön olcsóságánál fogva előnyösebb, mint a más jelzálogbankok, s a közönség már csak azon oknál fogva, hogy a kölcsönt teljes értékben és nem a záloglevél árfolyamában kapja, szivesebben fordul oda mint más intézethez. Megérdemli, hogy az érdekelt intézetek gondolkozzanak e jelenség okai felett.

Általában még sok a panasz a kölcsönök drágasága felett úgy a leszámítolásnál, mint a jelzálogkölcsönöknél. Az osztrák-magyar bank kamatláb lejobb szállításának hasznát egyelőre csak a pénzügyintézetek élvezik.

Többször rámutattunk jelentésünk folyamában arra a forgalmi pangásra, a mely mult évi gazdasági életünket jellemezte és a mely talán leghívebben visszatükröződött pénz- és hitelintézeteink forgalmában. Az osztrák-magyar bank helybeli fiókintézeténél is az összleszámítolás hatalmas csökkenést mutat, még pedig közel egy milliót, és ezt olyan évben, a mikor a bank a kamatlábat $3\frac{1}{2}\%$ eddig hallatlan minimumra szállította le. Igaz, hogy e csökkenés részben a

M.-Vásárhelyt április hóban megnyitott új fiókintézet rovasára is írható.

A *postatakarékpénztár* kerületünkben is folytonos fejlődést mutat. A betétállomány megközelíti a 2 millió koronát és évenként 200 ezer koronával gyarapodik; ezzel szemben a cheque és clearing-forgalom nagyon lassan emelkedik Székhelyünkön a számlatulajdonosok száma 35, kerületünkben összesen 75.

Az osztrák-magyar bank magyarországi fiókintézetei közt a kolozsvári a műveletek összegét tekintve 13 millió koronával a 9-ik helyen áll, míg a pénztári forgalomra tekintettel 257 millió koronával az 5-ik helyre jut s e tekintetben csak Zágráb, Temesvár, Debreczen és Arad előzi meg.

Meglepő lendületről tanuskodik az osztrák-magyar bank helybeli fiókjának *giró-forgalma*, a mely az előző évhez képest csupán a bevétel rovatán 50 millió korona emelkedést mutat és 115 milliót tett. E szaporodást azonban csak kis részben okozta az üzletvilág élénknek éppen nem mondható forgalma, az oroszánrészt a posta, az államvasutak és a központi állampénztárnak a giró-forgalomba való utalása képezte. De így is örvendetes jelenségnek kell tartanunk, a mennyiben a fizetési eszközök megtakarítására és a giró-forgalom népszerűsítésére vezet.

Pénzügyi körökből jó hozzánk az a panasz, hogy az osztrák-magyar bank két év óta a benyújtott váltók teljes értékével terheli meg a benyújtó pénzügyintézeteket is, tekintet nélkül arra, hogy a benyújtott váltókon előforduló czégek maguk is elég kezességet nyújtanak s ennél fogva leszámítolási hitellel bírnak, úgy hogy a közvetlen leszámítolásnál kétszeres fedezetet nyújtanának. Eddig az ily váltókkal a benyújtó intézet hitelét nem terhelték meg. Például az oly pénzügyintézet, a mely 200 ezer korona hitellel birt a bank előtt, régebben a teljesen hitelképes czégek váltóinak leszámítolásánál nem terheltetvén meg, még 4—500 ezer korona hitelre talált s így a banktól közvetve 6—700 ezer koronát nyerhetett. Most ez a hitel 200 ezer koronára szállott le, úgy hogy az intézetek kénytelenek további leszámítolásért a budapesti

nagyobb bankokat keresni fel, a melyeknél gyakran (mint például a múlt év második felében) olcsóbb hitelhez jutnak, mint az osztrák-magyar banknál. Talán még sem egészen helyes bankpolitika a pénzüintézetek benyújtványaiért háromszoros fedezetet kívánni, s még azzal sem menthető, hogy a bank a készfizetések megkezdése érdekében cselekszik így, mert ez az állapot, fájdalom, még nem következett be és még akkor sincs indokolva a bank legjobb üzletfeleinek, a pénzüintézeteknek, hitelét így megszorítani.

A *pénzváltó szolgálattal* megbizva volt állampénztáraknak nagy könnyebbülést okoz, hogy e szolgálatot a múlt év szeptembere óta az osztrák-magyar bank vette át. Az annyi teendőkkel elhalmozott adóhivatalok e szolgálatot amúgy is nehezen teljesíthették, míg a jegybanknak ez csekély áldozatába kerül s a közönség is kényelmesebben jut a pénzváltáshoz.

Az *osztrák-magyar bank* igazgatósága már a múlt évben elhatározta, hogy fiókintézetei számára állandó épületeket emel, nagyon lekötelezné tehát az érdekelt építési iparosokat, ha kolozsvári fiókintézete számára építeni szándékolt *palotáját* most, az inséges időszakban építtetné meg. Ennek bővebb indokolását fölöslegesnek tartjuk.

A *folyó számlák és könyvkövetelések leszámolása* ügyében Budapesten megindult mozgalmat érdeklődéssel figyeljük, s nagyon óhajtjuk, hogy e kérdés mielőbb szerencsés megoldást nyerjen. Kereskedőink és iparosaink nyomoruságának egyik hatalmas oka a hitelezés és ebből származó bajok: az ily módon lekötött forgó tőke hiánya. Ha a fővárosi mozgalomnak sikerülne e feladatot oly sok kísérletezés után gyakorlatilag megoldani, a vidéki pénzüintézetek is valószínűleg bátrabban nyulnának ez új üzletág berendezéséhez.

E helyen kell sajnálkozásunkat kifejezni a felett, hogy az évek óta folyó agitációknak sem sikerült a *pénzüintézetek* közt *országos szervezetet* létesíteni, pedig erre, valamint a *kereskedők országos szervezetére* — naponként látjuk, hogy rendkívüli szükség van. Bámulatos, hogy a sok érdekközösség még nem birta egymáshoz közelebb hozni sem egyik, sem másik csoportot.

Az érdekelt pénzüzetek köréből jött hozzánk az a javaslat, hogy az adóárveréseket összhangba kellene hozni a bírói foglalásokkal, mert most nagyon gyakran megtörténik, hogy a bíróság lefoglalt ingóságokat csekély adóhátralékért potom áron elárverezik s a hitelező minden követelésével a levegőben marad. Az orvoslás az lehetne, ha a pénzügyi hatóságok saját adóvégrehajtóiknak meghagynák, hogy a bírói foglaltatókkal közöljék az adóvégrehajtás kitűzését, hogy azon a foglaltatók is megjelenhessenek.

A csődesetek száma a lefolyt évben 40 volt, körülbelül 408 ezer koronával. Ezek közül ki lőn egyenlítőve 5, felosztás utján véget ért 35.

Biztosítás.

A biztosítási ügy a közgazdasági viszonyok kedvezőtlen-ségét szintén megsínylette. Pénz hiányában a gazdák mel-lőzték a biztosítást, pedig a díjakat a számos biztosító tár-saság kiméletlen versenye eddig nem észlelt minimumra nyomta le. A tüzetesek statisztikájának szomorú tanúságai szerint azonban csak a tűzághban oly temérdek nemzeti vagyon pusztul el minden évben, hogy a biztosítást általában köte-lezővé kellene tenni.

Sajnálattal jegyezzük fel azt a szomorú helyzetet, a melybe egyik kölcsönösségi alapon nyugvó biztosító intézet felei jutottak, a midőn, kecsegtetve a szerfelett csekély díjak által, tömegesen léptek a tagok sorába és most pótdíjak fize-tésére szólíttatnak fel a súlyos válságba jutott intézet által. Az ilyen dolgokban járatlan kiscgazda részint pénz hiányából, részint makacsságból, vagy mások tanácsára nem veszi figye-lembe a fizetésre való felhívásokat, minek következtében ma már ezer számra perlik őket a pótdíjakért a budapesti tör-vényszéknél. A nagy távolság és a perrel járó nagy költségek képtelenné teszik a kiscgazdát a törvényes védelemre, a mi most még kiszámíthatatlan káros következményeket fog előidézni.

*Közlekedés.
Közutak.*

Állami és törvényhatósági úthálózatunk fejlesztése érde- kében a tárgyalt évben is fokozódó mérvben tapasztalható volt azon igyekezet, hogy az utak a helyi és közforgalom, vala- mint a hadászat érdekeinek megfelelőleg a lehetőség szerint fejlesztessenek.

Az állami utak fentartására 7 millió korona, a törvényhatósági közuti alap felsegélyezésére pedig az 1901. évben 12 millió korona volt előirányozva. Ezen összegből kamara-kerületünk 1.076 km. állami uthálózatára 476.000 korona lón fordítva. Az 1.959 km. törvényhatósági uthálózatunkra a törvényhatóságok a tárgyalt évben 870.000 koronát fordítottak az igénybe vett állami dotációval együtt.

Az 1895. év folyamán megállapított utállamosítási programból látjuk, hogy a sz.-somlyó-kolozsvári törvényhatósági közut és pedig Szilágy megyében 42.686 és Kolozs megyében 60.300 km., vagyis összesen 102.986 km. hosszúságban az 1902. év folyamán állami kezelésbe fog kerülni. Ezt az intézkedést az illető vidékek érdekében hálával kell fogadnunk, mert erre a közlekedési utra nagy szükség van, s ennek eddigi minőségében nem birt megfelelni.

Törvényhatóságaink ugyan a telhetőt megteszik az utak fentartása és jókarba helyezésére s ezen működésük méltánylást is érdemel, de mivel a forgalom emelkedése fokozódó igényeket támaszt az utak karbantartásával, közutaink javulása nem állhat az igényekkel arányban, mert az utalapok kimerítve vannak és a nyomott közgazdasági viszonyok következtében tapasztalt nagy arányú utadó-hátralékok felszaporodása miatt törvényhatóságainknak az anyagi mód nem állhat elegendő mérvben rendelkezésükre, hogy az utak jobb karba helyezését gyorsabb tempóban eszközölhetnék. A forgalom érdekeinek jobb kielégíthetése szempontjából tehát meg kell ismételnünk előző jelentésünkben hangoztatott azon óhajtást, hogy a viczinális közutak is műszaki felügyelet és adminisztráció szempontjából az államépítészeti hivatalok hatásköre alá osztassanak, a mi munka- és anyagmegtakarítással járna és ezen utak javulása gyorsabb és jobb lenne.

A mult évi utépítési nagyobb munkálatok a következők voltak:

Kiépült a gyula-fehérvár—abrudbányai állami közut 566—5763 km. szakaszának az a részlete, a hol a pálya szűk és szaggatott völgy fenekén meg nem engedett emelkedések,

illetőleg lejtések és keskenyülések mellett tartott a Zalathna—Abrudbánya közötti vízválasztóról Abrudbányának lefelé. Ez építkezés Abrudbányára igen nagy jelentőséggel bír, és szabatos kiépítése 65 ezer koronába került;

a radnóth-medgyesi állami közut a 16—17 km. között 350 fm. hosszban áthelyeztetett 32 ezer korona költséggel;

a n.-várad—kolozsvár—brassói állami közut a 229·7—230·5 km. között 570 fm. hosszban 13 ezer korona költséggel áthelyezést nyert;

a n.-bánya—kolozsvári állami közut 37·720—39·715 km. meredek utszakasza 35·131 korona költséggel át lett helyezve, úgy hogy az áthelyezett utrészen a maximális emelkedés 6⁰/₁₀;

a szamosujvár—m.-vásárhelyi állami közut 0—2 km. közötti meredek utrészt is 11.165 korona költséggel áthelyezést nyert.

Ezekon kívül az egyes utakon feltöltés, átereszek, korátok és kisebb hidak épültek, circa 60 ezer korona költséggel.

A szolnok-dobokamegyei törvényhatósági uthálózat történetében említésre méltó mozzanatot képez az, hogy a szt.-benedek—szamosujvári törvényhatósági uton a Szamoson volt vámos hidat a törvényhatóság gr. Kornis Viktor tulajdonostól 16 ezer koronán megvette és azon a vámfizetést beszüntette. Továbbá Kentelke községben a Sajó folyón 11.768 korona költséggel egy 5 nyílású hid épült, mely e vidéken a forgalom könnyítését és nagy arányú emelkedését eredményezte.

Már a múlt évi jelentésünkben is megemlítettük a magyarlápos—nagybányai törvényhatósági ut Szatmár megyére eső részének kiépítése tárgyában hangoztatott óhajtást; ez alkalommal megismételjük, mert a M.-Lápos és N.-Bánya közötti ezen legrövidebb összeköttetés létesítését az érdekeltek nagyon sürgős szükségnek jelentik.

Épen úgy már előző jelentésünkben megemlítettük azon óhajtást, hogy a szálva—romulii törvényhatósági közut, különösen pedig annak 0—8 km. közötti szakasza sürgősen átépítendő volna. Ezen közut átépítése 720 ezer koronát igényel-

vén, a vármegye közönsége, — miután e célra csak 40 ezer koronája van — az egész utvonal állami kezelésbe vétele iránt kérelmezett. Itt mi is ajánljuk ez ut megépítését és állami kezelésbe való vételét.

Az elmúlt 1901-ik évben úgy kamarai területünkön mint *Vasutak.* az egész erdélyi részekben, a *vasuti forgalom* tekintetében lényeges változás nem történt.

Új vonalak vagy állomások nem nyíltak meg.

Örömmel üdvözljük azonban, hogy a székely vonalak, Szász-Régen—Mádéfalva kiépítése egy jelentékeny lépéssel előbbre haladott, s hogy alapos kilátásunk van arra, miszerint annak kiépítése ez évben meg fog kezdetni.

Lényegesebb berendezések történtek:

1. Kolozsvár állomáson az új raktárak s rakodók teljesen elkészültek. Az új indóház pedig annyira előre haladott állapotban van, hogy az a f. évben a forgalomnak át fog adathatni.

Nem mulasztjuk el hálánkat kifejezni itt azon intézkedésért, melylyel az eredetileg ágyúrakodónak épült kolozsvári nagy rakodót, a helybeli szállító közönség kérelmére, praktikusabban átalakíttatni rendelte, s ezzel a hadi követelmények kielégítése mellett, a szállító közönségnek is könnyebbé lett a kezelés téve.

2. Virágosvölgy állomáson egy rakodó készült.

3. Jegenye gyógyfürdő megálló helyen váróterem épült.

4. Küküllőszög állomáson a váró-helyiségek az igényeknek megfelelően bővítettek.

5. Radnóth állomás vágányhálózata kibővítettettt.

6. Kis-Sármás állomáson a rakodó megfelelően átalakíttatott.

A kereskedelemügyi miniszter úrnak mult évi október 19-ről 63.258. sz. a kamaránkhöz intézett leirata szerint már intézkedett, hogy Kolozsváron az állomás vágányain keresztül egy felüljáró létesíttessék, mely a kolozsvári közönség egy nagy részének régi óhaja, a mely intézkedés talán egyik alapköve lesz annak, hogy az eddig elhanyagolt, de győgyerejéről már ismert Nádas fürdő felvirágozzék.

Mint értesülünk, tervben van Torda és Nagy-Enyed állomások raktárainak bővítése is. Mindkettőre nézve bátorokunk jelenteni, hogy ezekre *okvetlen* és *sürgős* szükség van, mivel a kisszerű raktárak a forgalom követelményének nem felelnek meg.

Mielőtt a vasuti dijszabások tekintetében az elmúlt évben történt változásokra térnénk át, nem mulaszthatjuk el mindeinek előtt felemlíteni, hogy az 1901-ik évben az új *üzletszabályzat* megjelent.

Bár lényeges változtatásokat ez nem tartalmaz, — mint-hogy ilyenekre szükség sem volt, — mindazonáltal sok, csekély horderejűnek látszó, de lényegében, a vasutal érintkező nagy közönségre való tekintettel, mégis fontos és gyakorlati újításokat léptet életbe.

Már csak azon rendelkezés is, hogy :

1. Az utasoknak meg van engedve az elindulás előtt, a megváltott jegyeket tetszés szerint kicserélni.

2. A bérmentesített fuvardíj után felmerült fuvardíjtöbblet visszatérítéséhez nem követeltetik a feladó részéről a — különben felesleges s általa többnyire be nem szereshető — fuvarlevél, hanem elegendő ahhoz a feladási vevény bemutatása.

3. A hamis (téves) árú bevallás esetén — ha az által nem czéloztatott a vasutnak a szállítási illetékben való meg-rövidítése — nem számítható fel *kétszeres fuvardíj mint birság*; mind oly intézkedések, melyek méltányosak és jogosak.

Épen olyan méltányos volt a mult évben rendeleti uton életbe léptetett azon intézkedés is, hogy az összes államvasuti állomások felhatalmaztattak, a fuvardíjtöbbleteket az összeg korlátozása nélkül kifizettetni, mi által a szállító közönség sokkal egyszerűbben s rövidebb uton jut pénzéhez.

A fentiekhez csupán azon megjegyzést és egyuttal kérelmet vagyunk bátrak füzni, hogy a 2. alatti üzletszabályzati változtatást az államvasutak igazgatósága rendeletileg még nem léptette életbe s így azt az állomások még nem gyakorolják.

A dijszabásokat illetőleg legnagyobb fontossággal bír a

f. év január 1-én életbe lépett új »*általános díjszabási határozványok*«.

Utóbbinak újonnan való kiadását ugyan az új üzletszabályzat tette szükségessé, mindazonáltal azonkívül is tartalmaz czélszerű s méltányos újításokat, így pl. a 7 méternél hosszabb bútorszállító kocsira, eltekintve a szükségelt pótkocsitól, egységes díjszabás (5.000 kgr. C. osztály) lett megállapítva, a homokolás csak a szarvasmarháknál tétetik kötelezővé stb.

Az 1902-ik évre kiadott díjkedvezmények jegyzékéből örömmel látjuk, hogy az eddig csak egyes gyűjtő czégek által élvezhetett kedvezmény részben egyesek által is hozzáférhetővé tétetett, a mennyiben azok legnagyobb része ez évben egyes szállitmányokra is kiterjesztetett; még mindig vannak azonban oly kedvezmények, melyek csak egyes czégek által élveztetnek, a melyek ezen kedvezményt csupán saját előnyükre használják, s a kereskedelem érdekében csak annyit tesznek, hogy a feladókat saját fuvarleveleikkel látják el. Így pl. fennmaradt az eddigi káros intézkedés a tojásszállitmányokra nézve is, melyre vonatkozólag a mult 1900. évi jelentésünkben felsorolt sérelmek csak a gyorsabb szállitás tekintetében történt intézkedésekkel lettek orvosolva.

Különös köszönettel tartozunk azon intézkedésért, hogy az erdélyrészi állomásokról exportált gabonára vonatkozó kedvezmények mult évi jelentésünk figyelembe vételével s annak megfelelően léptettettek életbe.

A mennyiben azonban ezen kedvezmények csak a f. év június végéig vannak érvényesnek jelezve, meg vagyunk nyugodva az iránt, hogy ezen kedvezmény egyéb díjszabási intézkedés útján fog fentartatni. Adná az ég, hogy az idei termés olyan legyen, hogy e kedvezménynek jobb hasznát lehessen venni mint tavaly.

Nem találtuk azonban kedvező elintézését a díjkedvezményi jegyzékben azon mult évben tett felterjesztésünknek, hogy a liztre fennálló kedvezményekbe Kolozsvár állomás is felvéttessék s így a kolozsvári műmalmok versenyképessége ki van zárva. Miután e kedvezményre csak akkor lenne szük-

ség, ha az erdélyi részekben az aratás rossz, szeretjük remélni, hogy ezen kedvezmény hiányát nem fogjuk megérezni.

Másrészt köszönettel tartozunk a díjkedvezményi jegyzék 215. tétele alatt üres üvegekre adott kedvezményért, melylyel szintén mult évi, ez irányban tett felterjesztésünket kedvezően méltóztatott elintézni.

A személypodgyász szállítását érdeklőleg az elmúlt évben azon lényeges intézkedés történt, hogy a 14-ik vonalszakaszú máv. jegyek érvénye az alvincz-nagyszebeni h. é. vasutra is kiterjesztetett. Ezzel szemben azonban nem lett figyelembe véve mult évi jelentésünkben — de általában régóta — hangoztatott azon óhajtásunk, hogy a csiki vonalak is ily módon hozatnának a máv. fővonallal kapcsolatba. Már pedig ez — tekintettel a közben fekvő 33 km. idegen vonalra — csekélyebb áldozattal volna eszközölhető s a pártolásra szoruló székely vidéknek aránytalanul nagy előnyére válnék.

Az államvasutak árudíjzabását illetőleg érdemleges változtatások nem történtek.

A magyar vasuti kötelékben azonban a II. rész 4., 5. és 10. füzete jelent meg, mely díjzabályok a czukorrépa, Budapest központi vásárcsarnokba szállítandó élelmi szerek és Budapest-Ferencváros s Kőbányára szállítandó élőkire tartalmaznak közvetlen díjtételeket.

Az osztrák-magyar vasuti kötelékben a II. rész 3. füzet díjzabás jelent meg új kiadásban a bécsi állomásokkal való közvetlen forgalomra.

A külföldi forgalomban megjelent újabb kiadású díjzabások között az erdélyi állomásokat különösen:

1. a Galacson át érvényes tengerentúli kötelék — a Közép tenger főbb kikötőire, különféle kiviteli czikkekre;

2. a délnémet kötelék VI. rész 2. füzete — gyümölcsre — érdekli.

Elszállított az államvasutak erdélyi állomásairól:

	1900-ban	1901-ben
Tengeri	2.381 kocsi	3.012 kocsi
— Liszt	3.714 »	4.381 »
Só	4.291 »	4.715 »

	1900-ban	1901-ben
Főzelék	331 kocsi	597 kocsi
Bor	689 »	642 »
Szesz	293 »	177 »
Petroleum	1.206 »	1.585 »
Ásványviz	242 »	250 »
Szén	9.624 »	11.334 »
Fa	47.938 »	57.743 »
Kő	12.345 »	11.876 »
Széna, szalma	1.130 »	676 »
Élő állat	9.808 »	9.277 »
Czukorrépa	5.848 »	5.605 »
Cser	830 »	570 »
Czukor	1.734 »	1.315 »
Sőr	323 »	267 »

A *vasuti áruforgalmi statisztikai* adatok hozzáférkőzhetősége ügyében 1899. évi jelentésünkben kifejezett javaslatunkat a kereskedelmi miniszter úr nem találta elfogadhatónak, miként arról mult évi október 19-ről 63.288. sz. leiratában értesített. Az ügy érdemének fontossága mentsen ki, ha a kérdésre még egyszer visszatérünk.

Hiányában a hivatalos és megbízható statisztikai adatoknak, az áruforgalom tekintetében kénytelenek vagyunk azon adatokra támaszkodni, melyeket egyes czégek, vállalkozók, gyárosok stb.-től összeszedni sikerül. Már pedig tudva van, hogy magánczégek s egyének különféle okokból nem mindig szolgáltatnak a nyilvánosságra szánva igaz, hű adatokat.

Ha tehát a vasutaktól nem kaphatunk egészen megbízható szállítási adatokat, nem lévén mivel ellenőrizni az egyoldalúan bejelentett adatokat, vagy elfogadnunk, vagy elejtenünk kell azokat. Igaz, hogy az 1892-ben 13.435. sz. a. kelt miniszteri rendelet értelmében megadatott a mód ezen adatokat bizonyos feltételek mellett megkapni, meg is kíséreltük azt egy párszor, de eredménytelenül; mert egyrészt oly későre kaptuk azt meg, hogy már nem volt időnk felhasználni, másrészt, mert nem feleltek meg azok a kívánalmaknak.

A mint meggyőződünk, ugyanis az államvasutaknál *kereskedelmi statisztikát* nem szerkesztenek. Azon különben nagy terjedelmű elaboratum, melyet az állomások ily czímen készítenek, nem statisztika s ezt az államvasutak igazgatósága a saját céljaira jól használhatja ugyan, de a statisztika céljaira ezek nem megfelelők.

A statisztika céljaira teljesen elegendő, ha minden állomás kimutatja azt, hogy honnan hová, mily áru mily mennyiségben szállított.

A m. á. v. statisztikájában azonban csupán 47 árucikk van, tehát nagyon sok tontos cikk hiányzik abból.

Azonkívül nem lesz kimutatva az, hogy hová és honnan szállíttatnak az árucikkek, hanem csak átmenő határállomások vannak kimutatva, már pedig felette fontos azt tudni, hogy mily viszonylatban lettek az árúk szállítva.

Meg vagyunk győződve, hogy az összes kereskedelmi és iparkamarák hó óhajtását tolmácsoljuk akkor, midőn kérjük, miszerint intézkedés tétessék az iránt, hogy a m. á. v., mint a kormány hatósága alá tartozó többi vasutak évente rendszeres statisztikát bocsássanak közre.

Nem szükséges tolmácsolni, hogy mily megbecsülhetetlen szolgálatot tenne ez nemzetgazdasági, ipari s egyéb tekintetekben is. A külföld előtt is feltárná azt, hogy mily árúban mely állomásnak van készlete vagy szükséglete.

Alig van hét, hogy elő ne fordulna szüksége annak, hogy megtudjuk, mily árucikkek mely állomásokon szoktak fel- vagy leadásra kerülni, s míg ezt sikerül esetről esetre összeszedni, legtöbbször már elmúlt a kedvező alkalom.

Mig ellenben egy ily elaboratum birtokában az érdekelt egyes czégek, hatóságok, hivatalok stb. tetszésük szerint feldolgozhatnák az egyes adatokat, kihasználhatnák az abból kinálkozó előnyöket s hasznára válván az az egyeseknek, használna a vasutnak, de különösen a nemzetgazdaságnak.

Kamarakerületünk többi vasutairól sem jelenthetünk nevezetesebb mozzanatokat. Forgalmuk, daczára a közigazdasági nehéz helyzetnek, normális fejlődésben van. A szamosvölgyi, zsibó—nagybányai, gy.-fehérvár—zalathnai és kiskü-

küllővölgyi vasutak mérsékelt forgalmi emelkedést tanusítanak, a mi főkép a kisküküllővölgyinél feltűnően kedvező s azt bizonyítja, hogy e vonal teljesen életképes; ellenben a szilágy-sági, a m.-ludas—besztercei és a kolozsvári közuti vasutnál jelentékeny visszaeséssel találkozunk. Az utóbbi vasut forgalmi csökkenését azonban a vashid hathetes javítása alatt beállt szünet okozta.

Az egyes vonalak forgalmáról a következőkben teszünk jelentést:

A *szamosvölgyi vasut r. t.* 253·6 km. hosszú vonalán az 1901. évben 459.844 személy és 221.854 tonna árú lőn elfuvarozva, a mi összesen 1,537.532 korona bevételt eredményezett. A mult évi eredményhez képest a bevétel 2·8% emelkedést mutat.

A *zsibó-nagybányai* 78·5 km. hosszú vonalon az 1901. évben 50.379 személy és 24.451 tonna árú került szállítás alá, a mely 113.193 korona bevételt eredményezett. Az emelkedés 4·3%

A *gy.-fehértár—zalathnai* 42·1 km. hosszú vonalon 58.400 személy és 37.200 tonna árú került elfuvarozás alá és a bevételek 154.700 koronát tettek ki az 1901. évben. Az emelkedés 1 %.

A *kisküküllővölgyi vasut r. t.* 102·1 km. hosszú vonalán 104.600 személyt és 27.900 tonna árút fuvarozott, a mely után bevétele az 1901. évben 155.100 korona volt. Az emelkedés 7·9%.

A *marosludas—besztercei* 110·3 km. hosszú vonalon 81.300 személy és 40.500 tonna árú lőn elszállítva s a bevétel 184.200 korona volt. Az esés 5%.

A *szilágy-sági* 107·8 km. hosszú vonalon az 1901. évben 125.200 személy és 84.100 tonna árú került elfuvarozás alá, mely után a bevétel 365.400 koronát tett ki. Az esés 13·8%.

A *kolozsvári közuti vasut r. t.* 9·2 km. hosszú vonalon az 1901. évben 285.724 személyt és 19.070 tonna árút szállított, a mely után bevétele 66.247 koronát tett ki. Az esés 5·4%.

Új vasut nem nyílt meg, munkában sincs; új vonalakra sem kért senki engedélyt, csak a régiek engedélye lőn meghosszabbítva.

Közuti gőzmozdonyú vasutunk a régi küzdelmes életet folytatja s abból valószínűleg ki sem menekszik, a míg Kolozsvár törvényhatósága a villanyvilágítás és erőátvitel ügyét tényleg meg nem oldja s ennek útján lehetővé nem teszi a villamos vontatás alkalmazását, ezzel kapcsolatban a vonatok szaporítását és így a forgalom emelését nagyobb mérvű költségszaporodás nélkül.

Posta, távirda, távbeszélő.

Postaszolgáltatunkról folyvást csak dicséretet mondhatunk; a gyors fejlődés mellett is pontos és gyors. Hatalmas fejlődésben van a *telefon* is, a melybe már kerületünk csaknem minden jelentékenyebb pontja be van kapcsolva.

Kolozsvár területén a múlt évben 4 postahivatal működött, ú. m. a főposta, a pályaudvari postahivatal, a fiók-posta, a melynek forgalma rohamosan emelkedik, végül a monostori, a mely utóbbi a legközelebbi időben bevonatott a postahivatal kézbesítési körébe. Szükségesnek mutatkozik még egy ötödik postahivatal a *megyeház tájékán*, a felső szén- és monostor-utczák lakói számára. Library Cluj

A *telefonbérlek* száma 464 volt, a mely után a bevétel összege körülbelül 50.000 koronát tett. A telefonelőfizetők számát tekintve Kolozsvár a hazai városok közt az ötödik helyen áll, a postai forgalom tekintetében pedig a hatodik helyet foglalja el. A közönség mind várja a sokszor megígért leszállítását a bérletdíjnak, a melynek csaknem biztosra vehető hatása következtében a bérlek száma megkétszereződne.

A távbeszélő népszerűségét, mondhatni hódítását bizonyítja az az adat is, hogy Szilágy vármegye kimondta, hogy törvényhatósági távbeszélő hivatalt létesít és erre 50 ezer koronát szavazott meg. Nem is lehet már messze az az idő, a mikor minden törvényhatóság be lesz hálózva a közvetlen érintkezés e gyors és kényelmes intézményével.

Postaügynökségek.

A körjegyzői székhelyeknek a postaforgalomba való bevonásával elérni szándékolt czélt — tapasztalat szerint — nem sikerült megközelíteni, hogy t. i. az ország minden községe vonassék a postai forgalomba. Erre törekedett a kereskedelemügyi miniszter úr 1899. évi 29.913. sz. rendelete. Azt hisszük, hogy a múlt évben megindított reformnak bizto-

sabb sikert jósolhatunk és az korszakalkotó lesz. A *postaügynökségek* szervezéséről szóló rendeletről látjuk, hogy tervben van minden községben, a melynek legalább 300 lakosa van, postaügynökséget állítani, a melynek teendőit nem postamester végzi el, hanem magánember (lelkész, tanító, kereskedő vagy gazda), a ki 160—360 korona tiszteletdíjért a postai teendőket ellátja. Első sorban oly községekben szervezik, a melyek a körjegyzőség székhelyei, vagy járási székhelylyel, vagy valamely más községgel élénk összeköttetésben állanak.

Másod sorban ott, a hol nagyobb iparvállalat van, a mely több munkást foglalkoztat. De sikerrel folytathatók a postaügynökség felállításáért minden község, a melynek forgalmi viszonyai csak nyernének a postaügynökség szervezésével. Több mint 10 ezer község előtt nyílik ily módon alkalom arra, hogy postahivatálhoz jusson. Postaügynök lehet minden intelligens ember, a ki 100—200 korona biztosítékot bír letenni s vizsgálatot tesz a postakezelés elemi szabályainak ismeretéből. Esetleg a községben létesített telefonállomás vezetésével is megbízzák a postaügynököt, a kinek ezért külön fizetés jár.

Üdvözljük a reform-eszmét és szivünkben kívánunk sikert, a mi nem is maradhat el, mert a postakincstár hálásabb beruházást nem tesz, mintha a forgalom emelésére áldozatokat hoz, a melyek tulajdonképen nem is áldozatszamba mennek, hanem hasznos beruházások. A postakincstár évi feleslege tudomásunk szerint 15 millió, a miből sokat lehet az intézmény tökéletesítésére fordítani.

Vásárügy tekintetében kevés feljegyezni valónk van. Új vásárok engedélyezése iránt mind gyérebben érkeznek a kérések, a melyeknek kivétel nélkül — elvi szempontból — elutasítása mellett nyilatkozunk; hogy ennek ellenére *Nagy-Sármás* községnek 4 országos vásár lőn engedélyezve, ezt annak a kivételes körülménynek kell tulajdonítanunk, hogy az említett község, mint telepes helyiség, közigazdasági és nemzetiségi szempontból méltánylásra érdemes missziót van hivatva teljesíteni. A kisebb jelentőségű heti vásárok enge-

Országos vásárok.

délyezésében két más község részesült. Nem kevés munkát adott azonban kamaránknak a tömegesen érkező vásárvámtarifák felett kívánt véleményezés. E tekintetben nagyon nehéz a vásáros községek és a forgalom szabadságát szem előtt tartó érdekek egyesítése. Első sorban nehéz helyzetben vagyunk székhelyünk törvényhatóságával, a melynek a múlt év végén jóváhagyott vámtarifája ellen a kereskedő és iparos körök oly heves felszólamlást tettek, hogy annak módosítása mellőzhetlenné vált. Kamaránk ez ügyben a közvetítő szerepet játszotta és örömmel ismeri el, hogy a kiegyenlítés az ellentétes érdekek mellett is megtörtént, a mit úgy a törvényhatóság, mint az érdekelt felek méltányosságérzetének kell tulajdonítanunk.

Állatvásáraink forgalma, az állategészség javulása következtében, kedvezően növekedett. Nem hiszszük, hogy csalódnánk abban a felfogásban, hogy az állatorvosi intézmény államosításának nagy része van e javulásban. Számokban kifejezve a forgalom 20 ezer darab állattal szaporodott. Kamarakerületünk vásáraitra a felhajtás volt a múlt évben 767.179 drb. szarvasmarha, 65.708 ló, 214.279 juh és 128.935 drb. sertés. A felhajtott állatokból eladatott szarvasmarha 229.437 drb. ló 17.140 drb, juh 111.854 drb. és sertés 49.220 drb. A felhajtás és eladás eredményét összevetve látjuk, hogy az eladás 30 %-át teszi a felhajtásnak.

Kompok, hidak.

A magántulajdont képező *hidak és kompok* engedélyének határai lejárván, az engedélyek meghosszabbítása és a szedendő díjak megállapítása érdekében kamaránk véleménye is meghallgattatván, alkalmunk volt két ilyen hid és 3 komp ügyében a további engedélyezés mellett nyilatkozni és egyúttal a díjakra nézve a forgalom érdekeinek szem előtt tartása mellett véleményünket kifejezni.

Elintézést nyert fölterjesztések.

1902. évi márczius hó 4-ről, 15.314. szám alatt kelt miniszteri leirattal arra utasítottak a kamarák, hogy a múlt év folyamán az évi jelentés rendjén, vagy külön felterjesztésben megemlített és ellátást nyert panaszait és óhajaikat röviden összefoglalva illeszszék belé évi jelentésükbe. E felhívásnak a következőkben teszünk eleget:

Az 1900. évi közgazdasági jelentésünk fölterjesztéseiből elintézést nyertek:

1. Az ipari szakiskolai növendékek két éves szolgálata és szakképzésüknek megfelelő katonai alkalmazása tekintetében megismételt kérésünk. E szerint ez ügyben az illetékes miniszter urakkal már régebben megindított tárgyalások még nem nyertek befejezést.

2. Azon panaszunkra, hogy az állami, törvényhatósági és más középítkezéseknél a pályázati hirdetményekben az összes munkákra együttesen és nem iparágak, illetve iparcsoportok szerint iratnak ki a pályázatokat, minek következtében a szakiparosok az összvállalkozóval szemben igen gyakran méltánytalan rövidséget szenvednek, — a kereskedelemügyi tárca körébe tartozó összes alárendelt hatóságok újlag utasítottak, hogy oly ipari vállalatokra, melyeknek végzésére más-más ipari szakma hivatott, összejánlatok benyújtását meg se engedjék és egyben kijelentették, hogy a szakiparosok érdekeinek a középítkezéseknél a lehető legmesszebb menő védelme állandó gondoskodása tárgyát fogja a jövőben is képezni.

3. Szesziparunk érdekeire való tekintettel javaslata hozott azon indítványunkra, hogy a borszeszszel működő készülékek, közlekedési eszközök és motorok terjesztése céljából, ezeket a közönségnek minél sűrűbben bemutatni, belőlük kiállításokat rendezni s azokat iparmuzeumokban gyűjteni volna kívánatos, a kereskedelemügyi miniszter úr a m. kir. technológiai iparmuzeum tanulmányi jelentése alapján értesítette volt kamaránkat, hogy az olcsóbb benzín versenyé miatt hiábavaló költségeket okozna a szeszszel működő készülékek mellett kifejtett minden propaganda.

4. A rojahlidai kincstári vasművek újbóli üzembe vétele érdekében tett javaslatunkra kijelentette a kereskedelemügyi miniszter úr, a pénzügyminiszter úrral folyt tárgyalás alapján, hogy bár méltányolja a felújítás mellett felhozott azon érveket, hogy a bányaműveléssel kapcsolatos üzemi foglalkozások keresethez juttatnák azon vidék foglalkozás nélküli lakosságát, de miután a geológiai viszonyok és a vasércz minőségek

vizsgálata nagyon kedvezőtlen eredménnyel végződtek, így a művelés olyan károsodással és nehézséggel volna csak esz-
közlhető, a mit az államkinestár magára nem vállalhat.

5. Azon kérelmünkre, hogy az országba települni akaró
külföldi iparvállalatok figyelmét kegyeskednék kamarakerüle-
tünkre felhívni, mint a mely terület a gazdag síkvidékkel
szemben utalva van az ipari vállalatokra, s az ezek virág-
zásához megkívántató nyersanyaggal és olcsó munkaerővel
rendelkezik, — kijelentette, hogy az állami támogatásért folya-
modó vállalatok letelepülésénél kamarakerületünket és főleg
székhelyünket már több ízben javaslatba hozta, de a telep-
hely megválasztására másként befolyjni nincs módjában.

6. Ásványvíz-kivitelünk emelése és kapcsolatosan üveg-
iparunk érdekében tett azon javaslatunk, hogy az ásványvíz-
üvegek ürtartalmára és minőségére egységes szabályok lép-
jenek életbe, azon oknál fogva nem volt elfogadható, mert a
szabályozás a kereskedelem szabad tevékenységét csorbítaná
s kárára lenne ásványvízkivitelünknek és üvegiparunknak.

7. Juh-kereskedelmünk emelése és a tenyésztők érde-
keinek támogatása érdekében tett azon javaslatunk, hogy a
katonaság ételmezésébe a juh-hús is felvéttessék, nem volt tel-
jesíthető, mivel a közös hadügyi és a honvédelemügyi minisz-
ter urak kijelentései szerint az ez iránt már tett kísérletek
azt igazolták, hogy a juh-hús használata mi előnyt sem nyújt,
a mellett hogy a katonaság sem szívesen eszi.

8. A Kramer-féle egeresi gypszgyár érdekében az egeres-
megyei törvényhatósági ut rossz állapotra tárgyában felhozott
panaszra elrendeltetett, hogy a megye a szóban levő ut fen-
tartási költségeinek fedezéséről 1901—1902. évi közuti költ-
ségelőirányzatában megfelelően gondoskodjék.

9. A zalathnai kőfaragó szakiskolának székhelyünkre
történő áttelepítése tárgyában tett javaslatunkra az a válasz
jött, hogy mivel a szóban levő tanintézet sokkal rövidebb
idő óta áll fenn, semhogy működésére nézve elegendő tapasztal-
tat alapján lehetne ítéletet mondani, — ez oknál fogva
javaslatunk érdemleges tárgyalás alá nem volt vehető.

10. Kerületünk asztalos-iparosai nevében egy furnir-

gyárnak székhelyünkön állami támogatás mellett való létesítése tárgyában tolmácsolt óhajlásra kijelentetett, hogy, noha épen most van egy erdélyi fournirkészítő-gyár állami támogatással berendezés alatt, a mely a szükségletet képes leendő fedezni, mindazonáltal kilátásba helyeztetett, hogy, a mennyiben a kolozsvári asztalosok szövetkezete létesül, részükre egy fournirvágó-gépet hajlandó lesz államsegélylyel beszereztetni.

11. *A városközi távbeszélő-berendezés használatának a jelenlegi magas díjszabás mellett 3 perczről 5 perczre emelése, a távbeszélő-állomások előfizetési díjának legalább felére történő leszállítása, továbbá a távirati úrlapok díjának megszüntetése* tárgyában 1900. évi jelentésünk során tett előterjesztésünkre, a m. kir. posta- és távirdai vezérigazgatóság kijelentette, hogy a távbeszélő berendezések létesítési és használati feltételei revízió alatt állanak és a megállapításnál súly lesz helyezve arra, hogy ezen berendezések használata a közönség részéről a lehető legmesszebb menő határig megkönnyíttessék. A távirati úrlapok díja pénzügyi szempontból nem szüntethető meg.

12. *A cigánykovácsok által üzött lópatkolás* tárgyában tett panaszra a II. fokú iparhatóságokhoz körrendelet intézetett, mely e visszaélésre figyelmüket felhívta és feladatukká tette, hogy a lóvasalástól az úgynevezett cigánykovácsokat a törvény rendelkezései alapján tiltsák el.

A múlt év folyamán tett külön felterjesztéseink:

13. *A Kolozsvárt felállítandó posta- és távirda-tisztképző tanfolyam* érdekében tett felterjesztésünk azon okból lett elutasítva, mivel a budapesti és zágrábi már létező tanfolyamok a szükségletet teljesen fedezik.

14. *A székhelyünkön élő cipész- és szabómesterek és segédek* részére rendezendő *szabászati tanfolyamok* engedélyezése iránt tett kérelmünknek hely adatott és a rendezés költségeihez a kereskedelemügyi tárcza 2.100 koronával hozzájárult. Az év folyamán három ilyen tanfolyamot rendeztünk jó eredménnyel.

15. *A kolozsvári pályaudvar áthidalása* ügyében tett felterjesztésünk is kedvező elintéztést nyert, a mennyiben a gya-

logjárónak államköltségen ez év folyamában történő megépítése elrendeltetett.)

16. Ugyancsak a kolozsvári kereskedelmi körök felkérésére közvetítettük a *kolozsvári telefon előfizetési díjak felére történő leszállítása* tárgyában hozzánk juttatott memorandumot, melyre azt az értesítést vettük, hogy a revízió alatt álló díjszabás keretében a kérés méltányos elintézését fog nyerni.

17. Az 1901. év folyamán a kolozsvári kereskedelmi körök kívánságára az iránt kérelmeztünk volt, hogy a *kolozsvári posta- és távirdahivatalnál a szolgálat egész éjjelre terjesztessék ki*. Ezen kérésünk nem nyert teljesítést, mert a levélfelvétel 9 óráig, a táviratfeladás pedig 12 óráig lévén rendszeresítve, az ezen időn túl terjedő szolgálatot a kereskedőkörök — tapasztalás szerint — csak nagyon ritkán vennék igénybe, a levélforgalmat pedig a 11 órakor induló budapesti vonat is közvetíti. A posta- és távirda-vezérigazgatóság ezen okokból a kérést teljesíthetőnek nem találta.

18. Az *ásványvízes üres üvegek kedvezményesebb vasuti szállítása* tárgyában tett kérésünk nem nyerhetett ugyan teljesülést, mivel a már élvezett kedvezménynél több nem volt engedélyezhető, de a kezelés és elbánás tekintetében elvi kijelentéseket vettünk, a melyek úgy a kereskedőknek mint a vasuti személyzetnek sokban biztos támpontot és felvilágosítást nyújtottak.

19. Nem teljesítettett a kolozsvári malmok érdekében tett azon kérésünk sem, hogy a Nagyváradon túlról jövő gabonaszállítmányok — hasonlólag a brassó-hétfalui malmok által élvezett kedvezményekhez — 30% viteldij-kedvezményt nyerjenek.

20. Teljessült azonban az erdélyrészi állomásokról kivitelre kerülő gabona érdekében tett kérésünk egy része, a mennyiben kocsirakományonként 10% kedvezmény lőn engedélyezve.